

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra demografie a geodemografie

**REGIONÁLNÍ DIFERENCIACE STRUKTUR
SOUČASNÉHO OBYVATELSTVA
V EUROREGIONU EGRENSIS**

**REGIONAL STRUCTURAL DIFFERENTIATION
OF CONTEMPORARY POPULATION IN THE EUROREGION
EGRENSIS**

Bakalářská práce

Eliška Zykmondová

2009

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Luděk Šídlo, DiS.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením školitele Mgr. Lud'ka Šídla, DiS., a že jsem všechny použité prameny řádně citovala.

Jsem si vědoma toho, že případné využití výsledků, získaných v této práci, mimo Univerzitu Karlovu v Praze je možné pouze po písemném souhlasu univerzity.

Svoluji k zapůjčení této práce pro studijní účely a souhlasím s tím, aby byla řádně vedena v evidenci vypůjčovatelů.

V Praze dne 21.8.2009

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lud'ku Šídlovi, DiS. za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval. Dík patří také mé rodině a přátelům za trpělivost a poskytnutí příjemného pracovního prostředí.

Regionální diferenciacie struktur současného obyvatelstva v Euroregionu Egrensis

Abstrakt

Cílem této práce je 1) postihnout demografický vývoj Euregia Egrensis od konce 90. let 20. století a 2) srovnat jednotlivé územní celky euroregionu. Konkrétně jsou porovnány jednotlivé statistické jednotky NUTS 4, pomocí nichž je sledované území vymezeno. K těmto účelům je využito základních demografických ukazatelů procesů úmrtnosti, porodnosti a migrace. V první teoretické části práce je stručně uveden vývoj přeshraniční spolupráce, včetně vzniku euroregionů v Evropě i v samotné České republice, následuje také širší geografické a historické vymezení samotného Euregia Egrensis. Výpočty jednotlivých ukazatelů v druhé části práce ukazují diferenciaci regionů, která se projevuje především u demografického stárnutí. Pro snazší porozumění populačního vývoje nejzápadnějšího českého euroregionu jsou v závěru práce také uvedeny zajímavé výsledky sociologických šetření.

Klíčová slova: demografický vývoj, euroregion, okres, úmrtnost, porodnost, vnitřní migrace

Regional Structural Differentiation of Contemporary Population in the Euroregion Egrensis

Abstract

The aim of this study is 1) to describe the evolvement of a demographic situation in the Egrensis Euroregion since the end of the 1990s, and 2) to compare its particular territorial units. The so-called NUTS 4 units, which demarcate the region, are used for such comparison while basic demographic indicators of processes such as fertility, mortality and migration are studied. The first part of this bachelor thesis briefly describes a history of cross-border cooperation, including the creation of euroregions in Europe as well as in the Czech Republic. It is followed by a more detailed geographic and historical description of the Egrensis Euroregion itself. The second part builds on calculations of particular indicators and shows substantial differences among concerned regions, especially in demographic aging. In conclusion I include interesting sociological investigations, which make an understanding of the population development in this westernmost Czech euroregion easier.

Keywords: demographic trends, euroregion, district, mortality, fertility, internal migration

OBSAH

Seznam tabulek	6
Seznam obrázků	7
1 Úvod: Vymezení tématu a struktura práce	8
2 Základní vymezení eureregionů	10
2.1 Pojem euroregion	11
2.2 Euroregiony v České republice	12
3 Euroregio Egrensis.....	14
3.1 Historické souvislosti přeshraniční spolupráce v Euregiu Egrensis	16
3.2 Vznik Euregia Egrensis	18
4 Demografický vývoj Euregia Egrensis	20
4.1 Úvod – datové zdroje a metodické poznámky ke kapitole	20
4.1.1 Datové zdroje	20
4.1. 2 Metodické poznámky ke kapitole o demografickém vývoji Euregia Egrensis	21
4.2 Vývoj počtu obyvatel a jejich struktura.....	22
4.2.1 Vývoj počtu obyvatel po roce 1998	22
4.2.2 Struktura populace Euregia Egrensis.....	24
4.3 Úmrtnost v okresech Euregia Egrensis.....	31
4.4 Porodnost v okresech Euregia Egrensis	37
4.5 Migrace obyvatel přes hranice okresu v Euregiu Egrensis	42
4.6 Shrnutí demografického vývoje Euregia Egrensis	48
5 Závěr	51
Seznam použité literatury	53
Příloha	56

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Seznam okresů Euregia Egrensis k 1.1.2005	15
Tab. 2 Vývoj počtu obyvatel v regionech v letech 1998 až 2007, střední stav.....	23
Tab. 3 Věkové složení okresu Vogtlandkreis v letech 2003–2007, v %.....	28
Tab. 4 Věkové složení okresu Tachov v letech 2003–2007, v %	29
Tab. 5 Kvocient kojenecké úmrtnosti ve vybraných okresech a regionech, 1998–2007, v ‰.....	34
Tab. 6 Německé okresy s nejdelší střední délkou života při narození, 2007, v letech.....	35
Tab. 7 Okresy s nejkratší střední délkou života při narození, 2007, v letech	36
Tab. 8a) Standardizovaná obecná míra plodnosti ve vybraných okresech, 1998–2007, v ‰.....	38
Tab. 8b) Standardizovaná obecná míra plodnosti ve vybraných okresech, 1998–2007, v ‰.....	38
Tab. 9a) Úhrnná plodnost ve vybraných okresech, 1998–2007, v dětech na 1 ženu	39
Tab. 9b) Úhrnná plodnost ve vybraných okresech, 1998–2007, v dětech na 1 ženu	39
Tab. 10 Index migračního salda ve vybraných okresech, 1998–2007	46
Tab. 11 Celkový populační přírůstek v okresech a regionech, 1998–2007, v absolutních počtech	48

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1	Mapa euroregionů v České republice	13
Obr. 2	Vývoj počtu obyvatel Euregia Egrensis v letech 1998 až 2007, střední stav	22
Obr. 3	Věkové složení obyvatel v okresech Euregia Egrensis, 2007, v %	24
Obr. 4a)	Index stárí v okresech Euregia Egrensis v letech 2003 a 2007, v %	25
Obr. 4b)	Index stárí v části okresech Euregia Egrensis v letech 2003 a 2007, v %	26
Obr. 5a)	Věkové složení obyvatel okresu Vogtlandkreis podle pohlaví a pětiletých věkových skupin, 2005–2007, v letech	27
Obr. 5b)	Věkové složení obyvatel okresu Tachov podle pohlaví a pětiletých věkových skupin, 2005–2007, v letech	27
Obr. 6	Index ekonomického zatížení v okresech Euregia Egrensis, 2007, v %	30
Obr. 7a)	Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰	32
Obr. 7b)	Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰	32
Obr. 8	Kvociet kojenecké úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰	34
Obr. 9	Úhrnná plodnost ve vybraných okresech regionu, 1998–2007, v dětech na jednu ženu	40
Obr. 10	Míry plodnosti podle věku v jednotlivých oblastech Euregia Egrensis, 2004–2006, v ‰	41
Obr. 11a)	Migrační saldo ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v absolutních počtech	43
Obr. 11b)	Migrační saldo ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v absolutních počtech	44

Kapitola 1

Úvod: Vymezení tématu a struktura práce

Přestože euroregiony slouží k rozvoji periferních příhraničních regionů a podporují přeshraniční spolupráci mezi sousedícími státy, většina obyvatel České republiky neví o jejich činnosti na našem území téměř nic. Jednou z příčin může být také nedostatek jakékoliv literatury na toto téma. Proto jsem se také rozhodla zpracovat v bakalářské práci *Regionální diferenciacie struktur současného obyvatelstva v Euroregionu Egrensis* alespoň základní údaje o nejzápadnějším českém euroregionu a přiblížit jeho demografický vývoj od konce 90. let 20. století. Dle mého názoru je totiž třeba zabývat se problematikou euroregionů a usnadnit tak řešení společných sociálních, ekonomických nebo demografických problémů.

Určité souvislosti a úvod do problematiky euroregionů lze najít například v různých geografických či sociologických sbornících, které se ale zabývají spíše přeshraniční spoluprací a regionálním rozvojem. Literaturou na toto téma, ze které jsem nejvíce čerpala, jsou skripta V. Netolického *Euroregiony: úvod do problematiky* (2007) pro Vysokou školu finanční a správní a kniha P. Šindlera, V. Lednického a J. Dokoupila *Euroregiony – nová kvalita spolupráce v pohraničí* (1999), kde jsou uvedeny charakteristiky pohraničních území včetně vzniku euroregionů a jejich základních znaků. Další práce například V. Dočkala (2006), J. Matyáše (2006), P. Peška (2001) nebo P. Wilama (2004), rozebírají problematiku euroregionů od právních základů až po formy podpory přeshraniční spolupráce v zemích EU. Jednotná definice pojmu euroregion však neexistuje a není určena ani ve smlouvách Rady Evropy upravujících spolupráci mezi jednotlivými regiony. O samotném Euregiu Egrensis, jak zní jeho oficiální název, jsem se pak více dozvěděla především z jeho internetových stránek a výročních zpráv. Několik základních informací bylo ale uvedeno i v regionálních sbornících REGIO vydávaných za finanční podpory PHARE CBC Fakultou ekonomickou v Chebu, která patří pod Západočeskou univerzitu v Plzni.

Na nejzápadnější český euroregion jsem se zaměřila nejen kvůli faktu, že pro něj nebyla prakticky publikována žádná detailnější demografická studie, ale také z důvodu jeho ekonomické, sociální a demografické heterogenity. Cílem práce pak je postihnout demografický vývoj Euregia Egrensis od konce 90. let 20. století a srovnat jednotlivé územní celky euroregionu. Vzhledem k tomu, že práce má charakter úvodu do problematiky populačního vývoje Euregia Egrensis, nevytvořila jsem žádné rozvinutější výzkumné hypotézy. Po přečtení dostupné literatury jsem měla totiž jen obecnou představu o demografickém vymezení sledovaného území.

Ústřední myšlenkou mé bakalářské práce pak bylo porovnání jednotlivých okresů, pomocí nichž jsem vymezila území euroregionu. Pokud vykazovaly z hlediska určitého demografického procesu všechny územní celky konkrétního regionu podobné charakteristiky, přistoupila jsem

i ke srovnání celkových oblastí Euregia Egrensis. Území zkoumaného euroregionu totiž zasahuje kromě České republiky i do třech spolkových republik Německa, a to Bavorska, Saska a Durynska. Určitou hypotézou by mohl být předpoklad stále trvajících rozdělení euroregionu na okresy bývalého „východního bloku“ a „západního Německa“. Jelikož ale od pádu železné opony, rozdělující mocnosti tzv. bipolárního systému, uplynulo dvacet let, nemusí být dnes tato hranice v euroregionu z hlediska demografických struktur obyvatelstva již patrná.

Celkem bakalářská práce *Regionální diferenciacie struktur současného obyvatelstva v Euroregionu Egrensis* obsahuje pět kapitol. Kromě úvodu tvořícího první kapitolu a závěrečného shrnutí má vlastní text práce tři kapitoly.

Teoretická část je rozdělena na dvě kapitoly, v první jsem se nejprve pokusila stručně vymezit euroregiony a vývoj přeshraniční spolupráce v Evropě i v samotné České republice. Zde jsem také uvedla několik možných definic pojmu euroregion. Třetí kapitola práce a zároveň druhý díl teoretické části je zaměřen na samotné Euregio Egrensis. Nejprve jsem uvedla základní geografické údaje sledovaného území a poté jsem se pokusila osvětlit některé historické souvislosti přeshraniční spolupráce v „chebském“ euroregionu až do jeho založení v roce 1993. V části *Vznik Euregia Egrensis* je také uvedena organizační struktura euroregionu, činnost jednotlivých pracovních sdružení a některé základní projekty a jejich financování.

Analytickou část pak tvoří nejobsáhlejší čtvrtá kapitola s názvem *Demografický vývoj Euregia Egrensis*, která je dále rozdělena do několika částí. Úvodní podkapitola se kromě struktury celé kapitoly zabývá datovými zdroji, které ale nebyly zdaleka dostatečné. Samotný populační vývoj pak začíná částí o změně počtu obyvatel a jejich struktuře (v práci zejména věkové) za sledované časové období a pokračuje podkapitolami o jednotlivých vybraných demografických procesech ovlivňujících početní stav obyvatelstva. Nejprve jsem pomocí několika ukazatelů analyzovala úmrtnostní poměry v okresech Euregia Egrensis, poté jsem přistoupila ke zkoumání porodnosti a její srovnání ve sledovaných územních celcích. Mimo přirozené měny je počet obyvatel velmi ovlivněn také migrací obyvatel, kterou jsem se zabývala v další části kapitoly, konkrétně jsem se pak zaměřila na migraci přes hranice okresů. Na závěr analytického oddílu práce jsem pak shrnula všechny získané výsledky pomocí celkového populačního přírůstku obyvatel.

V závěru bakalářské práce jsem rekapitulovala základní poznatky o demografickém vývoji sledovaného euroregionu. Pro jejich lepší zařazení do širšího kontextu jsem uvedla i některé zajímavé údaje ze sociologických šetření osvětlující sociální situaci obyvatel žijících na území Euregia Egrensis a jejich vzájemné vztahy.

Kapitola 2

Základní vymezení euroregionů

Evropa je charakteristická svou rozmanitou historií a kulturou, ale také velkým množstvím administrativních celků. Jejich hranice často respektují geomorfologický ráz krajiny, ať již vedou podél vodních toků nebo horských pásem, značná část ale vznikla v důsledku mocensko-politických bojů v posledních staletích. I v průběhu 20. století vznikaly nové státy a s nimi nové hranice, nám nejbližším příkladem může být v 90. letech rozdělení Československa. Nejstarší hranicí v Evropě, jež zůstala nezměněna po tři staletí, je pak mezi Portugalskem a Španělskem, naopak neustále nové vznikaly především na Balkáně, kde se rozdělovaly mnohdy regiony a etnické skupiny, které po staletí přirozeně patřily k sobě v rámci jednoho samostatného státu. Výsledkem tak byly nepřirozené hranice zatížené strachem před vojenskými intervencemi, což vedlo ke zrodu velmi slabě osídlených příhraničních oblastí. Dalšími znaky pohraničí je například také nižší hospodářský potenciál, nevyhovující dopravní obslužnost, vysoká nezaměstnanost nebo vyšší intenzita výskytu sociálně-patologických jevů jako je vyšší kriminalita, prostituce nebo obchod s drogami (Netolický, 2007, s.7).

Odhlédneme-li od výjimek, vyvíjely se tedy příhraniční oblasti spíše směrem k periferním, strukturálně slabým oblastem s omezeným dopravním spojením. K zaostalosti příhraničních oblastí „starého kontinentu“ došlo hlavně v důsledku politické situace po roce 1945 a následků „studené války“ v rozdělené Evropě. „Negativní dopady tohoto rozdělení se ukázaly ihned po otevření hranic po roce 1989, častými jevy zde byly dopravní problémy způsobené nedostatečným počtem a špatným stavem silnic, zácpy na hranicích kvůli nízkému počtu hraničních přechodů, obtíže při dopravě zboží a osob, problémy životního prostředí či nezaměstnanost“ (Zich, 1999, s. 88). Jediným řešením těchto nesnází v postižených regionech tedy byla přeshraniční spolupráce.

Přeshraniční spolupráce mezi bezprostředně sousedícími příhraničními regiony má v Evropě již poměrně dlouhou tradici. Již v 50. letech 20. století se zástupci mnoha evropských příhraničních oblastí spojili, aby projednali možnosti přeshraničního partnerství. Motivací ke kooperaci byla zejména snaha zlepšit životní úroveň, zajistit trvalý mír a především odstranit hraniční bariéry a omezení, která vedla k rozdělení lidí a institucí v sousedících příhraničních oblastech. Chyběly však zákony, jež by spolupracujícím regionům přirýkly jakékoliv kompetence přesahující území státu, a tak nejprve vznikly regionální svazy po obou stranách hranice dodržující národní právo, aby později mohly začít pracovat přeshraniční zastřešující svazy (Euroregion Egrensis: O sdružení, 2008).

Od počátku 70. let minulého století uskutečňují přeshraniční spolupráci jednotlivé regiony pomocí Asociace evropských příhraničních regionů (AGEG), která úzce spolupracuje s tzv. „institucionálním trojúhelníkem“ Evropské unie (EU) – Evropskou komisí, Evropským

parlamentem a Radou Evropy – jenž vytváří zákony platící v rámci celé EU. Pomocí sítě příhraničních a přeshraničních regionů se neustále rozvíjí evropská integrace a podpůrné programy ve prospěch pohraničních oblastí v celé Evropě, mimo jiné vznikly na téměř všech hranicích EU tzv. evropské regiony (zkráceně nazývané euroregiony). Národní vlády podporovaly tento vývoj speciálními zákonnými úpravami, pro řešení dalších přeshraničních právních problémů vyvinula také Rada Evropy v 80. letech různé smlouvy (tamtéž).

V zemích bývalého „východního bloku“ začala přeshraniční spolupráce po pádu železné opony v roce 1989 spíše pozvolna, a to i přesto, že zde byla výrazně periferní území, která potřebovala kooperaci nejvíce. Spolupráci ztěžující faktory zde byly například četné sociální i ekonomické rozdíly mezi jednotlivými regiony či nedostatečné historické vědomí obyvatel po obou stranách hranice. Přesto i zde již poměrně brzo začaly fungovat přeshraniční programy za podpory EU pro střední a východní Evropu (Phare CBC a TACIS CBC) i euroregiony (tamtéž).

2.1 Pojem euroregion

Euroregiony v Evropě jsou velmi rozmanité, nemají jednotnou právní formu nebo strukturu, a proto je vymezení tohoto pojmu dosti obtížné. Další nesnázi ve studiu euroregionů je, že se této problematice v odborné literatuře nevěnovala dostatečná pozornost, až na skripta od Václava Netolického (Netolický, 2007) a několika regionálních sborníků a sociologických analýz k tomuto tématu prakticky neexistuje detailnější literatura.

Všechny euroregiony se však shodují zpravidla v tom, že jsou stálé, mají vlastní identitu, správní, technické a finanční zdroje, a mají vlastní vnitřní rozhodovací pravomoci. Další charakteristikou je, že orgány euroregionu nevytvářejí nové formy místní nebo regionální vlády, ale tvoří prostor pro vzájemnou komunikaci stávajících orgánů z veřejného a soukromého sektoru (Netolický, 2007, s. 12). O samostatnou definici se pokusil např. J. Tomek, který vymezuje euroregion jako „demokraticky organizované instituce“ zaměřené na přeshraniční spolupráci (Tomek, 2001, s. 120). Rada Evropy upravuje pojem euroregionu v tzv. „Madridské dohodě“ z roku 1980, rámcové dohodě o spolupráci regionů Evropy přes hranice jednotlivých zemí, ale ani v rámci Rady Evropy není tato dohoda právně závazná.

Na internetových stránkách Euroskop.cz je pak pojem euroregion používán jako „přeshraniční sdružení obcí, tedy sdružení obcí, do kterých jsou zapojeny obce z nejméně dvou sousedících států. Zpravidla se jedná o obce ležící v regionu přímo při společné hranici“ (Internetové stránky Euroskop.cz). Ve srovnání s jinými formami mezistátní kooperace (např. partnerství univerzit) jsou podle těchto stránek euroregiony formou přeshraniční spolupráce, která je nejkomplexnější a věnuje se především oblastem, ve kterých je možné usilovat o odstranění negativních dopadů existence hranic na běžný život obyvatel jednotlivých regionů (tamtéž).

Vnímání pojmu euroregion jeho samotnými obyvateli je, jak ukázala četná sociologická šetření (nejvýznamnější je zřejmě v rámci grantového úkolu Sociologického ústavu Akademie věd České republiky *Nositelé přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici* z roku 1999), spíše obecné, bez konkrétních poznatků. Uvedený pojem slyšela jen polovina respondentů ze

zmíněného výzkumu, ti pak většinou uvedli, že se jedná o spolupráci mezi Českou republikou a Německem.

Euroregiony jsou vždy založeny na dobrovolné spolupráci, přičemž existují členové řádní i čestní. Členy euroregionu se mohou stát města a obce, jejichž orgány členství právně stvrdí a písemně se zavážou dodržovat usnesení orgánů euroregionu. J. Gabbe, dlouholetý generální sekretář Asociace evropských příhraničních regionů (AGEG), do základních znaků organizace euroregionů mimo jiné počítá také trvalý sekretariát, odborný personál a vlastní finanční prostředky. Podle něj je euroregion organizace založená na účelových národních svazech nebo nadacích dle příslušného národního práva, která se zároveň opírá o mezinárodní smlouvy upravující členství oblastních institucí. Podle J. Gabbeho je euroregion zásadně přeshraniční, nikoliv příhraniční region, kde partnerská spolupráce je jak vertikální (stát, region) na obou stranách hranice, tak horizontální nad rámec hranic (Netolický, 2007, s. 15).

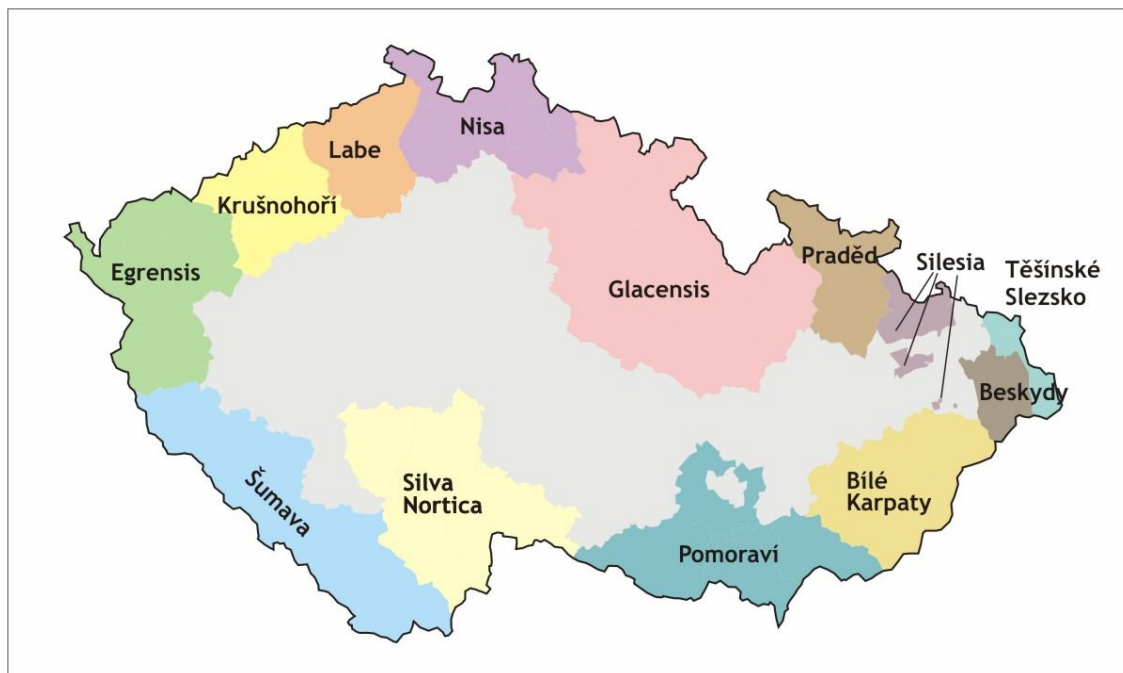
Samotná velikost euroregionu může být v závislosti na historických souvislostech, geografických podmínkách a iniciativě subjektů různá. V současné době existuje v Evropě sto osmdesát euroregionů, v řadě případů, jako je německo-francouzsko-švýcarský Oberrhein či regionální uskupení Andalusie-Gibraltar-Maroko, je jejich součástí pohraniční oblast státu, který není členem Evropské unie. Euroregiony vznikaly ale i tam, kde jejich zrodu bránila výrazná přírodní překážka jako jsou velehory, moře či široké vodní toky – příkladem může být Pracovní společenství Pyreneje, Kréta-Kypr (Internetové stránky Evropské komise).

2.2 Euroregiony v České republice

V 90. letech 20. století začaly také na území České republiky vznikat první společné euroregiony, jako například Euroregion Nisa na česko-polsko-saské hranici, Euroregion Šumava na česko-bavorsko-hornorakouské hranici a Euregio Egrensis na česko-sasko-bavorské hranici, které byly iniciátory celé řady důležitých lokálních a regionálních aktivit a tvůrci detailnějších přeshraničních koncepcí a spoluprací. Jde zpravidla o logické územní celky, jež po staletí spolu tradičně spolupracovaly nebo dokonce k sobě patřily a byly rozděleny teprve až poválečnými změnami po roce 1945 (Bedrna, 2004, s. 23-24). V České republice, jak je vidět na obr. 1, v současné době existuje třináct euroregionů, které zahrnují území více než čtyřiceti ze sedmdesáti šesti stávajících okresů.

Co se týká česko-německých euroregionů na německé straně, jde vždy o svazky mezi venkovskými okresy a samostatnými městy, do spolupráce euroregionů tak vstupují vždy celé územní celky reprezentované příslušnými regionálními orgány (zpravidla okresů). Na české straně, kde existuje jiná územní a organizační struktura, rozhoduje každá jednotlivá obec sama, zda k euroregionu přistoupí či ne (Zich, 1999, s. 90). Tyto organizační rozdíly jsou v mnoha ohledech komplikací pro faktickou spolupráci přes hranice a také pro srovnatelnost porovnávaných dat.

Obr. 1 - Mapa euroregionů v České republice

Zdroj: Školní atlas dnešní Evropy a Česka. Terra-klub, Praha, 2004

Kapitola 3

Euroregio Egrensis

Oficiální název nejzápadnějšího českého euroregionu je Euregio Egrensis (v České republice je pak plný název Regionálního sdružení obcí a měst Euregio Egrensis), ve jménu tedy není česká varianta euroregion, ale mezinárodní pojem „euregio“. Geograficky Euregio Egrensis zasahuje na území dvou států – České republiky a Spolkové republiky Německo (SRN). Pro lepší a přesnější vymezení regionu jsem ve své práci používala okresy, tedy statistické jednotky NUTS 4, kterých najdeme v Euregiu Egrensis dvacet dva – čtyři v České republice a osmnáct v Německu. Jelikož se Spolková republika Německo dělí na šestnáct samostatných spolkových zemí, jež mají i samostatné statistické úřady, je důležité také určit, jaké země se zapojily do přeshraniční spolupráce v rámci Euregia Egrensis. Nejvíce okresů (celkem třináct) a největší území v euroregionu zaujímá Bavorsko, součástí Euregia je ale také se třemi okresy Sasko a se dvěma okresy Durynsko. Seznam všech okresů náležících k euroregionu je uveden v tab. 1. Toto členění regionu je platné od 1.1.2005, kdy byly provedeny zatím poslední výrazné územní změny zasahující přes hranice okresu. S rokem 2004 totiž ukončily členství poslední obce z okresu Plzeň-sever, od ledna roku 2005 tedy tento okres již není součástí Euregia Egrensis. Mapka jednotlivých okresů s vyznačenými regiony se nachází na obr. 3.1 v příloze práce.

Jak jsem již uvedla výše, členy euroregionu se v České republice mohou stát obce nebo města na základě svého dobrovolného rozhodnutí. Do samotného euroregionu tedy nemusí vstoupit celý okres, ale pouze jen některé obce, které mohou členství kdykoliv ukončit, což je příklad třeba Bečova nad Teplou s téměř tisíci obyvateli, který v roce 2005 odešel z euroregionu a opět o tři roky později, v roce 2008, se stal součástí členské základny. Nejlidnatější nově přiřčenou obcí je Chodov s 14,5 tisíci obyvateli, jenž ale vstoupil do euroregionu až na počátku tohoto roku, takže v této práci nebyl zahrnut. S přistupujícími a odstupujícími obcemi tedy vznikají problémy se srovnatelností dat za delší časová období. Jelikož ale za jednotlivé obce nemáme k dispozici podrobná data, od těchto komplikací jsem při analýze demografických dat odhlížela a tudíž výslední ukazatelé jsou spíše orientační a poskytují nám pouze hrubou představu o demografickém vývoji Euregia Egrensis.

Tab. 1 - Seznam okresů Euregia Egrensis k 1.1. 2005

Okres	Kraj/Spolková země - popř. její část
Amber (Krfr.St)	Bavorsko - Horní Falc
Weiden i.d.OPf. (Krfr.St)	Bavorsko - Horní Falc
Amber-Sulzbach (Lkr)	Bavorsko - Horní Falc
Neustadt a.d.Waldnaab (Lkr)	Bavorsko - Horní Falc
Schwandorf (Lkr)	Bavorsko - Horní Falc
Tirschenreuth (Lkr)	Bavorsko - Horní Falc
Bayreuth (Krfr.St)	Bavorsko - Horní Franky
Hof (Krfr.St)	Bavorsko - Horní Franky
Bayreuth (Lkr)	Bavorsko - Horní Franky
Hof (Lkr)	Bavorsko - Horní Franky
Kronech (Lkr)	Bavorsko - Horní Franky
Kulmbach (Lkr)	Bavorsko - Horní Franky
Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr)	Bavorsko - Horní Franky
Plauen	Sasko
Vogtlandkreis	Sasko
Aue-Schwarzenberg	Sasko
Saale-Orla	Durynsko
Greiz	Durynsko
Cheb	Karlovarský
Karlovy Vary	Karlovarský
Sokolov	Karlovarský
Tachov	Plzeňský

Pozn. „Krfr. St“ v tabulce je zkratka z německého „kreisfreie Stadt“, tedy pro město na úrovni okresu a „Lkr“ je „Landkreis“, tedy zemský okres.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Euroregiony v České republice, 2005 a databáze Regionaldatenbank Deutschland.

Na rozloze asi 18 000 km², jež Euregio Egrensis zaujímá, žijí přes dva miliony obyvatel, které spojuje např. česko-bavorská výroba skla a porcelánu, česko-saská produkce hudebních nástrojů nebo ucelený lázeňský region, který zasahuje z velké části i do české oblasti euroregionu tzv. západočeským lázeňským trojúhelníkem Karlovy Vary–Mariánské Lázně–Františkovy Lázně. Pro region je typická také určitá jednota architektonického stylu s významnými stavbami v Karlových Varech, Chebu, Bayreuthu či Hofu. K zásadním společným problémům pak patří především zdevastované lesy (Euregio Egrensis: Výroční zpráva, 2008).

Českou část euroregionu tvoří v podstatě celý Karlovarský kraj, který má typicky příhraniční charakter a leží na západě České republiky. Geograficky je vymezen ze severozápadu pohořím Krušných hor a ze západu a jihozápadu hřebeny Smrčín a Českého lesa. Polovina jeho hranic sousedí se Spolkovou republikou Německo, a to se dvěma svobodnými státy – Saskem (s délkou společné hranice 133 km) a Bavorskem (s délkou společné hranice 99 km). Vnitrostátní hranici kraje tvoří z jihovýchodu kraj Plzeňský, jehož součástí je okres Tachov také náležící k Euregiu Egrensis, ze severovýchodu pak kraj Ústecký. Pro dokreslení stavu vzájemných vztahů je nutné dodat, že tyto kraje mají společnou hranici se spolkovými zeměmi podstatně delší než kraj Karlovarský (Češková, 2005).

Německou část euroregionu, jak už bylo řečeno, tvoří svobodné státy Bavorsko, Sasko a Durynsko. Bavorsko je největší a druhá nejlidnatější země Spolkové republiky Německo

a také v Euroregionu Egrensis tvoří s více než polovinou obyvatel významnou část oblasti. Celé Bavorsko má převážně kopcovitý charakter a v sedmi vládních obvodech najdeme sedmdesát jedna zemských (Landkreise) a dvacet pět městských okresů (Kreisfreie Städte), z nichž dohromady třináct se zapojilo v tzv. Euregio Egrensis-pracovní sdružení Bavorsko do zmíněného euroregionu. Spolková země Sasko leží na východě Německa u hranic s Českou republikou, konkrétně s Karlovarským, Ústeckým a Libereckým krajem a člení se na tři správní obvody s deseti zemskými a třemi městskými okresy. Na česko-saských hranicích najdeme silně zalesněný pás Krušných hor, ztěžující v těchto místech železniční a silniční dopravu, a také Labe, zde nejvýznamnější z vodních toků. Západním sousedem Saska je poslední ze zemí německé části Euregia, Durynsko, což je země ležící prý v samém středu Spolkové republiky Německo a pro své velmi rozšířené lesy bývá nazývána „Zeleným srdcem Německa“ (Euregio Egrensis: O sdružení, 2008). Ve všech německých částech euroregionu najdeme několik různých oblastí, které jsou výrazně kulturně odlišné a jejich obyvatelé mají silné historické uvědomění.

3.1 Historické souvislosti přeshraniční spolupráce v Euregiu Egrensis

Uzavřené hranice a administrativně kontrolovaný styk mezi obyvatelstvem Německa a tehdejšího Československa způsobily, že se po čtyřicet let dlouhém období „studené války“ v přeshraničním regionu nemohly vytvářet normální občanské vztahy a sociální vazby. Rozdílný životní styl, jazyk nebo kulturní tradice byly příčinou sociální distance mezi oběma zeměmi i v místech, kde byla hranice za minulého režimu volně průchodná. Toto dlouhodobé odcizení spolu s výraznými ekonomickými rozdíly mezi bývalým „Východem“ a „Západem“ jen prohlubovalo ochladnutí vzájemných vztahů, které je patrné ve formě předsudků a negativních postojů dodnes (Zich, 1999, s. 5).

Vztahy mezi Čechy a Němci byly sledovány v četných sociologických výzkumech pohraničí a do jisté míry se jimi zabývají i po roce 1989 vzniklé euroregiony. Příkladem může být projekt „Poznávat vlastní na cizím“ Euregia Egrensis, který zaměřuje pozornost na nejmladší děti v základních školách na obou stranách česko-německé hranice a je významný především tím, že vstupuje do přirozených socializačních struktur dětí a „umožňuje tak vytváření hodnotové struktury mládeže s nadnárodními prvky“ (tamtéž). Budování přeshraniční společnosti na česko-německé hranici probíhá ve specifických podmínkách, které se vytvořily v důsledku významných historických událostí, například porážky fašistického Německa, poválečného odsunu Němců nebo uzavření hranic za „studené války“ (Ungr, 2000, s. 45). K pochopení česko-německých vztahů a současné spolupráci zemí v rámci Euregia Egrensis je tedy nutné nastínit základní historický vývoj oblasti.

Euroregion Egrensis se rozkládá na území dnešních Čech, Saska, Bavorska a Durynska, tedy na území po desetiletí trpícím nepřírodným rozdělením Evropy. Název tohoto evropského regionu je latinského původu a je odvozen od historické oblasti kolem města Cheb označované ve středověku například jako Regio Egire, Pagus Egire, Provincia Egrensis nebo Egerlandt (Vácha, 2003).

Chebsko je oblast ležící u západních hranic České republiky s Německem, která má navíc pozoruhodný dějinný vývoj. První písemná zmínka o Chebu pochází z roku 1061 z listiny římsko-německého krále Jindřicha IV., kdy město neslo název Egire, jméno vycházející nejspíše z keltského označení „Agara“ pro řeku Ohře. Později, ve 13. století, se v němčině začalo Chebu říkat Eger a toto jméno nese město a od něj i dnešní euroregion dodnes (tamtéž).

Chebský region měl největší význam ve středověku, kdy jeho území zasahovalo na obě strany hranic – do dnešního Německa i do Čech, což znamenalo neustálé politické i nacionální střety mezi těmito mocnostmi. Poprvé bylo Chebsko připojeno k českému státu ve 2. polovině 13. století českým králem Přemyslem Otakarem II., po pár letech byl ale nucen se území vzdát. Součástí Čech bylo opět na přelomu 13. a 14. století za Václava II., ale natrvalo ho v roce 1322 získal až Jan Lucemburský, jako dědičná zástava se stalo součástí zemí koruny české. Po změnách území a po odtržení Ašska za Zikmunda Lucemburského v polovině 15. století dostalo Chebsko svou dnešní rozlohu. Samostatnými okresy se ale Cheb a Aš staly až v 19. století (tamtéž).

Při vzniku Československa byl dne 29.10.1918 učiněn pokus začlenit Chebsko do německé separatistické provincie Deutschböhmen se střediskem v Liberci. Tato snaha ale byla úspěšně překážena již v prosinci téhož roku českým vojskem a Chebsko s Ašskem se definitivně stalo součástí Československa. Znovu Německo usilovalo o české území na Versailleské konferenci roku 1919, kde zdůrazňovalo velký geopolitický význam oblasti a nazývalo ji „českým nosem v srdci Německa“ (tamtéž).

V roce 1938 se ale Německo dočkalo, 21.9.1938 obsadil Ašsko sudetoněmecký Freikorps, který tvořili henleinovci – příslušníci Sudetoněmecké strany. Po mnichovské konferenci 30.9.1938 se celé území Sudet stalo součástí nacistického Německa. Cheb v období 1938–1945 byl součástí tzv. Velkoněmecké říše a centrem jednoho ze tří sudetských obvodů, kromě Chebu (Eger) za 2. světové války se nacházel v Sudetech i obvod Ústí nad Labem (Aussig) a Opava (Troppau). Chebsko se stalo součástí Československa se správním uspořádáním z doby 1. republiky až po osvobození 3. americkou armádou v dubnu roku 1945 (tamtéž).

Další dramatickou událostí ovlivňující území a obyvatelstvo tohoto území dodnes byl tzv. odsun Němců a následné osidlování především venkovských oblastí Čechy z rumunského Banátu nebo Romy z východního Slovenska, které probíhalo v několika vlnách až do poloviny 60. let, kdy byl proces osidlování oficiálně ukončen. S nově příchozími obyvateli ale bylo spojeno mnoho sociálně-patologických jevů způsobených hlavně nedostatečnými jazykovými znalostmi, nízkou přizpůsobivostí nebo nižší úrovní vzdělání. Rozdíl mezi nimi a „starousedlíky“ jsou mnohdy, především v sociálně-ekonomické oblasti, viditelné i dnes (Analýza a předpokládaný vývoj, 2003).

Důležitou hranicí do roku 1989 nebyla pouze státní hranice, ale hlavně tzv. železná opona oddělující dva mocenské celky bipolárního systému. (Vácha, 2003).

Od dubna roku 1960 byly okresy Cheb, Karlovy Vary, Sokolov i Tachov součástí Západočeského kraje se sídlem v Plzni. Původně byl tento kraj i správní jednotkou, která měla také vlastní volené orgány. Zákonem o krajích z roku 2000 ale správní a samosprávné kompetence přešly na nové kraje – na Plzeňský, kam územně spadá okres Tachov a na

Karlovarský, jenž je tvořen okresy Cheb, Karlovy Vary a Sokolov, tedy územím, které je spolu s Tachovskem přirozeným centrem a součástí Euregia Egrensis (tamtéž).

3.2 Vznik Euregia Egrensis

Euregio Egrensis je tvořeno třemi pracovními sdruženími, která vznikla na počátku 90. let – nejprve v prosinci 1990 na zasedání institutu pro regionalismus (INTERREG) v Marktrechwitz byla založena německá část euroregionu (Euregio Egrensis-pracovní sdružení Bavorsko a Euregio Egrensis-pracovní sdružení Vogtlandsko/Západní Krušnohoří). Česká část Euregia Egrensis (Euregio Egrensis-pracovní sdružení Čechy) vznikla až o několik měsíců později – v květnu 1991 v Tachově, kde se spojily okresy Cheb, Sokolov, Karlovy Vary a Tachov, které vždy představovaly tradiční protiváhu Plzni jako ekonomickému a kulturnímu těžišti západočeského regionu (Euregio Egrensis: O sdružení, 2008).

Samotné Euregio Egrensis vzniklo 3. února 1993, kdy zmíněná pracovní sdružení podepsala v Chebu společnou dohodu o vzájemné spolupráci a vytvoření společného evropského regionu. Základní myšlenkou této dohody bylo upevňovat přátelství, mír, porozumění a toleranci mezi oběma zeměmi a podporovat vyrovnání hospodářských rozdílů v regionech (Euregio Egrensis: Stanovy Euregia Egrensis, 2007). Kromě prohloubení přátelských vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo je cílem euroregionu také snaha podporovat všechny formy přeshraniční spolupráce v oblasti veřejné správy, hospodářských vztahů i partnerství škol, spolků a občanských sdružení a navazovat vztahy mezi lidmi dosud výrazně rozdělenými nejen státními hranicemi, ale také ekonomickými, kulturními a jazykovými rozdíly (Euregio Egrensis: O sdružení, 2008).

Co se týká základní organizační struktury euroregionu, orgány Regionálního sdružení obcí a měst Euregia Egrensis tvoří valná hromada, prezidium, prezident, viceprezidenti, jednatel a kontrolní a revizní komise. Základní úkoly a cíle Euregia stanovuje společné prezidium, které také rozhoduje o společných projektech. Členy prezidia jsou jednatelé všech tří pracovních sdružení a jejich zástupci. V čele je pak společný prezident, který je volen rotací z jednotlivých sdružení vždy na dva roky. V současné době je jím zemský rada Simon Wittmann (Euregio Egrensis: Stanovy Euregia Egrensis, 2007).

V praxi pak jednotlivá pracovní sdružení doporučují náměty ke spolupráci zejména v oblasti cestovního ruchu, lázeňství a turismu, hospodářství, dopravy a trhu práce, životního prostředí a zemědělství, vzdělávání, kultury a sportu, případně v dalších oblastech, které směřují k rozvoji regionu a zároveň je mohou vzájemně využívat i partnerské strany. Například pracovní sdružení Bavorska zahájilo v roce 2006 ve svém a v sasko-durynském regionu rozsáhlou jazykovou kampaň s cílem zatraktivnit výuku českého jazyka v německém pohraničí. V partnerských středních školách také pravidelně probíhají výměnné studijní pobyty a letní tábory pro mládež. Není zde také výjimkou denní dojíždění do mateřských či jiných škol přes hranice státu (Euregio Egrensis: O sdružení, 2008).

Cílem pracovního sdružení pro Čechy, které sídlí v Karlových Varech, je především rozvoj cestovního ruchu v celém euroregionu, tedy ve všech jeho částech v Čechách i v Německu. Aktuálně se připravuje mapa turistických a cykloturistických tras navazující na již dříve

vydanou mapu „Euregio Mobil“ a zřízení nového internetového portálu s mapami, zajímavostmi a akcemi v regionu. Sdružení také získalo příspěvek na krytí nákladů spojených s vyznačením dálkové cyklotrasy Euregia Egrensis, tato trasa vede přes českou část euroregionu do Saska, Durynska a Bavorska a měří přes 400 km. Státní hranice mezi oběma zeměmi jsou ale tvořeny obtížně prostupnými horskými pásy doprovázené nedostatečnou sítí silničních a železničních komunikací, která cestovní ruch značně stěžují. Oblastí dopravy se proto zabývá pracovní sdružení Saska/ Durynska¹ (Euregio Egrensis: Výroční zpráva, 2008). Dalším zajímavým novým projektem je *Hranicepřekračující program lokální televize*. V období mezi lety 2009 a 2011 má být natočeno celkem 120 vždy 30-minutových magazínů o aktuálních tématech z pohraničního regionu. Vysílány budou ve východním Bavorsku a v regionu Plzeňska, Karlovarska a jižních Čech (Euregio Egrensis: Aktuality sdružení, 2009).

Jednotlivé projekty byly financovány nejprve z Fondu malých projektů PHARE CBC. Po ukončení tohoto programu byla v České republice po jejím vstupu do Evropské unie vyhlášena výzva k podávání projektových žádostí také do Iniciativy Interreg III a jejích třech částech: do části A týkající se přeshraniční spolupráce, části B zabývající se nadnárodní spoluprací a části C podporující meziregionální spolupráci. Program INTERREG IIIA byl ukončen k 31.10.2008, na něj navazuje program Cíl 3, který je rozdělen na dva dispoziční fondy – pro česko-saský a česko-bavorský příhraniční region (Euregio Egrensis: Financování, 2008).

¹ K 1.1.2007 došlo k přejmenování Euroregia Egrensis - pracovního sdružení Vogtlandsko/Západní Krušnohoří na Euroregio Egrensis - pracovní sdružení Sachsen/Tübingen (Sasko/Durynsko).

Kapitola 4

Demografický vývoj Euregia Egrensis

4.1 Úvod – datové zdroje a metodické poznámky ke kapitole

4.1.1 Datové zdroje

Původním záměrem práce bylo zmapovat demografický vývoj regionu pomocí nejdůležitějších a mezinárodně srovnatelných ukazatelů za delší časové období, nejlépe od pádu železné opony v roce 1989 a následného vzniku Euregia Egrensis. Vzhledem k tomu, že tento euroregion zasahuje na území čtyř zemí, které mají i své vlastní statistické úřady, jsem byla nucena v analýze použít pouze srovnatelná data ve všech sledovaných regionech.

Základní data za okresy České republiky jsem získala v publikaci Demografická ročenka okresů (v mém případě kvůli srovnatelnosti dat se Spolkovou republikou Německo za období 1998 až 2007) Českého statistického úřadu (ČSÚ), pouze věková složení obyvatel podle pohlaví a věku v jednotlivých okresech jsem našla v publikaci Věkové složení obyvatelstva v roce 2007, jež je v archivu jen od roku 2001, který byl navíc pouze odhadem.

Větší problém však bylo opatřit si data za německou část euroregionu. Nejprve jsem se zaměřila na stránky Německého statistického úřadu (včetně regionálních úřadů jednotlivých spolkových zemí Bavorska, Sasko a Durynsko), kde jsem objevila podrobnější data pouze za vyšší územní celky nebo v případě Bavorska jen v interaktivních mapách. Zkusila jsem tedy databázi Genesis (<https://www-genesis.destatis.de/>), která sdružuje všechna regionální data i za okresy jednotlivých spolkových zemí. Tato databáze se průběžně doplňuje a rozšiřuje, bylo tedy třeba ji sledovat průběžně. V regionální databázi Německa Genesis Online jsem získala většinu v práci použitých dat. Komplikace ale nastaly ve srovnatelnosti těchto dat s českou statistikou, podrobněji se k nim vrátím v jednotlivých kapitolách demografické části práce. Za všechny uvedu příklad pohlavně věkových struktur obyvatel, kde první tři věkové intervaly do věku 9 let jsou v obou zemích rozdílné. Ve Spolkové republice Německo se používají intervaly 0–2, 3–5 a 6–9 let, pak následují u nás obvyklé pětileté věkové intervaly. Naštěstí jsou v databázi dostupné i podrobné jednoleté věkové struktury, takže jsem nakonec mohla použít tradičních českých pětiletých intervalů i v případě německých okresů.

Některá data o euroregionech sbírá také Crossborder Database, zdroj přeshraničních statistických informací. V případě Euregia Egrensis zde ale najdeme pouze data od roku 2002, a to jen za Sasko a Českou republiku. Demograficky zajímavé stránky má německý Spolkový institut pro výzkum obyvatel (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung), kde jsou k dispozici ke stažení publikace o obyvatelstvu, regionální analýzy se ale týkají pouze jednotlivých spolkových zemí. Informace jsem hledala také u jiných institucí zabývajících se problematikou euroregionů nebo pohraničí, ať už na stránkách všech pracovních sdružení Euregia Egrensis,

Ministerstva zahraničných vecí, Ministerstva pro místní rozvoj nebo na Krajských úřadech Plzeňského a Karlovarského kraje. Zajímavé sociologické nebo ekonomické analýzy zkoumaného území provedlo také Oddělení České pohraničí Sociologického ústavu AV ČR nebo Fakulta ekonomická Západočeské univerzity (ZČU) v Plzni.

Vzhledem k určitým problémům s daty jsem nemohla podrobněji popsat demografický vývoj oblasti, ale mohla jsem se zaměřit jen na vybrané ukazatele, jež nám ale poskytují jen hrubou orientaci v této problematice. Zkoumala jsem tedy základní demografické procesy, konkrétně porodnost, úmrtnost a migraci, poskytující představu o populačním vývoji Euregia Egrensis. Jelikož předkládaná analýza vychází z dat za jednotlivé okresy, musím znovu upozornit na to, že jednotlivé obce mohou a mohly kdykoliv z euroregionu vystoupit a tudíž jednotlivé výsledky nejsou v žádném případě přesné či dostačující. Ve své práci jsem kvůli srovnatelnosti sledovaného území v čase použila současné členské okresy, jež jsou uvedeny v tab. 1, i pro období před rokem 2005, kdy Euregio opustily obce z okresu Plzeň-sever. Populační vývoj se tedy týká okresů, které dnes celé nebo pouze z části patří k Euregiu Egrensis.

Při stanovování časového období, za které jsem jednotlivé ukazatele sledovala, jsem musela slevit z původních představ o celkovém vývoji euroregionu od jeho vzniku na kratší časový úsek posledních deseti let, přičemž nejnovější data jsou za rok 2007. Zaměřila jsem se tedy na období mezi lety 1998 a 2007, pro nějž jsou publikována data jak na české, tak na německé straně.

4.1. 2 Metodické poznámky ke kapitole o demografickém vývoji Euregia Egrensis

Následující podkapitoly se budou především zabývat změnou počtu obyvatel, jejich věkovou strukturou a populačním přírůstkem. Jelikož početní stav obyvatelstva a jejich věkovou skladbu přímo ovlivňují procesy porodnosti a úmrtnosti a také prostorová mobilita, věnovala jsem více pozornosti i jim. Sňatečnost a rozvodovost jsem po úvaze z práce vyřadila, protože data pro tyto procesy jsem za všechny části euroregionu dohledala pouze od roku 2004, tedy za výrazně kratší období než u ostatních vybraných demografických procesů.

Nejprve jsem se věnovala *vývoji počtu obyvatel*, a to jak na území celého Euregia Egrensis, tak také v jednotlivých oblastech; zajímaly mě rozdíly ve vývoji středního stavu obyvatelstva v regionu Bavorska, Saska, Durynska a v okresech České republiky. Větší pozornost jsem pak věnovala také *věkové struktuře obyvatel* jednotlivých okresů se zaměřením na možné *demografické stárnutí*, které jsem vyjádřila pomocí indexů stárí, závislosti a ekonomického zatížení. Pro vybrané okresy jsem také zpracovala a popsala *graf pohlavně věkového složení* jejich populací.

V další podkapitole jsem se zaměřila na analýzu úmrtnosti, pro sledované období mezi lety 1998 a 2007 jsem mohla vypočítat například *hrubé míry úmrtnosti*, které jsem následně vzhledem k datům nepřímou standardizovala. Za standard jsem použila populaci České republiky z několika důvodů, tím prvním je nízký počet událostí v jednotlivých regionech (zemích, kraji), dalším je pak dostupnost dat věkové struktury za celé Česko. Zjistila jsem také pro všechny okresy za posledních deset let mezinárodně srovnatelný ukazatel *kojenecké úmrtnosti* a jako orientační ukazatel jsem zde uvedla také *naději dožití* v okresech za rok 2007.

V podkapitole pojednávající o porodnosti v regionech Euregia Egrensis jsem srovnala *nepřímou standardizovanou obecnou míru plodnosti*. Vzhledem k tomu, že v německých okresech není známo podrobné věkové složení matek, byla jsem nucena vypočítat *míru plodnosti podle věku* pro pětileté věkové skupiny, z nichž jsem potom sumarizací získala *úhrnnou plodnost*. Ta ale vlivem několikaletých věkových intervalů slouží spíše jen pro orientaci a porovnání okresů v rámci euroregionu.

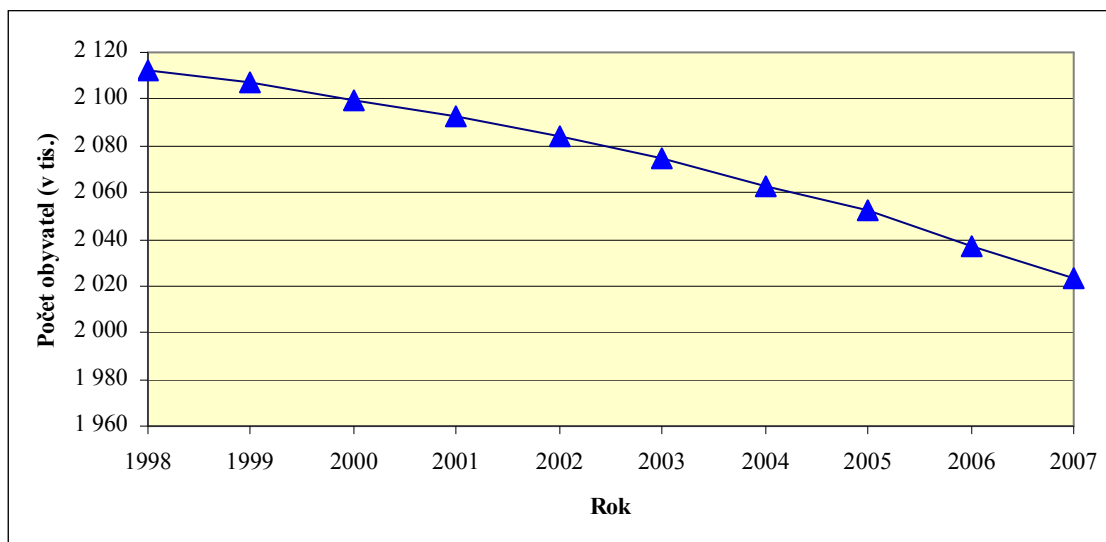
Posledním zkoumaným demografickým procesem byla migrace, kde jsem vypočetla především *migrační saldo*. Díky migračnímu přírůstku jsem mohla na závěr demografické části také uvést spolu s přirozeným i celkový přírůstek obyvatel v jednotlivých okresech Euregia Egrensis.

4.2 Vývoj počtu obyvatel a jejich struktura

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel po roce 1998

Statistické údaje o *počtu obyvatel* v jednotlivých okresech Euregia Egrensis jsou publikovány až od roku 1995. Abych zachovala desetileté období, které jsem použila u ostatních demografických ukazatelů, aplikovala jsem tento časový úsek i u vývoje počtu obyvatel. Jak je vidět z grafu na obr. 2, počet obyvatel Euregia Egrensis se postupně snižuje, mezi lety 1998 a 2007 se počet obyvatel snížil o skoro 89 tisíc. Nejnovější údaj o střední stavu obyvatel v okresech euroregionu pochází z 1.7.2007, kdy zde žilo 2 023 313 osob.

Obr. 2 - Vývoj počtu obyvatel Euregia Egrensis v letech 1998 až 2007, střední stav

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland.

Podle výzkumného projektu Ministerstva zahraničních věcí *Analýza a předpokládaný vývoj hraničních oblastí ČR-SRN* z hlediska vývoje po roce 1989 zaznamenalo nejdramatičtější demografické změny saské příhraničí. Dominantní charakteristikou pro celé Sasko je prudký pokles stavu obyvatelstva – mezi roky 1989 a 2002 ubyla sedmina obyvatel (644 tisíc). Tato skutečnost postihla i příhraniční oblast, neboť ve všech příhraničních okresech klesl počet obyvatel nejméně o patnáctinu stavu roku 1990. Tato nepříznivá situace vznikla také kvůli emigraci, což byl zřejmě následek otevření hranic po pádu železné opony, v letech 1989 až 1991 v Sasku vlivem stěhování ubylo více než 270 tisíc obyvatel (Analýza a předpokládaný vývoj, 2003). Ve srovnání se Saskem nezaznamenaly ostatní regiony v tomto období podstatnější změny a ani vývoj v letech 1998 až 2007 nebyl tak dramatický.

Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých regionech můžeme sledovat v tab. 2. Nejlidnatější oblastí euroregionu je v současnosti Bavorsko s více než milionem obyvatel, je zde ale na místě připomenout skutečnost, že tato země má v Euregiu také nejvíce okresů, a to třináct. Na druhém místě v počtu obyvatel je se svými třemi okresy Sasko, o něco méně pak má ve čtyřech okresech česká část regionu a nejméně obyvatel žije ve dvou okresech Durynska. Pokud bychom ale tyto počty upravili na průměrný počet obyvatel jednoho okresu v každém regionu, pořadí by se téměř obrátilo. Nejvíce obyvatel na okres v tomto případě má Sasko, po něm Durynsko, Česká republika a nejméně osob žije v takovém „průměrném okrese“ v Bavorsku. Tento průměr ale nic nevypovídá o rozložení obyvatel v regionech, použila jsem ho pouze jako ukázkou a upozornění na to, že každý region nemá v Euregiu Egrensis srovnatelný počet okresů a ani většinu z dané země. Použité názvy Bavorsko, Sasko, Durynsko nebo Česká republika pro jednotlivé oblasti vypovídají pouze o těch částech zmíněných zemí, které jsou přiřčeny k euroregionu.

Tab. 2 - Vývoj počtu obyvatel v regionech v letech 1998 až 2007, střední stav

Region	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007
Bavorsko	1 103 534	1 102 174	1 090 207	1 076 806
Sasko	421 089	407 504	393 475	383 735
Durynsko	225 493	218 816	211 019	205 080
Česká republika	356 150	355 271	355 899	357 692
Euregio Egrensis	2 106 266	2 083 764	2 050 601	2 023 313

Pozn. Tabulka počtu obyvatel k 1.7 za jednotlivé roky v období 1998 až 2007 je v tab. 1.5 v příloze práce.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

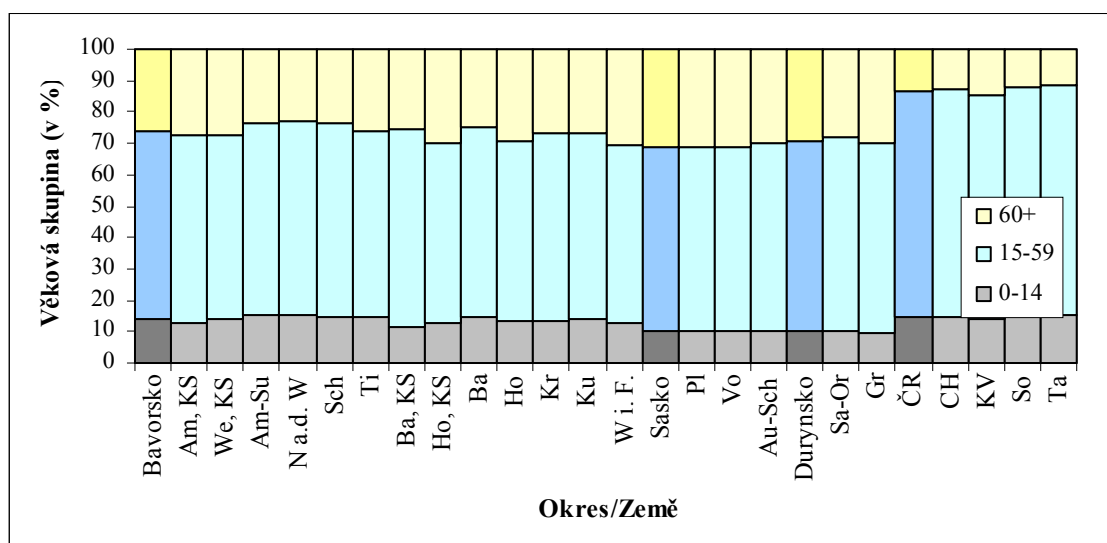
Z tabulky je tedy jasně vidět, že celkový počet Euregia Egrensis klesá, snižuje se také ve všech německých regionech, nejvyšší úbytek obyvatel je především v Sasku (mezi lety 1998 a 2007 zde ubylo přes 40 tisíc obyvatel). Výjimkou jsou okresy České republiky, kde se od roku 2001 počet obyvatel zvyšuje, a to především imigrací, nejvíce přistěhovalých v období let 2004–2006 zaznamenal okres Cheb. Velkou část z těchto přistěhovalců tvoří také cizinci, v případě okresu Cheb jsou to především Vietnamci, kteří zde tvoří většinu ze všech osob z Vietnamu žijících v České republice (v roce 2005 zde žilo 64,7 % ze všech Vietnamců na našem území), a Ukrajiny. Specifický je v Karlovarském kraji okres Karlovy Vary, kde je vysoký počet osob z ruským občanstvím (Cizinci v regionech ČR, ČSÚ, 2007). Na německé straně hranic je počet cizinců zanedbatelný.

4.2.2 Struktura populace Euregia Egrensis

Za základní demografické struktury obyvatelstva se považuje složení podle pohlaví a věku. Teprve tyto dvě charakteristiky dávají analýze vlastní demografický obsah. Strukturu dle věku vyjadřujeme zpravidla absolutními počty osob v jednoletých, popř. víceletých věkových skupinách, pro porovnání však často používáme také procentuální vyjádření, kde 100 % je celkový počet obyvatel. Často se uvádí počty žen a mužů odděleně, ke znázornění se v tomto případě využívá tzv. věkové pyramidy, což je grafické vyjádření věkové struktury. Ta je tedy „samotným výchozím uspořádáním demografických dat pro jakoukoliv demografickou analýzu a zároveň je sama výsledkem základních demografických a geodemografických procesů (úmrtnosti, porodnosti a migrace)“ (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 117).

Z hlediska věkové struktury obyvatelstva vykazuje české pohraničí příznivější charakteristiky, než je stav na německé straně hranice. Při srovnání podílů osob ve věku do 15 let je především patrné nižší zastoupení mladých lidí v Sasku a Durynsku, které bylo způsobeno především migrací a nižší porodností v předchozích letech. Významně větší rozdíly jsou však, pokud jde o zastoupení lidí starších 60 let. V tomto případě dosahuje jejich podíl na německé straně hranic více než jedné čtvrtiny (v případě saských okresů dokonce nad 30%), zatímco v českých okresech se podíl osob nad 60 let pohybuje zhruba v rozmezí 12 až 14 %.

Obr. 3 - Věkové složení obyvatel v okresech Euregia Egrensis, 2007, v %

Pozn. Tmavší barvou jsou vyznačena věková složení celých oblastí euroregionu.

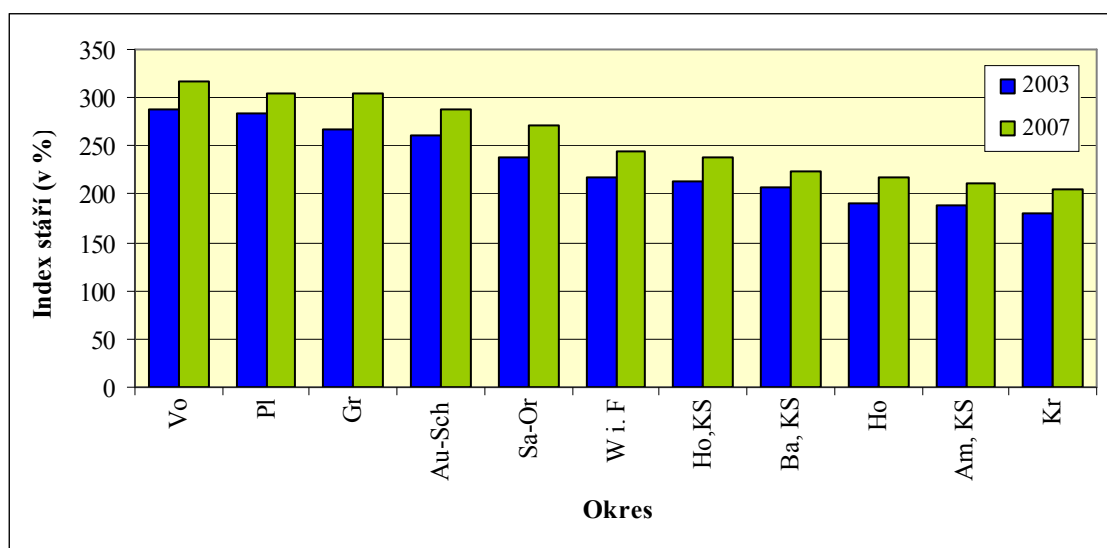
Zkratky použité v grafu znamenají: Am, KS je okres Amberg, Kreisfreie Stadt; We, KS Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt; Am-Su Amberg-Sulzbach; N a.d. W Neustadt a.d. Waldnaab; Sch Schwandorf; Ti Tirschenreuth; Ba, KS Bayreuth, Kreisfreie Stadt; Ho, KS Hof, Kreisfreie Stadt; Ba Bayreuth; Ho Hof; Kr Kronach; Ku Kulmbach; W i. F. Wundsiedel i. Fichtelgebirge; Pl Plauen; Vo Vogtlandkreis; Au-Sch Aue-Schwarzenberg; Sa-Or Saale-Orla; Gr Greiz; CH Cheb; KV Karlovy Vary; So Sokolov a Ta je zkratka pro okres Tachov (seřazeno podle administrativních celků).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Na grafu na obr. 3 je vidět věkové složení okresů a regionů k 31.12.2007, tedy k zatím poslednímu publikovanému složení obyvatel. Pokud srovnáme vývoj této skladby za posledních deset let, nejsou zde patrné příliš velké změny, a proto jsem pro představu uvedla jen nejnovější údaje, které jsou k dispozici. Obyvatelstvo všech regionů postupně stárne, což znamená, že se zvyšuje počet osob z hlediska ekonomické aktivity tzv. postproduktivní složky (tedy osob starších 60, popř. 65 let) na úkor dětské složky, tomuto jevu se říká demografické stárnutí, které je důsledkem zlepšování úmrtnostních poměrů a také snižování porodnosti. Výsledkem je pak nemožnost přirozené obnovy populace, neboť ubývá mladých lidí do 15 let a naopak přibývá osob nad 60 let (někdy se také udává nad 65 let).

Mezi ukazatele popisující *demografické stárnutí* patří především index stáří, který dává do poměru dvě věkové složky – počet osob ve věku nad 60 let a děti do 15 let. Můžeme ale také vypočítat indexy závislosti (osoby nad 60 nebo pod 15 let na 100 ekonomicky aktivních osob ve věku 15–59 let) a index ekonomického zatížení, což je vlastně součet indexů závislosti. Jelikož se zastoupení jednotlivých věkových složek mění pozvolna, vypočítala jsem ukazatele znázorňující demografické stárnutí až za posledních pět let, trend se neměnil a jako ukázka tohoto vývoje to postačí. Zmíněné ukazatele jsem znázornila graficky na následujících obrázcích.

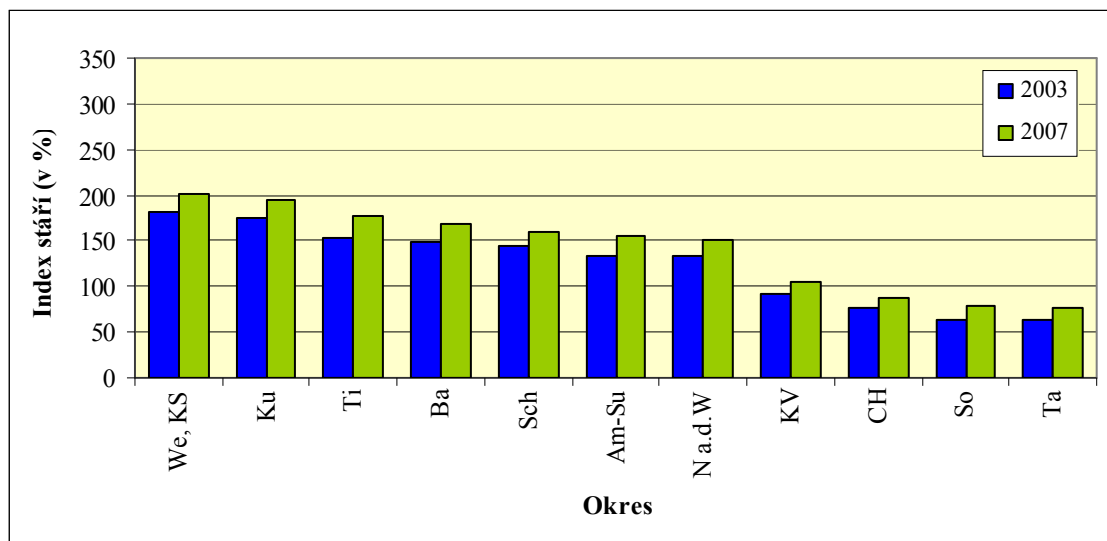
Obr. 4a) - Index stáří v okresech Euregia Egrensis v letech 2003 a 2007, v %

Pozn. Graf znázorňuje první část okresů s nejvyšším indexem stáří v roce 2007, druhá část se nalézá na Obr. 4b).

Zkratky v grafu viz pozn. u obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Obr. 4b) - Index stáří v části okresech Euregia Egrensis v letech 2003 a 2007, v %

Pozn. Graf znázorňuje druhou část okresů s nižším indexem stáří v roce 2007, první část s vyšším indexem stáří v roce 2007 se nalézá na obr. 4a).

Zkratky v grafu viz pozn. u obr. 3.

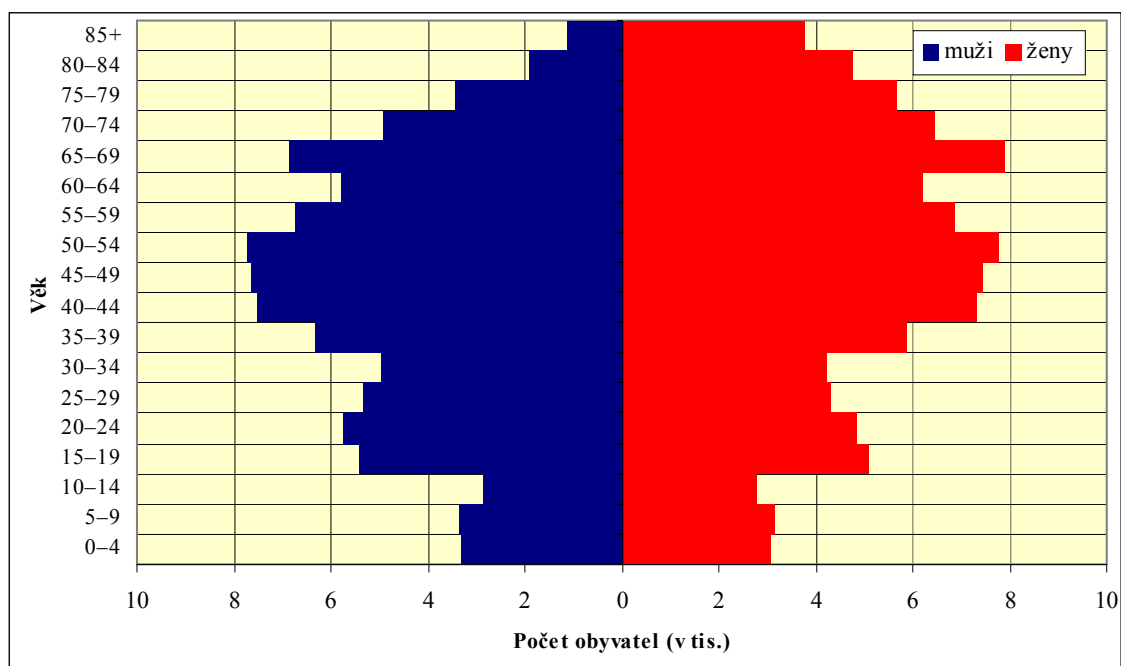
Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Index stáří mezi lety 2003 a 2007 ve všech sledovaných okresech vzrostl, potvrzuje tedy výše popsané demografické stárnutí. Index změny mezi vybranými lety byl ve všech oblastech zhruba mezi 1,1 až 1,2, obyvatelstvo v euroregionu tedy stárne přibližně stejně rychle.

Okresy jsou na obrázku uspořádány sestupně podle hodnot indexu stáří v roce 2007. Zajímavé je, že se sledované územní celky tímto způsobem uspořádaly také přibližně podle oblastí, regionem s nejstarším obyvatelstvem, a tedy také nejvyšším indexem stáří, je Sasko, u kterého se hodnoty tohoto ukazatele změnily z 277,6 v roce 2003 na 304,5 v roce 2007. Tato hodnota znamená, že v postproduktivní složce je třikrát více osob než ve složce dětské. Naopak nejmladší věkovou strukturu, jak už bylo řečeno, má obyvatelstvo české části Euregia Egrensis, tudíž má také nejnižší index stáří, ten se zde pohybuje kolem 88 osob nad 60 let na 100 dětí mladších 15 let. Jediným okresem, kde je v České republice vyšší zastoupení osob ve věku nad 60 let než osob do 15 let, jsou Karlovy Vary, hodnotu 100, kdy se obě věkové složky rovnají, překročily v roce 2006, v roce 2007 pak index stáří dosáhl 105 osob ve věku 60+ na 100 dětí. Indexy stáří v letech 2003 až 2005 pro všechny okresy jsou v tab. 4.2 v příloze práce. U pěti okresů s největším a u pěti okresů s nejmenším indexem stáří v roce 2007 je v příloze na obr. 4.3 a 4.4 také složení obyvatel podle jednotlivých věkových složek, tedy procentuální zastoupení osob ve věku do 15 let (složka 0–14 let), ve věku 15–59 let a ve věku nad 60 let.

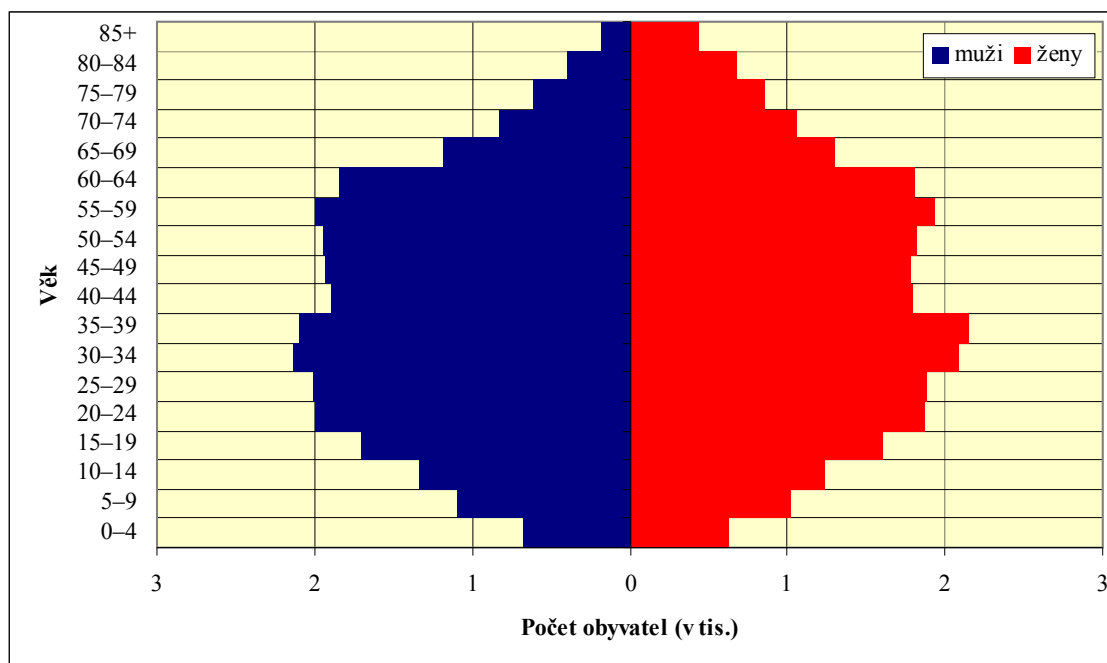
Index stáří mi také posloužil pro výběr okresů, pro které jsem vytvořila *graf věkové struktury* a mohla tím pádem tedy ještě lépe demonstrovat rozdíly ve věkovém složení mezi nejstarším regionem, Saskem, a nejmladší českou částí Euregia Egrensis. Zástupcem Saska je okres Vogtlandkreis, který měl v roce 2007 index stáří 316,6, nejnižší hodnotu 76,9 měl naopak okres Tachov ležící v Plzeňském kraji při hranicích s Bavorskem.

Obr. 5a) – Věkové složení obyvatel okresu Vogtlandkreis podle pohlaví a pětiletých věkových skupin, 2005–2007 v letech

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Obr. 5b) – Věkové složení obyvatel okresu Tachov podle pohlaví a pětiletých věkových skupin, 2005–2007, v letech

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Saský okres Vogtlandkreis s rozlohou 1 309,9 km² a asi 187 400 obyvateli má společné hranice se všemi oblastmi euroregionu, na severozápadě sousedí s oběma durynskými okresy (Greiz a Saale-Orla) a na východě od něj leží saský Aue-Schwarzenberg, zhruba uprostřed je také poslední okres Saska náležící k Euregiu Egrensis – městský okres Plauen, jenž je také hlavním městem Vogtlandu (Vogtlandkreis). Východní hranice Vogtlandkreis sdílí s okresy České republiky – s Chebem a Sokolovem, nejkratší společnou hranici pak má s bavorským zemským okresem Hof.

Vogtlandkreis má, jak už jsem zmínila, nejvyšší index stárí, žije zde třikrát více osob ve věku nad 60 let než mladých do 15 let, což lze vidět i z věkové pyramidy. Tento poměr, jak ukazuje tab. 3, se v čase nemění, podobně zastoupení jednotlivých věkových skupin vypadalo i v předešlém období mezi lety 1998 a 2002, proto jsem jako ukázkou vybrala pouze novější časový úsek.

Tab. 3 - Věkové složení okresu Vogtlandkreis v letech 2003–2007, v %

Věk	2003	2004	2005	2006	2007
0–14	10,5	10,1	9,8	9,8	10,0
15–59	59,4	59,2	59,3	59,1	58,5
60+	30,1	30,7	30,9	31,1	31,5

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Ve věkové pyramidě můžeme vidět důležitou demografickou historii zkoumané populace, tedy události, které ovlivnily život dané populace a projevy se v její reprodukci (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 117). V okrese Vogtlandkreis jsou ve věkové struktuře znatelné zářezy, které jsou spojeny s významnými historickými událostmi ovlivňujícími populační reprodukci. Je to především světová hospodářská krize před druhou světovou válkou, kdy se narodilo méně dětí. Každý takový zářez je pak při změně podmínek zpravidla kompenzován větším počtem narozených, to můžeme pozorovat i zde u 65–69letých, kteří se narodili na počátku druhé světové války. Počet narozených dětí se v průběhu války opět snížil, pak byl ale v poválečném období zase kompenzován. Všechny tyto nepravidelnosti se pak samozřejmě projevují i v dalších generacích v podobě kolísání počtu matek. Zářez v letech 1968–73 byl ale způsoben zřejmě jinými důvody. Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa v roce 1968, kde následně začala éra normalizace, došlo k velkému uvolnění hranic a následné obrovské migraci. Otevřené hranice ale nezůstaly dlouho, již v roce 1970 se rozrostla síť pohraničních stráží, včetně pozorovacích věží a závor. Snížení počtu narozených pokračovalo i v letech 1973–77 a nejvýrazněji pak v letech 1993–97, které způsobila nespíš migrace, v prvním období zřejmě z pohraničních oblastí dále od hranic, ve druhém pak spíše do „západního Německa“ nebo jiných zemí. K hlubší analýze by ale byly potřeba znát podrobnější historické okolnosti příhraničních okresů dřívější Německé demokratické republiky (NDR), známé také jako „východní Německo“.

Ve srovnání s okresem Vogtlandkreis má Tachov se 1 378,7 km² sice větší rozlohu, počet obyvatel má ale jen asi 52 000, hustotu obyvatel tedy oproti Vogtlandkreis má skoro čtyřikrát nižší. Tachov, který leží v Plzeňském kraji, v severní části svého území sousedí s okresy Cheb a Karlovy Vary Karlovarského kraje, celou západní hranici pak má s Bavorskem, konkrétně s okresy Tirschenreuth a Neustadt an der Waldnaab, které ale měly hodnoty indexu stárí

výrazně vyšší (177,2 a 150,5 osob nad 60 na 100 dětí). V rámci Plzeňského kraje pak sousedí také s okresy Plzeň-sever, Plzeň-jih a Domažlicemi, ty ale nepatří do sledovaného Euregia Egrensis.

Index stárí, ukazatel demografického stárnutí, je v Tachově s hodnotou 76,7 nejnižší z celého euroregionu. Zde je tedy více dětí než osob starších 60 let. Postupně se i zde zvyšuje zastoupení nejstarších lidí na úkor dětské složky, tato změna ale v průběhu let 1998–2007 nebyla příliš významná, v tab. 4 je opět procentuální zastoupení osob v jednotlivých věkových skupinách mezi lety 2003 a 2007.

Tab. 4 - Věkové složení okresu Tachov v letech 2003–2007, v %

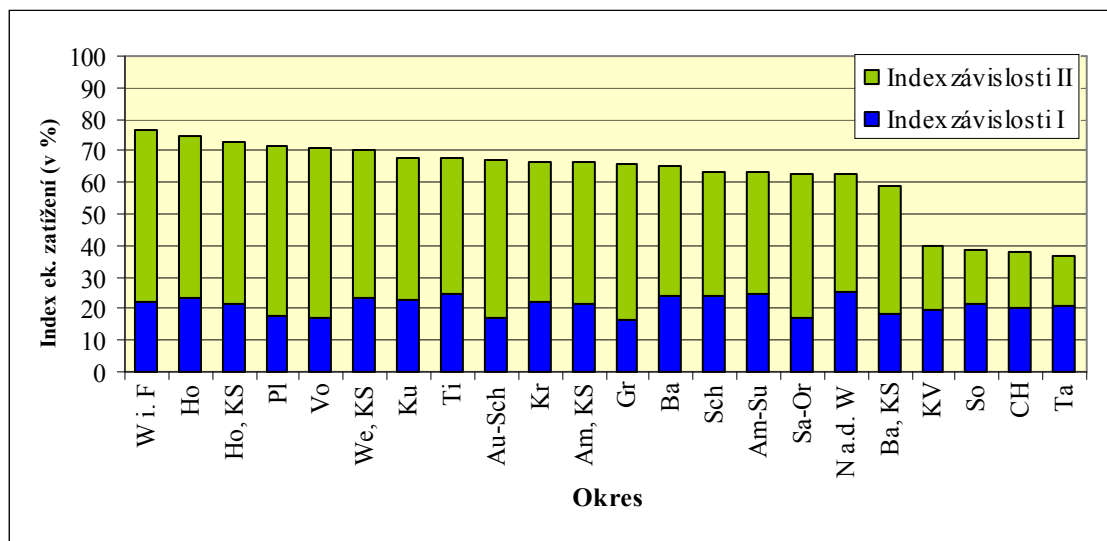
Věk	2003	2004	2005	2006	2007
0–14	16,8	16,3	15,8	15,6	15,2
15–59	72,4	72,7	72,8	72,8	73,1
60+	10,7	11,0	11,3	11,6	11,7

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Ve věkové pyramidě Tachova nejsou tak výrazné zářezy jako v případě Vogtlandkreisu. Úbytek narozených je zde patrný hlavně v průběhu druhé světové války, zvýšení počtu narozených je pak nejvíce znatelné v 70. letech v době, kdy se uplatňovala propopulační opatření. Zavedly se například mateřské příspěvky a přídavky na děti nebo třeba půjčky pro mladá manželství na pořízení a zařízení bytu s možnými odpisy po narození dítěte (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 650-1).

Oba grafy věkové struktury jsou regresního typu, což znamená, že se celkový počet obyvatel dlouhodobě snižuje. Pro obě populace také můžeme říci, že je v nich patrná převaha žen, na 100 mužů jich v roce 2007 připadalo v Tachově 101 a ve Vogtlandkreisu 107. Zastoupení žen se pak v obou populacích zvyšuje především ve starších věkových kategoriích.

Dalšími ukazateli demografického stárnutí jsou indexy závislosti, které po sečtení tvoří tzv. index ekonomického zatížení. Díky němu můžeme zjistit, kolik seniorů (osob nad 60 let) a dětí ve věku do 15 let připadá na 100 osob v ekonomicky aktivním věku, tedy ve věku mezi 15 a 59 lety. Zatímco index stárí ve všech sledovaných regionech roste, index ekonomického zatížení se zvyšuje jen v oblastech s nejstarší věkovou strukturou, tedy v Sasku a Durynsku. V bývalém „východním Německu“ má na zvyšování ekonomického zatížení vliv vysoké zastoupení osob ve věku nad 60 let spolu s nižším podílem dětí než u ostatních regionů. V okresech Bavorska a České republiky zatím index ekonomického zatížení klesá, do budoucna se ale s rostoucím procentem osob v nejstarších věkových kategoriích dá předpokládat přiblížení k vývoji v Sasku a Durynsku, lze tedy očekávat zvyšování tohoto indexu. V příloze v tab. 4.5, 4.6 a 4.7 jsou uvedeny ukazatelé popisující demografické stárnutí v tabulkách také spolu s indexy změny mezi lety 2003 a 2007, ten se pro indexy závislosti a ekonomického zatížení nejčastěji pohyboval v rozmezí od 0,9 do 1,1. Indexy změny se tedy nemění příliš rychle, a proto jsem pro ukázkou vytvořila graf popisující ekonomické zatížení v okresech Euregia Egrensis jen za nejnovější rok, rok 2007.

Obr. 6 - Index ekonomického zatížení v okresech Euregia Egrensis, 2007, v %

Pozn. Zkratky použité grafu jsou vysvětleny v poznámce u obr. 3.

V grafu index závislosti I je vypočten jako (lidé ve věku 0-14 let / osoby staré 15-59 let)*100 a index závislosti II pro seniory analogicky pomocí (osoby ve věku 60+ / ekonomicky aktivní ve věku 15-59 let)*100.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

V čase se u všech okresů snižoval index závislosti I dávající do poměru děti a ekonomicky aktivní obyvatelstvo, index závislosti II pro osoby starší 60 let se ale ve sledovaném období naopak zvyšoval. Co se týká roku 2007, nejvyšší index ekonomického zatížení byl v bavorských okresech Wundsiedel i. Fichtelgebirge a v obou okresech Hofu, který zde přesahoval hodnotu 70 závislých osob (součet dětí a osob na 60 let) na 100 ekonomicky aktivních. Tuto hodnotu těsně přesáhly i okresy Plauen a Vogtlandkreis. Ve všech sledovaných územních celcích mají vyšší podíl na ekonomickém zatížení osoby starší 60 let, ve zmíněných okresech s nejvyšším indexem tohoto zatížení přesahuje nejstarší věková složka hodnotu 50 (tedy 50 lidí nad 60 let na 100 osob ve věku 15-59 let). Naopak nejvyšší podíl indexu závislosti I v celkovém indexu ekonomického zatížení má Neustadt a.d. Waldnaab a Amberg-Sulzbach s počtem 25 dětí na 100 ekonomicky aktivních. Nejnižší sledovaný index zatížení je opět, jako v případě indexu stárí, u českých okresů, které mají skoro o 20 závislých osob na 100 ekonomicky aktivních méně než ostatní sledované regiony s nejvyšší hodnotou tohoto indexu.

Ze všech zkoumaných německých okresů se projevuje demografické stárnutí nejvíce v Sasku, kde je nejvyšší index stárí a také největší úbytek obyvatel, ale i v Durynsku a Bavorsku lze projevy tohoto jevu pozorovat. Výjimku tvoří pouze česká část Euregia Egrensis, jejíž celkový počet obyvatel za posledních deset let o něco málo vzrostl a která má jako jediná kladný přirozený i migrační přírůstek. Také všechny indexy zkoumající demografické stárnutí má na nejnižších úrovních, kromě okresu Karlovy Vary dokonce počet osob nad 60 let nepřesáhl počet dětí ve věku do 15 let. Nejmladší věkovou strukturu zde najdeme v okrese Tachov, který má nejnižší jak index stárí, tak index ekonomického zatížení a spolu s Chebem zde převážně migrací rostl v období let 1998-2007 i počet obyvatel.

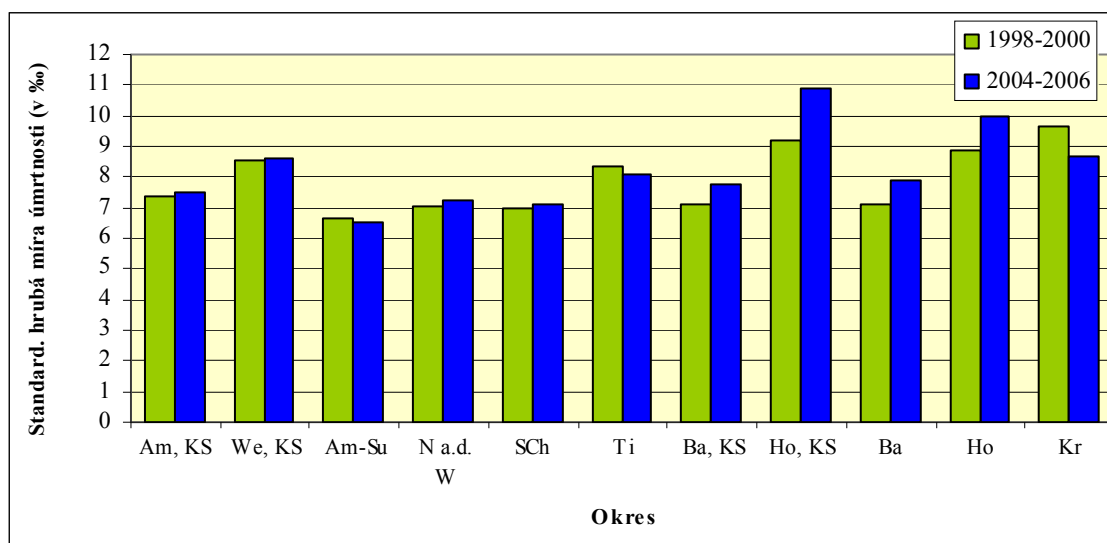
4.3 Úmrtnost v okresech Euregia Egrensis

Demografická reprodukce populací má dvě základní složky – porodnost a úmrtnost. Úmrtí navíc byla vůbec první událost, o kterou se demografie začala zajímat. Bez ohledu na individuální zvláštnosti každého úmrtí se tato věda zabývá procesem vymírání jako hromadného jevu, zkoumá tedy úmrtnost dané populace (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 128).

Mezi nejjednodušší ukazatele tohoto procesu patří *hrubá míra úmrtnosti*, která je definována jako počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu v daném roce. Jelikož se s rostoucím věkem úmrtnost zvyšuje, je tento ukazatel ovlivněn věkovou strukturou zkoumané populace a nelze jej použít pro mezinárodní srovnání. Abychom mohli jednotlivé oblasti Euregia Egrensis porovnat, musíme eliminovat vliv věkové struktury pomocí souhrnného ukazatele standardizované úmrtnosti, jenž se počítá přímou nebo nepřímou metodou standardizace. Přímá standardizace ale vyžaduje znát věkově specifické úmrtnosti reálné i standardní populace, které jsou však za okresy známe málokdy, proto jsem ve své práci použila nepřímé metody standardizace. Ta vychází z předpokladu, že jsou k dispozici věkové struktury za všechny zkoumané populace (Příručka demografické statistiky, ČSÚ 2001).

Samotná volba standardu je velmi důležitá a ve velké míře ovlivňuje také dosažený výsledek. Obvykle se za standard volí vyšší územní celek, jehož je sledovaná populace součástí. Nabízí se tedy vzít za standard celou jednu z oblastí euroregionu. Například ale pro Karlovarský kraj je charakteristický nízký počet sledovaných událostí i v rámci regionální diferenciace České republiky. Abych se vyhnula tomuto problému i v případě německých regionů, použila jsem za standard celou Českou republiku, která má přece jenom rovnoměrnější věkovou strukturu než Spolková republika Německo, kde u řady zemí je patrné demografické stárnutí a tedy vysoký podíl osob ve věku nad 60 let, jež mají vyšší úmrtnost než osoby v jiných věkových kategoriích. Zjednodušeně řečeno jsem tedy vypočítala, jaká by byla úmrtnost ve sledovaných okresech, kdyby zde byla stejná věková skladba obyvatel jako v celé České republice. Z výsledků za jednotlivé roky z období sledovaných deseti let jsem pak vzhledem k nízkému počtu událostí u zkoumaných okresů vytvořila tříleté průměry, tedy pro období let 1998–2000, 2001–2003, 2004–2006 a nejnovější rok 2007 pro porovnání s předchozími časovými úseky. *Standardizovanou hrubou míru úmrtnosti* všech okresů Euregia Egrensis pro všechna období jsem dala do přílohy do tab. 4.8, v grafu jsem pak porovнала nejstarší a nejnovější tříletou etapu, tedy roky 1998–2000 a 2004–2006, v příloze je pro ně pak také vypočten index změny. Kvůli přehlednosti jsou opět okresy rozděleny na dvě poloviny, v tomto případě podle administrativního členění. Na obr. 7a) jsou okresy Bavorska, na obr. 7b) pak zbývající dva bavorské okresy, všechny okresy Saská, Durynska a České republiky.

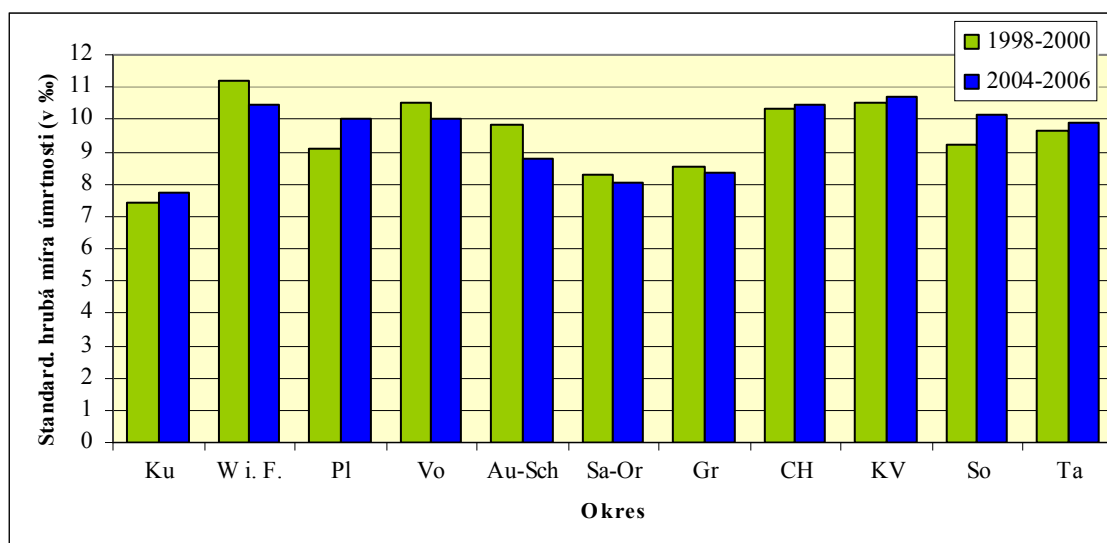
Obr. 7a) – Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰

Pozn. Zkratky v grafu viz Pozn. u Obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Obr. 7b) – Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰

Pozn. Zkratky v grafu viz Pozn. u Obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Pokud by tedy byla ve všech okresech Euregia Egrensis stejná věková struktura jako v celé České republice, sledované územní jednotky by se daly dle úmrtnosti mezi obdobími 1998–2000 a 2004–2006 rozdělit na tři skupiny. První by zahrnovala okresy, kde se úmrtnost mezi sledovanými lety zvýšila, sem patří oba okresy Bayreuthu i Hofu, jež mají i celkem vysoký index ekonomického zatížení. Index změny, kterým jsem dala do poměru nejnovější sledované období k nejstaršímu, se zde pohyboval kolem hodnoty 1,1. Úmrtnost se nejvíce zhoršila v městském okrese Hof, z původních 9,2 ‰ v letech 1998–2000 na 10,9 ‰ v období 2004–

2006. Pro představu dalšího vývoje jsem vypočetla standardizovanou hrubou míru úmrtnosti také pro rok 2007, kdy dosahovala pro město Hof 12,0 ‰, musím ale upozornit, že tato hodnota je pouze orientační a nelze ji srovnávat s tříletými průměry ostatních let.

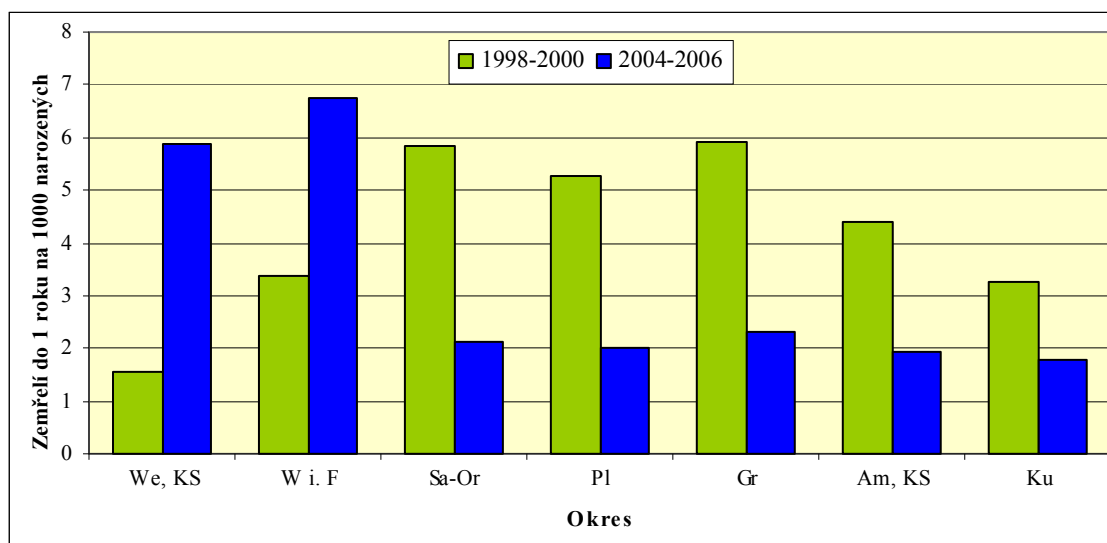
Další skupinu by naopak tvořily okresy, kde se úmrtnost mezi jednotlivými obdobími snížila, to je příklad třeba okresů Aue-Schwarzenberg, Kronach a Wunsiedel i Fichtelgebirge, které mají index změny kolem 0,9 a jejich úmrtnost se snížila z hodnot 9,8 ‰, 9,7 ‰ a 11,2 ‰ na 8,8 ‰, 8,7 ‰ a 10,5 ‰. V roce 2007 se ale jejich úmrtnost opět zvýšila prakticky na původní hodnoty z let 1998–2000, jelikož je ale tento údaj pouze za jeden rok, nelze z toho vyvozovat hlubší závěry.

Poslední skupinu pak tvoří okresy, kde se standardizovaná hrubá míra úmrtnosti téměř nezměnila, jejich index změny mezi zkoumanými lety se pohyboval kolem 1,0. Porovnání regionů zde nemá příliš smysl, jelikož okresy jsou v jednotlivých oblastech velmi rozdílné, je zde tedy lepší analýza samotných okresů.

Nejnižší úmrtnost v Euregiu Egrensis měly v letech 1998–2000 okresy Amberg-Sulzbach a Schwandorf s hodnotami tohoto demografického procesu pod 7 ‰, jejich úmrtnost se v průběhu deseti let skoro nezměnila a zůstala v rámci euroregionu nejnižší i v období mezi roky 2004–2006 a v roce 2007. Naopak nejhorší úmrtnostní poměry byli na počátku sledovaného období v okrese Wunsiedel i Fichtelgebirge, kde se ale, jak už jsem psala výše, úmrtnost za posledních deset let zlepšila a tudíž v letech 2004–2006 „předstihly“ ve vyšší úmrtnosti tento okres Karlovy Vary s hodnotou 10,7 ‰.

Velká pozornost se přikládá úmrtnosti v prvním roce, to znamená v prvních 365 dnech života dítěte, která bývá vyjádřena *kvocientem kojenecké úmrtnosti*, tedy počtem zemřelých do jednoho roku na 1 000 živě narozených v daném kalendářním roce. Tento ukazatel se často používá pro mezinárodní srovnání, neboť vystihuje životní úroveň zkoumaných států. Úmrtnost v tomto časném období je ale nerovnoměrně rozložena, a proto se používá více ukazatelů, například novorozenecká úmrtnost, která se dělí dále na časnou (tedy úmrtnost v prvních 6 dnech života) a pozdní (úmrtnost v 7. až 27. dni), a ponovorozeneckou úmrtnost ve 28. až 365. dni života dítěte (Příručka demografické statistiky, ČSÚ 2001).

V Regionální databázi Německa ale nejsou takto podrobná data, a tak jsem vypočetla pro všechny okresy Euregia Egrensis pouze kvocient kojenecké úmrtnosti. I zde jsem sledovala období mezi roky 1998 a 2007 a použila stejných tříletých průměrů jako v případě standardizované hrubé míry úmrtnosti. Výsledky pro všechna období spolu s indexem změny nejnovějšího a nejstaršího časového úseku v jednotlivých okresech i celých oblastech Euregia Egrensis jsou k dispozici v příloze v tab. 4.9. Graficky jsem pak opět porovnála časové úseky 1998–2000 a 2004–2006, tentokrát ale pouze u sedmi vybraných okresů, které měly největší index změny.

Obr. 8 - Kvocient kojenecké úmrtnosti ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v ‰

Pozn. Zkratky v grafu viz Pozn. u Obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Okresy na obr. 8 jsou seřazeny podle velikosti indexu změny. V prvních dvou, konkrétně ve Weiden i.d.OPf. a Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr), se kojenecká úmrtnost za zkoumaných devět let (v období 1998 až 2006) více než zdvojnásobila, v ostatních vybraných okresech se naopak nejméně jednou snížila. Vzhledem k malým územním jednotkám ale tyto počty nejsou stabilní, naopak se každý rok výrazně mění, proto je zde více než nutné udělat průměry z několika let a také proto musíme brát rok 2007 opravdu jen orientačně. Konkrétní hodnoty vybraných okresů i celých regionů jsou uvedeny v tab. 5.

Tab. 5 - Kvocient kojenecké úmrtnosti ve vybraných okresech a regionech, 1998–2007, v ‰

Okres/Region	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007	Index změny (v‰)
Weiden i.d.OPf. (Krfr.St)	1,6	4,1	5,9	0,0	3,8
Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr)	3,4	2,7	6,8	4,0	2,0
Saale-Orla	5,8	3,1	2,1	0,0	0,4
Plauen	5,3	3,8	2,0	3,8	0,4
Greiz	5,9	3,9	2,3	4,1	0,4
Amberg (Krfr.St)	4,4	1,8	1,9	0,0	0,4
Kulmbach (Lkr)	3,3	4,0	1,8	1,9	0,5
Bavorsko	4,4	4,3	4,1	3,6	0,9
Sasko	4,0	4,5	2,9	4,1	0,7
Durynsko	5,9	3,5	2,2	2,2	0,4
ČR	5,1	5,1	3,8	5,2	0,8

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot v letech 2004–2006 ku období 1998–2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Na počátku sledovaného období měl nejnížší kojeneckou úmrtnost okres Weiden i.d.OPf., to se ale v průběhu posledních deseti let změnilo a tento okres patřil v letech 2004–2006 naopak k územním celkům s nejvyšším kvocientem kojenecké úmrtnosti. Opačný vývoj prodělaly okresy Kulmbach a Amberg, které v současnosti mají nejnížší kojeneckou úmrtnost s hodnotami nepřesahujícími 2‰. Chceme-li sledovat celé oblasti Euregia Egrensis, zjistíme, že u všech

došlo v průběhu zkoumaného období ke snížení kvocientu kojenecké úmrtnosti, největší změnu prodělalo Durynsko, u něhož se hodnota tohoto kvocientu snížila z původních téměř 6 na dnešních 2,2 %. Téměř stejná zůstala hodnota kvocientu kojenecké úmrtnosti v Bavorsku, kde ale najdeme extrémní okresy s největší indexem změny, kromě durynských Saale-Orla a Greiz a saského Plauen jsou ostatní okresy z páté tabulky právě z bavorského regionu.

Posledním ukazatelem, kterým jsem analyzovala úmrtnostní poměry ve zkoumaných územních jednotkách, je *naděje dožití*, ukazatel známý také jako střední délka života při narození vyjadřující počet let, který v průměru ještě prožije osoba v určitém věku x . Pro výpočet tohoto ukazatele je třeba konstruovat úmrtnostní tabulky. Vstupní charakteristiku úmrtnostních tabulek, pravděpodobnost úmrtí, lze učit buď přímou, nebo nepřímou metodou. Přímá metoda předpokládá, že máme hlavní soubory zemřelých tříděné na elementární soubory, tedy nejen podle kalendářních let, ale také podle generací (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 188). Takto podrobná data za okresy nejsou k dispozici, a tak jsem použila pro výpočet pravděpodobnosti úmrtí za předpokladu rovnoměrného rozložení zemřelých v jednotlivých souborech nepřímou metodu, která je založena na mírách úmrtnosti podle věku. Úmrtnostní tabulky tedy poskytují dobré vyjádření intenzity úmrtnosti, nejsou ovlivněny faktickou věkovou strukturou sledovaných populací, a proto se jejich výsledný ukazatel – *naděje dožití* – používá k mezinárodnímu srovnání (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 193-201).

Nejčastěji se udává střední délka života při narození odděleně za obě pohlaví. Já ji vypočetla jen pro nejnovější rok, a to především proto, že jsem neměla k dispozici zemřelé dle věku za každé pohlaví zvlášť pro všechny sledované okresy (konkrétně pro český region). Výsledný ukazatel je tedy vhodný pro představu o intenzitě úmrtnosti, vzhledem k nižším územním jednotkám by byl ale vhodnější průměr z několika let.

Tab. 6 - Německé okresy s nejdelší střední délkou života při narození, 2007, v letech

Okres	obě pohlaví	muži	ženy
Bayreuth	79,1	79,2	84
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	79,1	80,5	82,1
Amberg-Sulzbach	79	79,5	83,2
Kulmbach	78,9	79,3	83,4
Amberg, Kreisfreie Stadt	78,7	78,5	83,9

Pozn. Výsledky za všechny okresy jsou k dispozici v příloze v tab. 4.10.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Z dat uvedených v tab. 6 měly nejdelší střední délku života při narození pro obě pohlaví první dva okresy, zemský i městský okres Bayreuth, rozdíl v nich je však podle pohlaví. Zatímco v zemském okrese je nejvyšší *naděje dožití* pro ženy vůbec, v městském okrese je nejvyšší tento ukazatel naopak pro muže. Zde je tedy vidět, že je vhodné počítat úmrtnostní tabulky za obě pohlaví odděleně. Pro české okresy jsem však nedohledala zemřelé zvlášť pro muže a ženy, v tab. 7 s nejnižší *nadějí dožití* jsou proto uvedeny u českého regionu pouze hodnoty pro obě pohlaví dohromady.

Tab. 7 – Okresy s nejkratší střední délkou života při narození, 2007, v letech

Okres	obě pohlaví	muži	ženy
Sokolov	74,9	.	.
Tachov	75,6	.	.
Karlovy Vary	75,9	.	.
Cheb	76,2	.	.
Tirschenreuth	77,2	77,5	82,1

Pozn. Výsledky za všechny okresy jsou k dispozici v příloze v tab. 4.10.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008 a Věkové složení obyvatelstva v roce 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Absolutně nejnižší naději dožití v Euregiu Egrensis má Sokolov, ale i ostatní okresy v českém regionu patří k těm s nejkratší střední délkou života při narození, a to i v rámci České republiky. Z německé strany hranice má tento ukazatel nejhorší hodnoty jak pro obě pohlaví dohromady, tak pro každé zvlášť bavorský okres Tirschenreuth, který sousedí s českým Chebem a Tachovem. Při pohledu na mapu a na tabulku se střední délkou života při narození v jednotlivých okresech (v příloze obr. 3.1 a tab. 4.10) zjistíme, že okresy s podobnými úmrtnostními poměry spolu také sousedí. Okresy tak vytvářejí jakési shluky se srovnatelnými hodnotami naděje dožití v roce 2007.

Shrnout úmrtnost Euregia Egrensis není příliš snadné, a to především pro to, že jednotlivé okresy v rámci samostatných regionů nemají podobné úmrtnostní poměry. Zde tedy nemá význam srovnávat jednotlivé oblasti euroregionu, které sdružují z hlediska úmrtnosti velmi rozdílné okresy. Zajímavější je pozorovat shluky těchto administrativních jednotek bez ohledu na hranice oblastí. Prvním shlukem s nejlepšími charakteristikami úmrtnosti je okres Amberg-Sulzbach a jeho bezprostřední sousedé (především Schwandorf a Neustadt a.d.Waldnaab), další je kolem Bayreuthu, kde je průměrná standardizovaná hrubá míra úmrtnosti i kojenecká úmrtnost, výjimkou je zde jen ukazatel naděje dožití, který je zde nejvyšší z euroregionu. Jelikož je ale tento údaj jen za jeden rok, musíme ho brát pouze jako orientační ukazatel. Posledním shlukem je pak český region a jeho němečtí sousedé Wundsiedel i. Fichtelgebirge a městský okres Hof, kde jsou úmrtnostní poměry ze zkoumaných územních celků nejhorší. V Sasku a Durynsku jsou pak hodnoty ukazatelů úmrtnosti spíše v horší polovině.

4.4 Porodnosť v okresoch Euregia Egrensis

Proces rození je pro celkovou demografickou reprodukci neméně významný než proces vymírání, o kterém jsem se zmínila v předešlé podkapitole. Analýzu porodnosti lze začít již početím a následným těhotenstvím, které končí porodem, a to jednočetným nebo vícečetným. Podle délky těhotenství můžeme rozlišovat také porody na včasné (po 38. týdnu těhotenství) a předčasné (délka těhotenství je zde nejčastěji mezi 28. a 38. týdnem, ale lze sem započítat samozřejmě porody i před 28. týdnem v případě, že plod projevuje alespoň jednu známku života). Podle projevu nebo naopak neexistence známek života se pak dělí narozené děti na živě a mrtvě narozené (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 286-288). U porodnosti je zajímavé také sledovat poměr pohlaví při narození, věk matky, její rodinný stav nebo třeba pořadí narozeného dítěte.

Reprodukční vzorce se u jednotlivých generací značně odlišují, můžeme tak tedy pozorovat změny u téměř všech ukazatelů porodnosti, především však u tzv. úhrnné plodnosti. Nejjednodušším ukazatelem demografického procesu porodnosti je opět jeho hrubá míra, zde definována jako poměr počtu všech narozených k 1 000 obyvatelům středního stavu v daném roce. Hrubou míru porodnosti lze také rozdělit na hrubou míru živorodosti, kde v čitateli je počet živě narozených dětí a mrtvorodosti s mrtvě narozenými. Nedostatkem hrubých měr ale je, že se počty narozených vztahují k celému obyvatelstvu bez ohledu na to, zda všichni členové zvolené populace mohou mít děti či nikoliv. Jistým zpřesněním zde tedy jsou míry plodnosti, které umožňují oddělit mužskou a ženskou plodnost a také plodnost v manželství nebo mimo něj. Já se ve své práci zaměřila na obecnou míru ženské plodnosti, což je jinými slovy poměr počtu živě narozených dětí na 1 000 žen středního stavu v reprodukčním období, tedy ve věku 15 až 49 let, bez ohledu na jejich rodinný stav (Pavlík, Kalibová, 2005, s. 94).

Obecnou míru plodnosti jsem kvůli vlivu věkové struktury nepřímou standardizovala, za standard jsem vzala stejně jako v případě standardizace hrubé míry úmrtnosti celou Českou republiku. I zde jsem dále použila vzhledem k nízkým počtům událostí tříleté průměry zkoumaných let, konkrétně období 1998–2000, 2001–2003, 2004–2006 a pro srovnání také nejnovější rok 2007.

Nejvyšší standardizovaná obecná míra plodnosti v nejnovějším období let 2004 až 2006 byla v českých okresích Cheb, Tachov a Sokolov. V prvních pěti okresích s nejvyšší hodnotou zkoumaného ukazatele se umístily i bavorské zemské okresy Schwandorf a Bayreuth, kde se ale obecná míra plodnosti během posledních deseti let snížila, a to o více než čtvrtinu. Index změny mezi obdobími 1998–2000 a 2004–2006 je zde 0,7, obecná míra plodnosti poklesla z hodnot nad 55 na něco málo přes 30 živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku. Přesná čísla pro okresy s nejvyšší obecnou mírou plodnosti následují v tab. 8a), pro všechny územní jednotky jsou pak uvedeny v příloze v tab. 4.11.

Tab. 8a) - Standardizovaná obecná míra plodnosti ve vybraných okresech, 1998–2007, v ‰

Okres	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007	Index změny
Cheb	.	.	47,7	46,1	.
Tachov	.	.	45,7	46,6	.
Sokolov	.	.	44,6	45,7	.
Schwandorf (Lkr)	58,3	47,3	41,0	30,3	0,7
Bayreuth (Lkr)	55,1	44,9	40,1	31,6	0,7

Pozn. V tab. je pouze část okresů s nejvyšší standardizovanou mírou obecné plodnosti v letech 2004–2006, část okresů s nejnižšími hodnotami tohoto ukazatele se nalézá v Tab. 8b).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 8b) - Standardizovaná obecná míra plodnosti ve vybraných okresech, 1998–2007, v ‰

Okres	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007	Index změny
Bayreuth (Krfr.St)	37,0	28,3	25,4	21,4	0,7
Greiz	28,5	30,5	31,6	29,4	1,1
Saale-Orla	30,2	30,5	32,0	29,2	1,1
Wunsiedel i. Fichtelgebirge (Lkr)	45,2	41,6	35,0	26,3	0,8
Kronach (Lkr)	46,9	43,4	36,2	26,1	0,8

Pozn. V tab. je pouze část okresů s nejnižší standardizovanou mírou obecné plodnosti v letech 2004–2006, část okresů s nejvyššími hodnotami tohoto ukazatele se nalézá v Tab. 8a).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Mezi okresy s nejnižší standardizovanou obecnou mírou plodnosti patří oba durynské okresy a severní bavorské okresy Kronach a Wunsiedel i. Fichtelgebirge. Zajímavé je, že zatímco v zemském okrese Bayreuthu je jedna z nevyšších obecných měr plodnosti, v jeho hlavním městě, městském okrese Bayreuth, je standardizovaná plodnost úplně nejnižší z celého Euregia Egrensis. Příčiny bych musela zřejmě hledat v samotné standardizaci a v odlišnosti věkových skladeb reálné a standardní populace. V obecných mírách plodnosti (bez standardizace) není totiž v okresech Bayreuthu výraznější rozdíl.

I zde se stejně jako u předešlé tabulky u všech okresů Bavorska plodnost mezi obdobími 1998–2000 a 2004–2006 snížila, v Bayreuthu o 31 %, v ostatních o 23 %. Naopak v Sasku se standardizovaná obecná míra plodnosti zvýšila o 6, resp. 11 %. Při pohledu na jednotlivé indexy změny (v tab. 4.11 v příloze práce) zjistíme, že se okresy seřadily dle jednotlivých regionů. V Bavorsku se na území všech okresů standardizovaná obecná míra plodnosti snížila (u všech se pohybuje index mezi hodnotami 0,6 až 0,8), v bývalém „východním Německu“ ale vzrostla, nejvyšší index změny 1,28 zaznamenal Aue-Schwarzenberg. U české oblasti Euregia nemám vzhledem k datům (podrobné věkové struktury obyvatel v okresech odděleně pro jednotlivá pohlaví jsem na stránkách Českého statistického úřadu dohledala jen pro nejnovější období) možnost porovnání se staršími roky, mohu jen konstatovat, že v letech 2004–2006 měla jednu z nejvyšších standardizovaných obecných měr plodnosti a v roce 2007 plodnost zůstala stále na vysoké úrovni (což ale nelze porovnávat s obdobím zahrnující průměr tří let).

Dalším ukazatelem popisujícím demografický proces porodnosti, který jsem vypočítala, je *úhrnná plodnost*. Ta je soumou *měr plodnosti podle věku* vynásobených šířkou věkových intervalů. Živě narozené děti v okresech Euregia Egrensis jsem totiž nedohledala za jednotlivé věky matek při porodu, ale pouze v pětiletých věkových intervalech. Vzhledem k tomuto

problému tedy vypočtená úhrnná plodnost není mezinárodně srovnatelná a slouží pouze k orientaci a porovnání okresů v euroregionu.

Žádný okres Euregia Egrensis nedosahuje od konce 20. století prosté hranice reprodukce, která je stanovena na 2,14 dítěte na jednu ženu. Podrobná tabulka úhrnné plodnosti se všemi územními celky euroregionu je k dispozici v příloze v tab. 4.12. Tamtéž jsem uvedla i tab. 4.13 s jednotlivými mírami plodnosti podle věku pro čtyři okresy s největším indexem změny úhrnné plodnosti mezi obdobím 1998–2000 a 2004–2006, které jsou z vývojového hlediska nejzajímavější. Konkrétně je v příloze saský Aue-Schwarzenberg a Vogtlandkreis a durynský Greiz, kde se úhrnná plodnost mezi lety 1998 a 2006 zvýšila s indexem změny kolem hodnoty 1,1 na konečných 1,4 v případě Saska a 1,3 dítěte na jednu ženu v Durynsku. Tabulku doplňuje bavorský zemský okres Weiden i.d.OPf, kde úhrnná plodnost poklesla z 1,5 na 1,3 dítěte na jednu ženu.

Extrémní okresy euroregionu jsem opět rozdělila do dvou tabulek, v první je pět okresů s nejvyšší úhrnnou plodností, ve druhé pak pět s nejnižší hodnotou tohoto ukazatele.

Tab. 9a) - Úhrnná plodnost ve vybraných okresech, 1998–2007, v dětech na 1 ženu

Okres	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007	Index změny
Aue-Schwarzenberg	1,2	1,3	1,4	1,4	1,1
Neustadt a.d. Waldnaab	1,5	1,4	1,4	1,3	0,9
Schwandorf	1,5	1,4	1,4	1,3	0,9
Vogtlandkreis	1,2	1,3	1,4	1,4	1,1
Cheb	1,2	1,2	1,4	1,5	1,2

Pozn. V tab. je pouze část okresů s nejvyšší úhrnnou plodností v letech 2004–2006, část okresů s nejnižšími hodnotami tohoto ukazatele se nalézá v tab. 9b).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 9b) - Úhrnná plodnost ve vybraných okresech, 1998–2007, v dětech na 1 ženu

Okres	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007	Index změny
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	1,2	1,1	1,1	1,1	0,9
Karlovy Vary	1,2	1,2	1,2	1,5	1,1
Greiz	1,1	1,2	1,3	1,4	1,1
Kulmbach	1,4	1,3	1,3	1,3	0,9
Saale-Orla	1,2	1,2	1,3	1,3	1,1

Pozn. V tab. je pouze část okresů s nejnižší úhrnnou plodností v letech 2004–2006, část okresů s nejvyššími hodnotami tohoto ukazatele se nalézá v tab. 9a).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

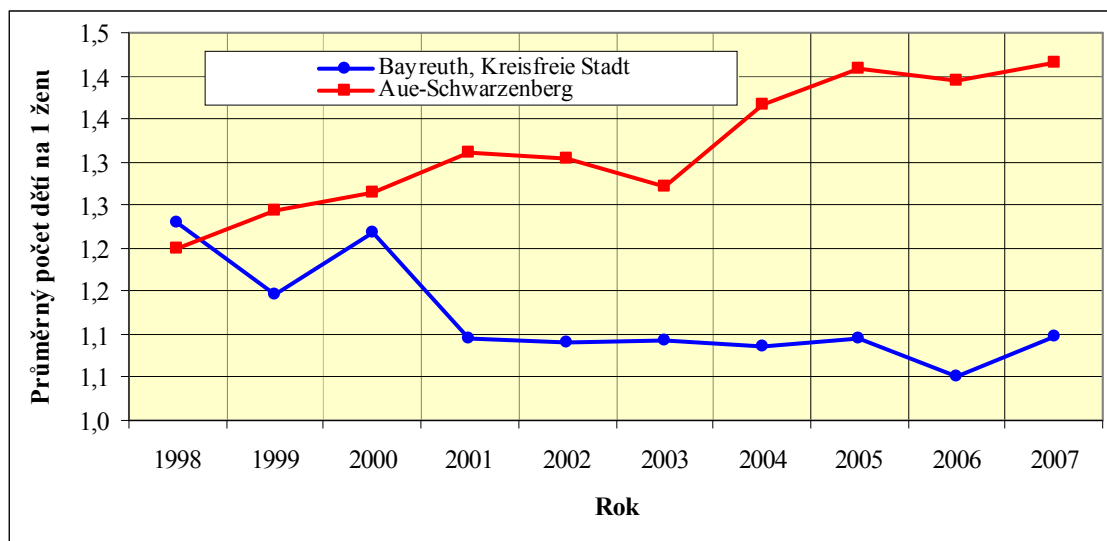
Z tab. 9a) a 9b) lze snadno vyčíst nejvyšší a nejnižší hodnoty úhrnné plodnosti. Zajímavé je, že se v nich objevují zástupci všech regionů Euregia, v případě Bavorska a České republiky pak dokonce v obou z tabulek. Největší průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu má severovýchodní okres oblasti, saský Aue-Schwarzenberg, u něhož se úhrnná plodnost zvýšila z 1,2 z počátku zkoumaných let na 1,4 dítěte na jednu ženu v letech 2004–2006. Do prvních pěti okresů s nejvyšší úhrnnou plodností v nejnovějším tříletém průměru z let 2004 až 2006 se dostal také Neustadt a.d. Waldnaab s 1,4 dítěte na jednu ženu a se shodnými 1,4 dětmi na jednu ženu také bavorský Schwandorf, saský Vogtlandkreis a český Cheb. Tyto okresy ale nezaznamenaly stejný vývoj úhrnné plodnosti, první dva poklesly z hodnot okolo 1,5 dítěte na jednu ženu, ve

Vogtlandkreis a Chebu se naopak na současnou hodnotu úhrnná plodnost zvýšila z původních 1,2 dítěte na jednu ženu.

Na druhém „konci“ souhrnné tabulky úhrnné plodnosti pak je, stejně jako u ukazatele standardizované obecné míry plodnosti, městský okres Bayreuth. Jeho úhrnná plodnost poklesla z 1,2 na 1,08 dítěte na jednu ženu, přičemž opět jeho zemský protějšek je spíše v polovině s vyšším počtem dětí připadajícím na jednu ženu. Lze z toho tedy usoudit, že se v samotném městě rodí výrazně méně dětí než v celém zemském okrese. Tuto domněnku potvrzuje i tab. 1.1 s počty živě narozených v letech 1998–2007, která je pro nedostatek místa a vyšší přehlednost umístěna v příloze práce. Standardizace tedy v případě obecné míry plodnosti nehrála tak významnou roli, jak jsem se domnívala. Ostatní okresy uvedené v tabulce 9b) – Karlovy Vary, Greiz, Kulmbach a Saale-Orla – vykazují velmi podobné hodnoty úhrnné plodnosti, a to ve všech případech mezi 1,2 a 1,3 dítěte na jednu ženu. Nemají tedy nijak odlišnou úhrnnou plodnost než ostatní okresy euroregionu (viz. tab. 4.12 v příloze práce).

Dva okresy, saský Aue-Schwarzenberg a bavorský Bayreuth, které mají extrémní hodnoty úhrnné plodnosti (tvoří minimum a maximum sledovaného ukazatele) jsem porovnávala také graficky. Aby bylo na ose x více let a tudíž byla osa znázorňující úhrnnou plodnost delší a více přibližovala její dosavadní vývoj, použila jsem pro následující obrázek jednotlivé roky, tedy nikoliv tříleté průměry. Jelikož jsou ale zkoumané územní jednotky malé a mají nízký počet událostí, je tento graf předložen opět spíše pro představu vývoje úhrnné plodnosti ve vybraných okresech.

Obr. 9 - Úhrnná plodnost ve vybraných okresech regionu, 1998–2007, v dětech na jednu ženu

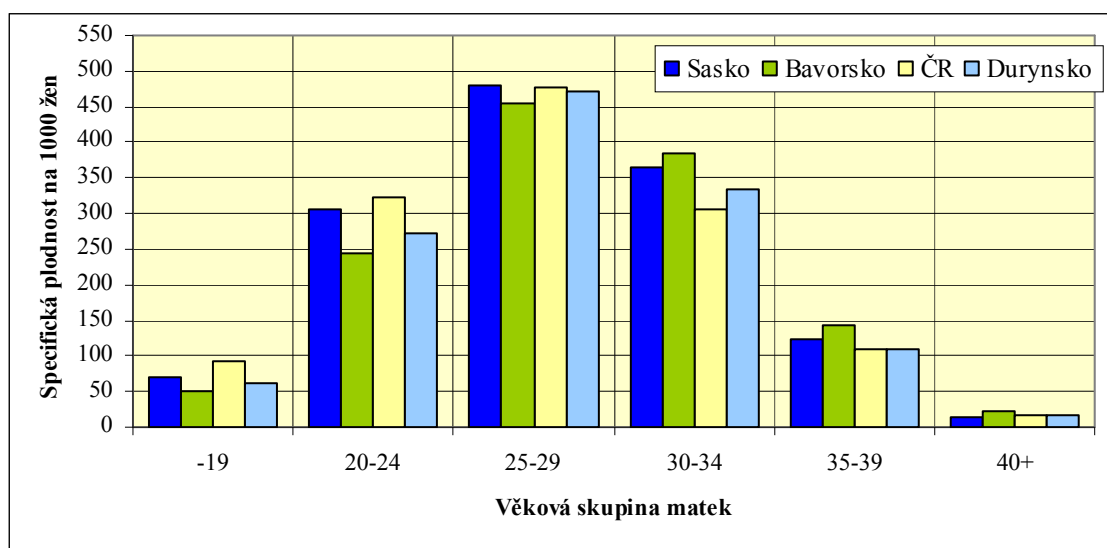
Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

V obrázku můžeme sledovat především rozdíly v úhrnné plodnosti mezi oběma okresy. Zatímco v roce 1998 průměrný počet dětí na jednu ženu v Bayreuthu a Aue-Schwarzenberg byl srovnatelný, počínaje rokem 1999 byla již úhrnná plodnost v saském okrese po celé sledované období vyšší. Hodnoty se sice ještě v roce 2000 přiblížily, od tohoto roku se ale rozdíl zvyšoval, nejvýraznější pak byl v roce 2006, kdy úhrnná plodnost v Aue-Schwarzenberg převyšovala Bayreuth o 0,34 dítěte na jednu ženu. Tato diference není ale natolik výrazná, aby se jí věnovalo

více pozornosti. Slouží spíše k tomu, abychom si uvědomili, že v oblasti bývalé NDR se plodnost od konce 90. let 20. století začala zvyšovat, a to dokonce tak, že je v současnosti vyšší než v některých okresech „západního Německa“ patřících k Euroregionu Egrensis.

Míry plodnosti podle věku, neboli specifická plodnost, jejíž souhrn tvoří úhrnnou plodnost, mají význam zkoumat také samostatně. Všechny ukazatele porodnosti, popř. plodnosti, které jsem zde zatím uvedla, jsem sledovala za okresy, tedy jednotky, které jsem si ze začátku práce určila pro vymezení území Euregia Egrensis. Mělo to také svou logiku, difference regionů u nich nebyla příliš významná a navíc každý okres měl jiné hodnoty bez ohledu na oblast, kam patří. V jedné části euroregionu se tak objevily okresy jak s nízkou, tak s vysokou úhrnnou plodností nebo standardizovanou obecnou plodností. Příkladem za všechny může být městský a zemský okres Bayreuth, u nichž bychom čekali spíše podobné charakteristiky plodnosti. Význam ale má regionální porovnání měr plodnosti podle věku, kde je zajímavé pozorovat věk matky při porodu, a to také s důrazem na rozlišení „Západu“ a „Východu“ a jejich specifík. Důležitým faktorem ovlivňujícím věk matky při narození dítěte je ekonomická aktivita žen, ve společnostech, kde se klade důraz na náboženské hodnoty, pak má jistě vliv i sňatečnost. Data dle rodinného stavu matky jsem však neměla k dispozici, a tak jsem porovnávala jednotlivé země (kraj) jen podle věku matky při porodu, a to za období let 2004–2006.

Obr. 10 - Míry plodnosti podle věku v jednotlivých oblastech Euregia Egrensis, 2004–2006, ‰‰

Pozn. Každý region zastupuje tzv. „průměrný okres“, tedy sumy počtu živě narozených dětí (žen ve věkové skupině) dělené počtem okresů v oblasti.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Věk matek při porodu se v letech 2004–2006 nejčastěji pohyboval mezi 25 a 29 lety, a to ve všech sledovaných regionech. U všech oblastí byl také stejný vývoj plodnosti dle věku. Nejprve plodnost s věkem rostla až do vrcholu, který byl ve zmíněném věku 25–29 let, po něm naopak s rostoucím věkem plodnost klesala.

Zajímavé je pozorovat rozložení matek podle věku při narození dítěte v České republice a Bavorsku. Zatímco ČR dominovala v nejmladších věkových kategoriích, od věkové skupiny 25–29, kdy ženy rodily nejčastěji, se věk matek postupně snižoval a ve věku 30–34 let měly české ženy nejnižší plodnost ze všech zkoumaných regionů. Od 35–39 let pak věk matek z ČR

splýval s durynskými matkami. Bavorsko mělo přesně opačný vývoj, do věku 25–29 let a dokonce i v něm, mělo nejnížší plodnost z euroregionu. Ve vyšším věku žen ale plodnost rostla a již od věku 30–34 let zůstala v Bavorsku na nejvyšší úrovni. Projevíly se tedy i zde trendy západ-východ, které popsal např. John Hajnal. Ve východní části (ČR), v Hajnalově pojetí v systému spojených domácností, jinak také v jihovýchodním modelu, lidé uzavírají sňatky dříve, ženy tudíž rodí v nižším věku než na západě (Bavorsko), u Hajnala v severozápadních evropských společnostech. Podle Hajnala severozápadní evropská společnost vymizela v průběhu 20. století, její charakteristiky jsou ale patrné dodnes. Původní Hajnalova linie vedla na pomezí Moravy a Slovenska, přiřazovala tudíž většinu České republiky k západoevropskému typu rodiny. Po roce 1948 bylo ale tehdejší Československo umělo přičleněno k východnímu bloku, přerušil se zde přirozený demografický vývoj a rodinné chování se přizpůsobilo spíše východnímu typu rodiny (Hajnal, 1982).

Saské ženy měly v letech 2004–2006 ve všech věkových kategoriích poměrně vysokou plodnost, která se zvyšovala do 25–29 let a poté s rostoucím věkem klesala. Durynsko kromě nejmladších žen do 20 let, které zaznamenaly stejné hodnoty plodnosti jako saské matky, bylo stabilně na předposledním místě ze všech regionů. Od věku 35–39 let však splývalo s plodností českých žen, od něhož se tedy s nimi dělilo o nejnížší plodnost Euregia Egrensis ve sledovaném období.

Plodnost je v regionech značně diferencovaná, nelze tedy určit souhrnné charakteristiky pro celkové oblasti Euregia Egrensis. Například v Bavorsku najdeme zastoupení všech možných úrovní plodnosti, a to i extrémních hodnot. U standardizované obecné míry plodnosti i druhého ukazatele tohoto demografického procesu, úhrnné plodnosti, se s nejnížší plodností od ostatních územních celků vyděluje městských okres Bayreuth, dokonce i od svého zemského okresu, jehož je hlavním městem. Nízká plodnost je také dle vypočtených výsledků v durynské části euroregionu, v okrese Greiz i Saale-Orla. Z českého regionu má pak nejvyšší plodnost Cheb, ve standardizované obecné míře obsadil dokonce první místo, v úhrnné plodnosti páté. Nejmenší průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu v České republice mají Karlovy Vary, úhrnná plodnost zde v letech 2004–2006 byla druhá nejnížší z celého euroregionu. Sasko je co se týče plodnosti spíše průměrné. Regiony můžeme také dobře porovnat pomocí specifických měr plodnosti, které jsem znázornila výše, na obr.10, z něhož můžeme vidět rozložení věku matek při porodu v letech 2004 až 2006.

4.5 Migrace obyvatel přes hranice okresu v Euregiu Egrensis

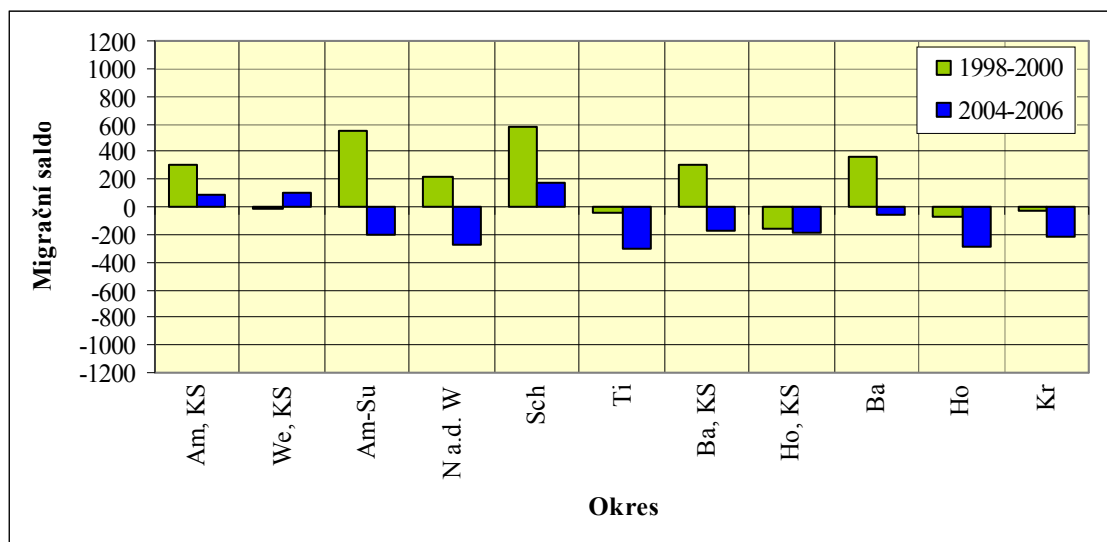
Stále větší vliv na počet obyvatel a jeho složení v posledních letech, zvláště po změnách v přirozené reprodukci, má proces migrace obyvatelstva, který kromě demografických struktur také „vyvolává změny v sociálněgeografických, ekonomických a sociálních strukturách. Je součástí procesu urbanizace a územní koncentrace obyvatelstva a původním procesem části profesionálních a sociálních třídních změn, ovlivňuje podmínky demografické reprodukce selektivnosti migrantů podle pohlaví, věku nebo rodinného stavu. Sama je pak výsledkem komplexní podmíněnosti života lidí“ (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 489). Migrace se zpravidla dělí na mezinárodní a vnitřní, je to však široký pojem zahrnující například i dojížďku

do zaměstnání nebo do škol, kterou demografická statistika nesleduje. Vnitřní migraci, na kterou jsem se ve své práci zaměřila, lze pak definovat jako změnu trvalého pobytu přes hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce. V demografické statistice se v České republice sleduje počet případů stěhování, nikoliv počet stěhujících se. Absolutní počet případů stěhování se pak získává z Hlášení o stěhování Českého statistického úřadu. Pro rozlišení, zda jde o pohyb z nebo do určité územní jednotky, se pak používá termínů imigrace neboli přistěhovalí, nebo emigrace čili vystěhovalí (Příručka demografické statistiky, ČSÚ 2001).

Euregio Egrensis jsem územně vymezila pomocí statistických jednotek NUTS 4, proto mě především zajímala migrace přes hranice území jednotlivých okresů, a to i v případě celých regionů. Migrace v rámci regionu Bavorska zahrnuje tedy souhrn imigrantů a emigrantů přes hranice okresu uvnitř bavorské oblasti euroregionu.

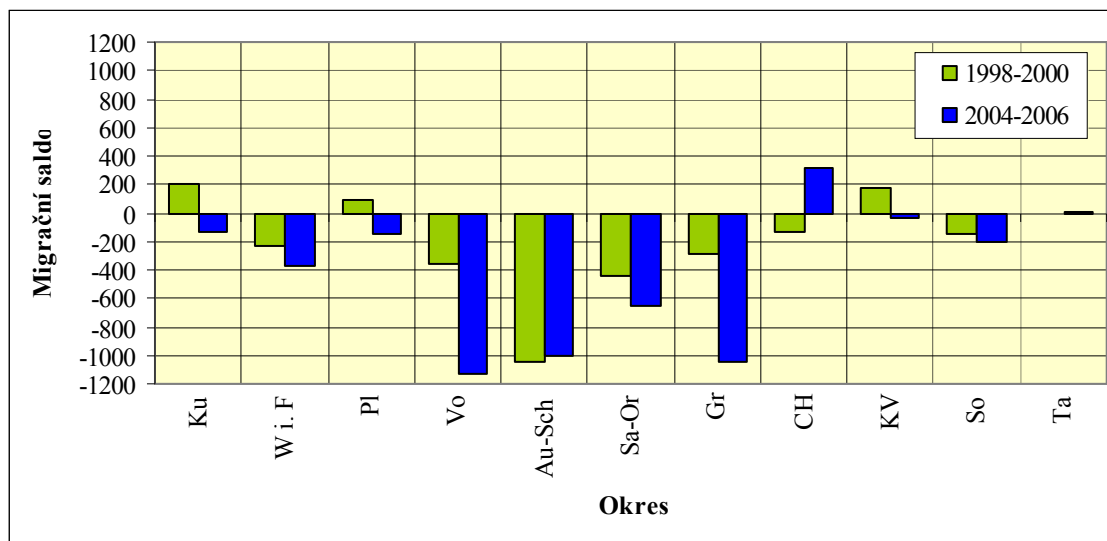
U migrace se sleduje např. obrát stěhování, což je součet přistěhovalých a vystěhovalých, objem stěhování uvnitř určitého územního celku a nejčastěji pak migrační saldo, kterého se využívá společně s přirozeným přírůstkem pro výpočet celkového přírůstku obyvatelstva daného území. U *migračního salda* se podle znaménka dozvíme, zda-li ve sledované oblasti převažovaly ve zvoleném časovém úseku počty přistěhovalých nad počtem vystěhovalých nebo tomu bylo naopak, nejpráhledněji je to pak vidět z grafů. Na obr. 11a), 11b) a 11c) jsem porovnávala migrační saldo jednotlivých okresů a regionů Euregia Egrensis mezi obdobími z let 1998–2000 a 2004–2006 a sledovala jejich změny. Podrobné výsledky migračních sald spolu s indexem změny mezi sledovanými lety zkoumaných okresů a jejich regionů jsem opět uvedla v příloze práce, v tab. 4.14.

Obr. 11a) - Migrační saldo ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v absolutních počtech

Pozn. Graf znázorňuje část okresů Bavorska, zbývající bavorské okresy a okresy Saská, Durynská a ČR jsou na Obr. 11b). Zkratky v grafu viz pozn. u obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Obr. 11b) - Migrační saldo ve vybraných okresech, 1998–2000 a 2004–2006, v absolutních počtech

Pozn. Graf znázorňuje část okresů Bavorska, Saska, Durynska a ČR, zbývající bavorské okresy jsou na Obr. 11a). Zkratky v grafu viz pozn. u obr. 3.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

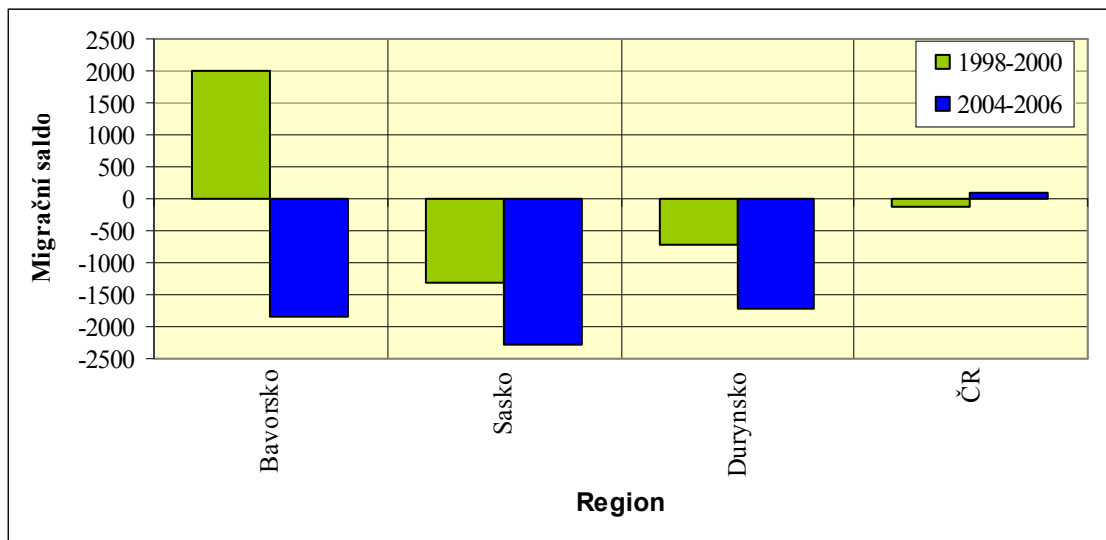
Při pohledu na obrázky můžeme okresy Euregia Egrensis podle migračního salda rozdělit do několika skupin. První nejméně početnou skupinu tvoří městský okres Amberg a Schwandorf, tyto bavorské okresy měly v obou sledovaných obdobích migrační saldo kladné, ve Schwandorfu v letech 1998–2000 bylo dokonce nejvyšší ze sledovaných okresů (510 osob). U obou také nejprve migrační přírůstek o téměř 100 osob vzrostl, mezi obdobími 2001–2003 a 2004–2006 však poklesl zhruba na čtvrtinu. Tyto okresy tedy zaznamenaly, jak je patrné z grafu, nejvyšší index změny mezi počátečním a koncovým obdobím (u obou cca 0,3), který by v případě porovnání období z let 2001–2003 a 2004–2006 byl ještě vyšší.

Jinou skupinu, kde je migrační saldo v obou zkoumaných obdobích naopak záporné, zastupují okresy Durynska, saský Vogtlandkreis a Aue-Schwarzenberg, český Sokolov a bavorské okresy Tirschenreuth, Kronach, Wundsiedel i. Fichtelgebirge a oba Hof. U těchto vyjmenovaných územních jednotek se migrační úbytek během sledovaných let zvyšoval, migrační saldo se zde tedy neustále snižovalo. Výjimkou zde je pouze zemský okres Hof, kde na krátko v období 2001–2003 byl dokonce migrační přírůstek, tento okres zaznamenal spolu s Tirschenreuthem také nejvyšší index změny ze skupiny, migrační úbytek se mezi obdobími z let 1998–2000 a 2004–2006 více než čtyřikrát zvýšil. Rychle ale migrační saldo klesalo také u okresů Greiz a Vogtlandkreis, kde na konci sledovaného období bylo úplně nejnižší z celého euroregionu Egrensis.

Konečně poslední shromáždění okresů představují územní celky, u kterých se mezi lety 1998–2000 a 2004–2006 změnilo migrační saldo z kladných hodnot v záporné nebo naopak. Nejvyšší index změny zde zaznamenal Weiden i.d.OPf, u kterého se migrační saldo dvanáctkrát zvýšilo, z hodnoty -8 na počátku období vzrostlo na konečných 103 osob. Z migračního úbytku se přírůstek stal také v případě Chebu a Tachova. Větší část této skupiny však tvoří zbývající okresy, kde se z kladného migračního salda stalo záporné. Podle indexu změny, je tento přechod nejvýraznější u Bayreuthu a Karlových Varů s hodnotami tohoto indexu kolem -0,2.

Zajímavé je ale sledovat migraci i z hlediska regionů, pro vyšší přehlednost a snazší porovnání jsem migrační salda jednotlivých celých oblastí Euregia Egrensis dala do samostatného obrázku, který následuje.

Obr. 11c) - Migrační saldo v regionech, 1998–2000 a 2004–2006, v absolutních počtech

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

V letech 1998–2000 bylo jediným regionem s kladným migračním saldem Bavorsko, oblast, kde se za zkoumaných devět let proměnil migrační přírůstek v úbytek s indexem změny -0,93. V tomto počátečním období většina z bavorských okresů měla kladné migrační saldo, to však přetrvalo do let 2004–2006 pouze u 2 okresů – v Ambergu a Schwandorfu. Výjimečným okresem zde je městský okres Weiden i.d.OPf., u kterého se zvýšily hodnoty migračního salda ze záporných do kladných hodnot. Průměr let 2004–2006 byl však již ve znamení úbytku, který bude pokračovat zřejmě i v dalších letech, což naznačuje i rok 2007, kdy byl migrační úbytek ještě výraznější.

V Sasku a Durynsku byl jednoznačný vývoj, od let 1998–2000 se migrační úbytek stále prohluboval. Jak již bylo naznačeno v kapitole o vývoji počtu obyvatel, nejvýrazněji zde emigrace probíhala hned po pádu železné opony v roce 1989, kdy do roku 2002 ubylo jen v Sasku přes 600 tisíc obyvatel. Emigrace zde není ale jen přes hranice země, výrazná je i vnitřní emigrace přes hranice okresu, která se mezi lety 1998–2000 a 2004–2006 dvakrát zvýšila na asi -2 300 osob v Sasku a zhruba -1 700 osob v Durynsku. Všechny okresy těchto regionů měly po celé zkoumané období migrační úbytek. I zde ale je jedna výjimka v podobě okresu Plauen, kde v letech 1998–2000 bylo kladné migrační saldo, které ale v dalších letech klesalo až do záporných hodnot a z roku 2007 můžeme vyčíst, že bude klesat i nadále.

Jediným regionem, kde byl v letech 2004–2006 migrační přírůstek, je Česká republika, a to především kvůli okresu Cheb. Pokud se ale pro srovnání podíváme na vývoj tohoto ukazatele i v roce 2007, vysoký migrační přírůstek by byl oproti předešlým letům i v Karlových Varech, kde poprvé za sledovaných deset let počet přistěhovalých přesáhl počet vystěhovalých. Migrační úbytek byl v české části euroregionu pouze v letech 1998–2000, a to u všech okresů. V dalších letech již bylo migrační saldo kladné díky přistěhovalcům do okresu Cheb.

U ostatních okresů byl migrační úbytek až do let 2004–2006, kdy se přistěhovalo víc osob než vystěhovalo i do okresu Tachov. V roce 2007 pak záporné hodnoty migračního salda přetrvaly jen u Sokolova.

Z dat o migraci lze vypočítat i další ukazatele, porovnáme-li počty přistěhovalých a vystěhovalých, získáme index hrubé imigrace, který můžeme také porovnat s migračním saldem (kladnému saldu se také někdy říká čistá imigrace, zápornému pak čistá emigrace). Srovnáváme-li hrubou a čistou imigraci (emigraci) získáme index čisté imigrace (emigrace) (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 486). *Index čisté imigrace* z okresů Euregia Egrencis byl nejnižší po celých zkoumaných deset let v saském Aue-Schwarzenbergu, kde byl zároveň také nejvyšší index čisté emigrace. Naopak nejvyšší index čisté imigrace a nejnižší čisté emigrace byl v Chebu. Tyto výsledky jen potvrzují regionální vymezení oblastí, kdy Sasko zaznamenalo v posledních deseti letech nejvyšší emigraci z celého euroregionu. Naopak na konci sledovaného období má kladné migrační saldo a spolu s ním i vysoký index čisté imigrace český okres Cheb, díky němuž je migrační přírůstek i v celé české oblasti Euregia Egrencis.

Dalším indexem, který jsem k migraci vypočítala, byl *index migračního salda*, což je ukazatel efektivnosti migrace, jenž nabývá hodnot od -1 do 1. Nejvyšší záporné hodnoty tento index nabývá u území, z něhož by se obyvatelé pouze stěhovali, aniž by se kdo přistěhoval, maximální kladné hodnoty naopak u území, kam by se obyvatelé pouze přistěhovali bez toho, aby se kdokoliv vystěhoval (Příručka demografické statistiky, ČSÚ 2001).

Zatímco index čisté imigrace charakterizuje podíl z hrubé migrace, který je územní jednotce z celkové imigrace zachován, index migračního salda ukazuje podíl migračního přírůstu resp. úbytku z celkového objemu migrace. Jelikož migrace výrazně reaguje na měnící se ekonomické podmínky, zmíněný index je schopen dobře vystihnout i je (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986, s. 486).

Tab. 10 - Index migračního salda ve vybraných okresech, 1998–2007

Okres	1998–2000	2001–2003	2004–2006	2007
Amberg Stadt	0,1	0,1	0,0	0,0
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	0,0	0,0	0,0	0,0
Schwandorf	0,1	0,1	0,0	0,0
Cheb	-0,1	0,1	0,1	0,3
Aue-Schwarzenberg	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Greiz	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2
Saale-Orla	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Vogtlandkreis	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2

Pozn. V tabulce jsou pouze okresy s největším a nejmenším indexem migračního salda, vždy po 4 územních jednotkách. Pro všechny okresy je tabulka uvedena v příloze práce, v tab. 4.15.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

V Euregiu Egrencis není příliš významné stěhování přes hranice okresu. Z tab. 10 je vidět, že jak nejvyšší, tak nejnižší hodnoty indexu migračního salda jsou rozloženy kolem 0. U městského okresu Weiden i.d.OPf je v průměrech z let 1998–2000 a 2002–2003 tento index dokonce nulový, což znamená, že se nikdo nepřistěhoval, ale ani nevystěhoval, populace tohoto okresu je podle indexu migračního salda migračně uzavřená. Okresy s nejnižším sledovaným indexem nacházející se v druhé polovině tabulky mají absolutní hodnoty výrazně vyšší než

u kladného indexu migračního salda, v letech 2004–2006 se pohybovaly kolem -0,2. Nejvyšší emigrace podle indexu migračního salda je pak v saském okrese Aue-Schwarzenberg, o něco málo nižší je v durynském Greiz a Saale-Orla. Okresy s výrazným záporným indexem migračního salda pak uzavírá další saský územní celek, Vogtlandkreis. Tyto výsledky jen potvrzují dříve dosažené poznatky o výrazné emigraci ze saské a durynské oblasti euroregionu.

Mám-li celkově shrnout migraci na území Euregia Egrensis, musím především zmínit rozdělení euroregionu na dvě oblasti. V první je Sasko a Durynsko, tedy země, kde po celé sledované období výrazně převažoval počet vystěhovalých z jednotlivých okresů nad přistěhovalými. Ve druhé skupině je pak Bavorsko, u něhož bylo kladné migrační saldo na počátku období, a Česká republika, kde je migrační přírůstek naopak na konci zkoumaných let. Toto rozdělení Euregia Egrensis potvrzují všichni výše uvedení ukazatelé migrace.

4.6 Shrnutí demografického vývoje Euregia Egrensis

Jednotlivé oblasti Euregia Egrensis jsou diferencovány především dle vývoje počtu obyvatel a také podle migrace přes hranice okresu. Podle úmrtnosti a porodnosti nebyly hranice regionů natolik zjevné. Nejlepším způsobem, jak shrnout všechny sledované demografické procesy bylo vypočítat přirozený, migrační a celkový přírůstek obyvatel v okresech i celkových oblastech euroregionu. Do textu jsem zařadila pro ukázkou jen celkový populační přírůstek, jenž je součtem přirozeného a migračního populačního přírůstku, které jsou umístěny v tab. 4.16, 4.17 a 4.18 v příloze práce.

Tab. 11- Celkový populační přírůstek v okresech a regionech, 1998–2007, v absolutních počtech

Okres/Region	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007
Bavorsko	19	-1833	-5942	-6770
Amberg Stadt	209	267	-67	-179
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	-82	-116	-62	-56
Amberg-Sulzbach	611	-4	-402	-612
Neustadt a.d. Waldnaab	254	-25	-479	-479
Schwandorf	574	480	-121	-318
Tirschenreuth	-184	-372	-593	-555
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	164	224	-437	-411
Hof, Kreisfreie Stadt	-347	-352	-496	-448
Bayreuth	294	94	-387	-604
Hof	-438	-507	-960	-929
Kronach	-306	-336	-553	-620
Kulmbach	47	-294	-431	-488
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	-778	-892	-954	-1071
Sasko	-4052	-4818	-4688	-5365
Plauen	-286	-491	-553	-818
Vogtlandkreis	-1863	-2266	-2448	-2521
Aue-Schwarzenberg	-1902	-2062	-1688	-2026
Durynsko	-1840	-2532	-2810	-2887
Saale-Orla	-873	-1073	-1100	-1184
Greiz	-968	-1459	-1710	-1703
ČR	-148	-29	199	3755
Cheb	-154	240	366	1468
Karlovy Vary	9	-238	-141	1411
Sokolov	-28	-64	-107	-32
Tachov	25	32	82	908

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Hodnoty celkového populačního přírůstku byly kladné v letech 2004–2006 pouze v české části euroregionu, a to především kvůli imigraci do Chebu. Celkový úbytek obyvatel se pak objevil z českých okresů jen v Karlových Varech a Sokolově. Český region je v rámci Euregia Egrensis výjimečný i co se týká přirozeného přírůstku, který zde nastal v tomto období, kromě Karlových Varů, ve všech okresech. Pokud jsem se však zaměřila na vývoj celkového populačního přírůstku/úbytku obyvatel za celé sledované období let 1998 až 2007, zjistila jsem, že podobně jako migrační saldo byl v České republice až do roku 2004 celkový populační

úbytek. Od tohoto roku ale obě jeho složky začaly nabývat kladných hodnot a tím se tedy staly populačními přírůstky. Rok 2007 pak poskytuje představu o dalším možném vývoji celkové populačního přírůstu/úbytku. Ve všech okresech, tentokrát už i s Karlovými Vary, se tento ukazatel zvýšil, dá se tedy předpokládat, že zůstane kladný i v dalších letech. V České republice se totiž neprojevovalo demografické stárnutí v takové míře jako u ostatních regionů a i porodnost je zde jedna z nejvyšších v Euregiu Egrensis.

I v roce 2007 má zde ale na celkovém přírůstu větší podíl migrace než přirozená měna, počet přistěhovalých totiž vzrostl ve všech okresech euroregionu. Česká část je dále ve srovnání s ostatními oblastmi Euregia Egrensis charakteristická spíše horšími úmrtnostními poměry, nejmladší věkovou strukturou a nejvyšší plodností matek, které byly při porodu spíše v mladších věkových kategoriích.

Bavorsko je dalším regionem Euregia, kde se alespoň jednou za celé zkoumané období objevil celkový populační přírůstek, a to hned zpočátku. Vývoj má zde tento ukazatel tedy stejný jako migrační přírůstek, který nejvíce ovlivňuje konečný celkový populační přírůstek obyvatel u všech regionů. Již od roku 2003 však byl v Bavorsku jak přirozený, tak migrační úbytek obyvatel. V nejlidnatější části Euregia se již totiž začalo také projevovat demografické stárnutí, pro které je charakteristický vyšší počet osob ve věku nad 60 let než dětí pod 15 let. U porodnosti je zde pak příznačné, že v období let 2004–2006 ženy rodily v nejvyšším věku z celého euroregionu.

Jelikož je ale Bavorsko největší oblastí Euregia Egrensis s nejvyšším počtem zastoupených okresů, je dost diferencované, objevují se zde okresy jak s nejvyšší, tak s nejnižší porodností i úmrtností. Vliv má například to, s kým konkrétní bavorské okresy sousedí, zda s Durynskem a Saskem, kde je nízká porodnost a vyšší úmrtnost z důvodu starší věkové struktury, nebo s Českou republikou, která má nejmladší věkovou skladbu s poměrně vysokou porodností. Nejlepší úmrtnostní poměry z Euregia Egrensis podle sledovaných ukazatelů má pak okres Amberg-Sulzbach a jeho bezprostřední sousedé Schwandorf a Neustadt a.d.Waldnaab, tedy spíše jižní část Bavorska.

Sasko a Durynsko lze díky společným znakům spojit dohromady. V obou regionech je totiž patrné demografické stárnutí, je zde místy až třikrát více osob v postproduktivní složce než dětí do 15 let. Kvůli vysokému zastoupení osob nad 60 let je zde také vyšší úmrtnost a nižší porodnost. Počet obyvatel těchto regionů se tedy neustále snižuje, vliv na celkový populační úbytek má ale také vysoká emigrace, a to především ze saských okresů. Důvodem bylo po roce 1989 i otevření hranic a odchod velkého počtu osob z bývalého „východního bloku“ dále na „Západ“. Vliv ale jistě má i vyšší nezaměstnanost a horší ekonomické podmínky kvůli nimž se lidé také více stěhují.

Zmíněné rozdíly regionů nejsou však příliš významné, největší difference je zde především ve věkové skladbě německé a české části euroregionu, které lze rozlišit právě pomocí demografického stárnutí obyvatel, jež má vliv na porodnost, úmrtnost i migraci. Pro pochopení demografického vývoje Euregia Egrensis by bylo také užitečné znát data za delší časový úsek a další potřebné údaje k hlubší demografické analýze jednotlivých procesů. Zajímavé by pak bylo výsledná zjištění uvést do širšího teoretického rámce, např. pomocí jejich ekonomické stránky, která má velký vliv na migraci. Pro lepší interpretaci dat by bylo vhodné znát rovněž

sociálne podmienky v regiónoch, zákony ovplyvňujúcej migrácii či hlbšie historické súvislosti jednotlivých okresů. Mnou nastíněné výsledky v práci jsou pak kvůli nedostatku nezbytných dat opravdu spíše pro představu a porovnání demografického vývoje jednotlivých okresů v Euregiu Egrensis.

Kapitola 5

Závěr

Cílem práce bylo postihnout demografický vývoj Euregia Egrensis a porovnat jeho jednotlivé části, především okresy, pomocí nichž jsem euroregion územně vymezila. Zaměřila jsem se tedy na vývoj počtu obyvatel a jejich věkovou strukturu. Pomocí procesu úmrtnosti, porodnosti a migrace jsem pak osvětlila populační úbytek obyvatel německé části euroregionu a naopak přírůstek obyvatel českého pohraničí, kde je v posledních letech vysoká imigrace.

Nejdůležitějším poznatkem práce je dle mého názoru zjištění nedostatku srovnatelných dat použitelných pro detailnější demografickou analýzu. Z dat, která jsem měla k dispozici jsem tedy vypočetla pouze některé ukazatele umožňující základní představu o demografickém vývoji Euregia Egrensis. I z nich jsem se ale dozvěděla některé zajímavé charakteristiky jednotlivých územních celků. U Saska a Durynska je to především demografické stárnutí, které potvrzovaly všechny uvedené indexy (index stárí, indexy závislosti i index ekonomického zatížení), a vysoká emigrace přes hranice okresu. U bavorské části euroregionu bych pak zmínila starší věk rodiček a vysokou diferenciaci území jak z hlediska úmrtnosti, tak porodnosti i migrace. Zajímavý je také vývoj celkového populačního přírůstku, který byl v letech 1998 až 2000 poměrně vysoký, od roku 2003 se však proměnil v úbytek, na němž měl podíl přirozený i migrační úbytek obyvatel. České okresy pak spojuje relativně mladá věková struktura, vyšší porodnost včetně plodnosti nejmladších rodiček a horší úmrtnostní poměry. Česká část Euregia Egrensis měla v posledních zkoumaných letech jako jediná celkový populační přírůstek především díky rostoucí imigraci, a to i cizinců. V případě Chebu jsou to především občané Vietnamu, kteří zde tvoří většinu této národnostní menšiny z celé České republiky.

V České republice byl vývoj přeshraniční spolupráce poněkud odlišný než v Evropě, proto je na místě rekapitulovat základní poznatky o vzájemné kooperaci příhraničních regionů a trochu ji dovysvětlit i pomocí výsledků sociologických šetření těchto oblastí. Přeshraniční spolupráce začala v zemích bývalého „východního bloku“ oproti západní Evropě se zpožděním a s určitou nedůvěrou. V zemích oddělených po několik desetiletí neprostupnou hranicí železné opony nebylo možné vytvářet běžné sociální vazby a prohlubovat vzájemné občanské vztahy. A tak po pádu režimu v roce 1989 byla mezi „Východem“ a „Západem“ značná sociální a kulturní distance navíc podporovaná ekonomickými a jazykovými rozdíly. V procesu rozvoje přeshraniční spolupráce mají výsadní místo euroregiony, které na našem území začaly vznikat již na počátku 90. let. Kromě Euroregionu Nisa a Euroregionu Šumava byl jeden z prvních ustanovených euroregionů na česko-německé hranici i Euroregion Egrensis, územní celek rozprostírající se kolem historické oblasti Chebska, po níž má také název. Je to tedy region, kde je dodnes viditelný rozdíl mezi česko-saským pohraničím, které patřilo v době „studené války“ na východní stranu hranice, a Bavorskem tehdy náležícím k „Západu“.

Přes řadu projektů a aktivit podporujících přeshraniční spolupráci jsou i dnes vztahy mezi Čechy a Němci často zatíženy negativními postoji a předsudky, které bývají předmětem sociologických výzkumů, často zadávaných samotným euroregionem. Jeden z nejrozsáhlejších byl proveden před vstupem ČR do Evropské unie s názvem *Postoje obyvatel českého pohraničí k Německu a Sudetské otázce* (Houžvička, 2003). Dle tohoto výzkumu, kde respondenti byli reprezentativním vzorkem osob nad 15 let žijících v českém pohraničí, se vzájemné vztahy se západním sousedem po roce 1989 zlepšily a jsou obecně považovány za dobré. Pouze každý sedmý obyvatel sledovaného území vnímá úroveň těchto vztahů jako spíše či velmi špatnou. Mezi negativní faktory ovlivňující česko-německou spolupráci jsou podle 70 % respondentů konfliktní minulost, odlišná výkonnost ekonomiky nebo rozdíly v životní úrovni. Zarážející je také fakt, že většina občanů z příhraničních oblastí nemá žádné kontakty s německými sousedy, osobní vztahy či podíl na česko-německé spolupráci uvádí jen necelá čtvrtina respondentů (Houžvička, 2003, s. 4). Součástí sociologických šetření bývají často otázky týkající se sociální distance a postoju k jiným národnostem (v tomto případě k Němcům, Vietnamcům, Ukrajincům či Rusům, tedy občanům zemí, se kterými se lidé z pohraničí nejvíce setkávají), které se zpravidla zjišťují pomocí Bogardusovy škály sociální distance, a také na znalosti o euroregionu. Často citovaný výzkum *Nositelé přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici* (Zich, 1999), který proběhl na školách po obou stranách hranice, člení respondenty na žáky, jejich rodiče a učitele. Čtyřicet procent německých i českých dětí alespoň jednou slyšelo pojem „euroregion“, mladší děti se domnívaly, že se jedná o spolupráci mezi školami, popř. městy, starší pak, že jde o spolupráci Čech a Německa. Rodiče a učitelé těchto dětí nebyli úspěšnější, pouze polovina tušila, proč euroregiony vznikly a jaká je náplň jejich aktivit. Tito respondenti se značně diferencovali podle vzdělání, věku a pohlaví. Více znalostí měli spíše mladší osoby vyššího vzdělání převážně mužského pohlaví. Nejčastější odpověď pak byla domněnka, že činnost euroregionu přispívá k rozvoji vztahů mezi ČR a SRN (Zich, 1999). Výsledky tohoto výzkumu tedy poukázaly na skutečnost, že pokud mají být projekty euroregionu úspěšné, musí se zásadně změnit informovanost osob žijících na území Euregia Egrensis. Proběhlá šetření jsou přece jen staršího data, bylo by dobré provést nové výzkumy, a to na obou stranách hranice. Užitečné by také bylo do dotazníků zařadit více otázek zjišťujících sociální situaci respondentů a údaje o jejich případné migraci včetně dojížděky do zaměstnání či škol.

Jelikož je demografické stárnutí především v Sasku a Durynsku opravdu výrazné a dá se očekávat jeho další prohloubení, a to i v české oblasti s dosud relativně mladou věkovou strukturou², bylo by užitečné spolupracovat i v rámci Euregia Egrensis na propopulačních opatřeních. Zajímavá by byla třeba širší kooperace škol, a to nejen základních a středních, ale především vysokých, jež by v rámci výuky mohly seznamovat posluchače s problémy euroregionu a produkovat tak odborníky v přeshraniční spolupráci, kteří by měli hlubší povědomí o území a mohli tak lépe interpretovat výsledky jednotlivých výzkumů. Pro snazší demografickou analýzu území euroregionu by bylo také žádoucí, aby jednotlivé statistické úřady v rámci Euregia Egrensis spolupracovaly a publikovaly demografické ročenky spolu se základními srovnatelnými daty za celý euroregion.

² Index stárí pro český region kromě okresu Karlovy Vary nepřesáhl 100 osob ve věku nad 60 let na 100 dětí, prozatím je tedy zde více dětí než osob v postproduktivní složce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ADAMČÍK, S., KOLIČ, P., MALINOVSKÝ, J. 1995. *Euroregiony z pohledu transformace ekonomiky a legislativy ČR*. Regionální revue, 1995, č.2, s.3-12.
- BALEJ, M., JEŘÁBEK, M. 2002. *Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem, 2002. 77 s. ISBN 80-704-4412-6.
- BEDRNA J. 2005. *Vývoj přeshraniční spolupráce*. In Sborník z mezinárodní konference AUÚP ČR 21.-22.10. 2004: Proměny středoevropského prostoru. Brno: Ústav územního rozvoje, 2005. s.22-24.
- BIČÍK, I. (ed.) 2004. *Školní atlas dnešní Evropy a Česka*. 1. vyd. Praha: Terra-klub, 2004. ISBN 80-902282-5-9.
- Cizinci v regionech ČR 2007*. [online] Zveřejněno dne 9.ledna 2007 [cit. 22.července 2009]. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/1377-06>>
- ČEŠKOVÁ, J. 2005. Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje s Bavorskem a Saskem. In Sborník z mezinárodní konference AUÚP ČR 21.-22.10. 2004: Proměny středoevropského prostoru. Brno: Ústav územního rozvoje, 2005. s.25-37.
- Demografická ročenka okresů 1998 až 2007* [online]. Zveřejněno dne 31.října 2008 [cit.14.července 2009]. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/4034-08-1998_az_2007>
- DOČKAL, V. 2006. *Přeshraniční spolupráce v EU a její právní zakotvení*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity v Brně, 2006.
- DOKOUPIL, J. 1999. *Euroregiony - nová kvalita spolupráce v pohraničí*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum, 1999. ISBN 80-7020-041-3.
- Euroregiony v České republice v roce 2005*. [online] Zveřejněno dne 12.února 2007 [cit. 21.července 2009]. Praha: Český statistický úřad, 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1372-05>>
- EUROSKOP.CZ - Věcně o Evropě. *Euroregiony*. [online]. 2008. [cit. 20.července 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/35/sekce/euroregiony/>>
- Euroregio Egrensis. Stanovy Euregia Egrensis [online]. 2007 [cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.euregio-egrensis.org/>>
- Euroregio Egrensis. *Financování* [online]. 2008 [cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.euregio-egrensis.org/>>
- Euroregio Egrensis. *O sdružení*. [online]. 2008 [cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.euregio-egrensis.org/>>
- Euroregio Egrensis. *Aktuality sdružení* [online]. 2009 [cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.euregio-egrensis.org/>>

- Euroregio Egrensis. *Výroční zpráva 2008* [online]. 2009 [cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.euregio-egrensis.org/>>
- Evropská komise - Evropská unie v České republice. *Euroregiony*. [online]. Poslední aktualizace 23.srpna 2007 [cit. 20.července 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/euroregions/index_cs.htm>
- HAJNAL, JOHN, 1982. *Two Kinds of Preindustrial Household Formation System*. Population and Development Review, 1982, roč. 8, č. 3, s. 449-494.
- HAVLÍČEK, T. 2005. *Pohraničí a periferie v regionálním rozvoji: příklad českého pohraničí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. 45 s.
- HOUŽVIČKA, V. 1997. *Reflexe sudetoněmecké otázky a postoje obyvatelstva českého pohraničí k Německu*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR, 1997. 94 s. ISBN 80-859-5027-8.
- HOUŽVIČKA, V (ed). 2003a). *Analýza a předpokládaný vývoj hraničních oblastí ČR SRN* [online]. Výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR RB 6/5/3. Praha: Gaius a TNS Faktum, 2003.[cit. 15.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://aplikace.isvav.cvut.cz/projectDetail.do?rowId=RB6%2F5%2F03>>
- HOUŽVIČKA, V. 2003b). *Postoje obyvatel českého pohraničí k Německu a Sudetské otázce. Projekt Občanská dimenze česko-německých vztahů ve fázi vstupu ČR do Evropské unie s důrazem na pohraniční oblasti*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 31 s. ID IBS7028301.
- CHROMÝ, P. 2000. *Historickogeografické aspekty vymezení pohraničí a jeho geografické analýzy*. Geografie Sborník České geografické společnosti, 2000, č.1, s. 63-76, ISSN 1212-0014.
- JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, M. 2004. *České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia, 2004. 296 s. ISBN 80-200-1051-3.
- JEŘÁBEK, M. (ed.) 1999. *Geografická analýza pohraničí České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. 180 s. ISBN 80-859-5076-6.
- JEŘÁBEK, M. (ed.) 1996. *Individuální kontakty obyvatel na česko-německé hranici*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1996. 46 s. ISBN 80-859-5017-0.
- JEŘÁBEK, M.(ed.) 2001. *Reflexe regionálního rozvoje pohraničí České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001. 107 s. ISBN 80-859-5085-5.
- MATYÁŠ, J. 2006. *Evropská unie a euroregiony*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2006. 241 s. ISBN 80-210-4204-4.
- NETOLICKÝ, V. 2007. *Euroregiony: úvod do problematiky*. 1 vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. 74 s. ISBN 978-80-86754-78-9.
- PAVLÍK, Z., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A., 1986. *Základy demografie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. 732 s.
- PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ, K. 2005. *Mnohojazyčný demografický slovník [český svazek]*. 2. vyd. Praha: Česká demografická společnost, Acta demographica XV, 2005. 182 s. ISBN 80-239-4864-4.

- PEŠEK, P. 2001. *Podpora rozvoje problémových regionů a předvstupní pomoc Evropské unie*. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem, 2001, 163 s. ISBN 80-704-4379-0.
- Příručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů*, 2001[online]. Praha: Český statistický úřad, 2001. [cit. 25.července 2009] Dostupné z WWW: <<http://www.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/obyvatel.htm>>
- Statistisches Bundesamt Deutschland: *Regionaldatenbank Deutschland, GENESIS online*. Dostupné z WWW: <<https://www.regionalstatistik.de/genesis/online/>>
- ŠVEHLOVÁ, K. 2004. Euroregiony na česko-německé hranici. Liberec: ČSÚ, Krajská reprezentace Liberec, 2004. 144 s. ISBN 80-250-0941-6.
- TOMEK J., 2001. *REGIO 2001 : podniky, regiony a euroregiony před vstupem ČR do EU : sborník vědecké konference s mezinárodní účastí konané 5.-6.září 2001*. Plzeň: ZČU, 2001. s. 120-121. ISBN 80-7082-791-2.
- VÁCHA, V. 2003. *Chebsko* [online]. 2005. [cit. 12.července 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_1212.html>. ISSN : 1803-4306.
- Věkové složení obyvatelstva v roce 2001 (až 2007)* [online] Zveřejněno dne 30.června 2002 [cit. 14.července 2009]. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2002ediciplan.nsf/publ/4003-02-v_roce_2001_odhad>
- WILAM, P. 2004. *Podpora přeshraniční spolupráce v Evropské unii a v asociovaných zemích*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. 70 s. ISBN 80-7042-909-7.
- ZICH, F., HOUŽVIČKA, V., JEŘÁBEK, M., KASTNER Q. 1996. *Kdo žije v pohraničí: Česká část česko-německého pohraničí v procesech společenské transformace evropské integrace*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR, 1996. 129 s. ISBN 80-859-5018-9.
- ZICH, F., HOUŽVIČKA, V. 1993. *Přeshraniční souvislosti sociálních změn v oblasti české části euroregionu Chebsko (Egrensis)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1993, 37 s. ISBN 80-901-6741-1.
- ZICH, F. 1999. *Nositelé přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. 105 s. ISBN 80-859-5067-7.
- ZICH, F. (ed.) 2000. *Vytváření přeshraničního společenství na česko-německé hranici*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR, 2000. 271 s. ISBN 80-859-5088-X.
- ZICH, F. (ed.) 2003. *Regionální identita obyvatel v pohraničí : sborník z příspěvků z konference "Evropská, národní, či regionální identita?"*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 262 s. ISBN 80-733-0039-7.

Příloha

1 Základní demografická data

Tab. 1.1 Živě narození v okresech regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	10710	10451	10108	9732	9203	8875	8492	8201	7897	7726
Am, KS	369	393	400	391	376	360	324	382	312	325
We, KS	478	427	427	442	364	367	344	339	336	348
Am-Su	1117	1148	1038	1039	958	903	887	859	796	802
N a.d. W	1101	1026	990	958	891	876	856	756	772	747
Sch	1450	1473	1351	1328	1269	1261	1255	1114	1141	1104
Ti	819	784	682	721	650	628	587	611	535	509
Ba, KS	695	640	667	604	591	577	563	561	529	537
Ho, KS	528	417	474	425	453	392	375	388	327	359
Ba	1054	1032	1090	954	919	938	871	832	840	816
Ho	1027	1009	941	842	874	789	756	731	702	662
Kr	652	676	662	668	615	562	584	494	512	484
Ku	706	729	704	680	644	604	562	559	571	533
W i. F.	714	697	682	680	599	618	528	575	524	500
Sasko	2743	2840	2917	2770	2715	2686	2745	2737	2717	2694
Pl	466	522	545	557	504	507	504	491	533	527
Vo	1308	1340	1409	1261	1280	1273	1290	1293	1262	1255
Au-Sch	969	978	963	952	931	906	951	953	922	912
Durynsko	1475	1487	1483	1472	1433	1403	1375	1356	1339	1362
Sa-Or	674	704	697	700	651	632	633	627	626	626
Gr	801	783	786	772	782	771	742	729	713	736
ČR	3421	3250	3407	3420	3425	3387	3386	3544	3808	4042
CH	869	854	887	916	932	871	892	973	1 009	1 093
KV	1 090	1 050	1 074	1 080	1 062	1 103	1 094	1 109	1 187	1 301
So	966	873	939	924	955	913	917	932	1 005	1 044
Ta	496	473	507	500	476	500	483	530	607	604

Pozn. Zkratky použité v grafu znamenají: Am, KS je okres Amberg, Kreisfreie Stadt; We, KS Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt; Am-Su Amberg-Sulzbach; N a.d.W Neustadt a.d. Waldnaab; Sch Schwandorf; Ti Tirschenreuth; Ba, KS Bayreuth, Kreisfreie Stadt; Ho, KS Hof, Kreisfreie Stadt; Ba Bayreuth; Ho Hof; Kr Kronach; Ku Kulmbach; W i. F. Wundsiedel i. Fichtelgebirge; Pl Plauen; Vo Vogtlandkreis; Au-Sch Aue-Schwarzenberg; Sa-Or Saale-Orla; Gr-Greiz; CH Cheb; KV Karlovy Vary; So Sokolov a Ta je zkratka pro okres Tachov (seřazeno podle administrativních celků).

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland.

Tab. 1.2 Zemřelí v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	12279	12428	12461	12337	12498	12530	12226	12452	12185	12216
Am, KS	498	491	476	489	496	487	512	503	471	501
We, KS	508	526	521	536	531	519	514	516	485	536
Am-Su	1027	1063	1046	1049	1077	1086	1024	1034	1065	1047
N a.d. W	998	991	1010	1025	998	1035	1000	998	1012	1001
Sch	1443	1451	1412	1427	1469	1536	1410	1523	1461	1454
Ti	909	875	938	916	974	941	867	885	856	846
Ba, KS	779	804	817	746	819	804	819	812	801	772
Ho, KS	640	682	663	683	671	648	699	679	654	682
Ba	1105	1148	1112	1160	1156	1135	1176	1192	1155	1155
Ho	1324	1337	1427	1395	1385	1377	1426	1380	1375	1325
Kr	945	963	923	862	881	861	859	869	875	879
Ku	840	864	884	863	867	895	838	891	851	904
W i. F.	1263	1233	1232	1186	1174	1206	1082	1170	1124	1114
Sasko	5653	5591	5468	5347	5491	5467	5255	5222	4948	5173
Pl	815	898	949	967	988	933	919	945	875	911
Vo	2908	2856	2792	2630	2715	2733	2659	2615	2516	2567
Au-Sch	1930	1837	1727	1750	1788	1801	1677	1662	1557	1695
Durynsko	2688	2579	2532	2540	2428	2624	2389	2538	2451	2552
Sa-Or	1180	1131	1068	1099	1056	1163	1008	1111	1090	1126
Gr	1508	1448	1464	1441	1372	1461	1381	1427	1361	1426
ČR	3 360	3 318	3 469	3 580	3 276	3 592	3 480	3 442	3 459	3 390
CH	922	883	865	949	875	926	911	930	888	845
KV	1 185	1 204	1 311	1 280	1 170	1 331	1 230	1 269	1 201	1 225
So	807	770	837	898	806	838	879	784	887	850
Ta	446	461	456	453	425	497	460	459	483	470

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland

Tab. 1.3 Přistěhovalí v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	42156	42023	41304	41675	39582	37421	36220	33736	33143	34309
Am, KS	2470	2815	2636	2597	2415	2360	2341	2257	2175	2156
We, KS	2429	2277	2465	2451	2180	2152	2418	2180	2013	2200
Am-Su	4217	4444	4147	4060	3688	3573	3490	3092	3057	2950
N a.d. W	3131	2814	2968	2987	3295	2955	2588	2787	2567	2777
Sch	3932	4070	4134	4426	4072	3904	3722	3579	3632	3889
Ti	1985	1886	1757	1855	1812	1847	1653	1440	1528	1684
Ba, KS	7196	7232	7141	6980	6606	6066	5669	5076	5228	5291
Ho, KS	2909	2867	2792	3032	2761	2533	2532	2550	2413	2484
Ba	4218	3976	3843	3747	3702	3656	3546	3283	3271	3053
Ho	3481	3448	3214	3402	3269	3026	2982	2743	2662	2738
Kr	1560	1465	1550	1686	1532	1460	1437	1351	1349	1497
Ku	2366	2319	2362	2078	1981	1958	1811	1789	1689	1855
W i. F.	2262	2410	2295	2374	2269	1931	2031	1609	1559	1735
Sasko	8772	8420	8523	8477	8507	8180	8183	7580	7218	7119
Pl	2346	2302	2291	2309	2446	2335	2219	2189	2103	1908
Vo	4257	3763	3859	3761	3729	3605	3720	3300	2968	3116
Au-Sch	2169	2355	2373	2407	2332	2240	2244	2091	2147	2095
Durynsko	5490	5354	4902	4915	4672	4411	4609	4140	3818	4001
Sa-Or	1924	2123	1852	1902	1790	1735	1808	1629	1535	1672
Gr	3566	3231	3050	3013	2882	2676	2801	2511	2283	2329
ČR	3555	3593	3273	4228	7138	6302	6238	5321	5510	9257
CH	636	729	740	1043	1883	1920	1874	1718	1859	2749
KV	1 407	1 372	1 201	1 745	2 930	1 833	2 297	1 480	1 875	3 619
So	919	854	797	874	1 324	1 284	1 069	1 052	955	1 167
Ta	593	638	535	566	1 001	1 265	998	1 071	821	1 722

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland

Tab. 1.4 Vystěhováli v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	40327	39992	39210	38480	38685	37458	36584	35763	36305	36589
Am, KS	2409	2450	2133	2076	2069	2080	2156	2112	2239	2159
We, KS	2544	2313	2338	2316	2263	2137	2158	2104	2041	2068
Am-Su	3619	3916	3608	3866	3608	3547	3455	3542	3267	3317
N a.d. W	2801	2793	2675	2888	2786	3304	2898	2938	2916	3002
Sch	3368	3471	3542	3300	3491	3597	3444	3322	3646	3857
Ti	1860	1953	1929	1849	1933	2018	1850	1829	1846	1902
Ba, KS	7065	6809	6805	6472	6339	5571	5682	5372	5449	5467
Ho, KS	3136	2911	2995	2861	3047	2742	2729	2693	2618	2609
Ba	3685	3689	3592	3416	3412	3357	3425	3414	3440	3318
Ho	3566	3417	3363	3131	3304	3129	3184	3004	3088	3004
Kr	1549	1500	1603	1625	1686	1616	1468	1559	1756	1722
Ku	2173	2111	2172	2046	2166	1992	1919	1867	1909	1972
W i. F.	2552	2659	2455	2634	2581	2368	2216	2007	2090	2192
Sasko	9447	9679	10533	10740	10641	10105	10099	9879	9840	10005
Pl	2191	2178	2301	2287	2582	2374	2452	2273	2232	2342
Vo	4130	4414	4424	4692	4505	4432	4510	4411	4465	4325
Au-Sch	3126	3087	3808	3761	3554	3299	3137	3195	3143	3338
Durynsko	5639	6066	6208	6281	5978	6050	5921	5926	5841	5698
Sa-Or	2144	2519	2549	2527	2350	2433	2311	2375	2262	2356
Gr	3495	3547	3659	3754	3628	3617	3610	3551	3579	3342
ČR	3693	3423	3681	5023	6693	5824	5974	5392	5463	6154
CH	844	787	877	1078	1621	1396	1649	1492	1357	1529
KV	1 215	1 072	1 181	1 668	2 765	2 252	1 914	1 962	1 890	2 284
So	1 002	1 024	990	1 428	1 343	1 152	1 221	1 141	1 339	1 393
Ta	632	540	633	849	964	1 024	1 190	797	877	948

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland

Tab. 1.5 Střední stav obyvatel v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, abs. počty, v tis.

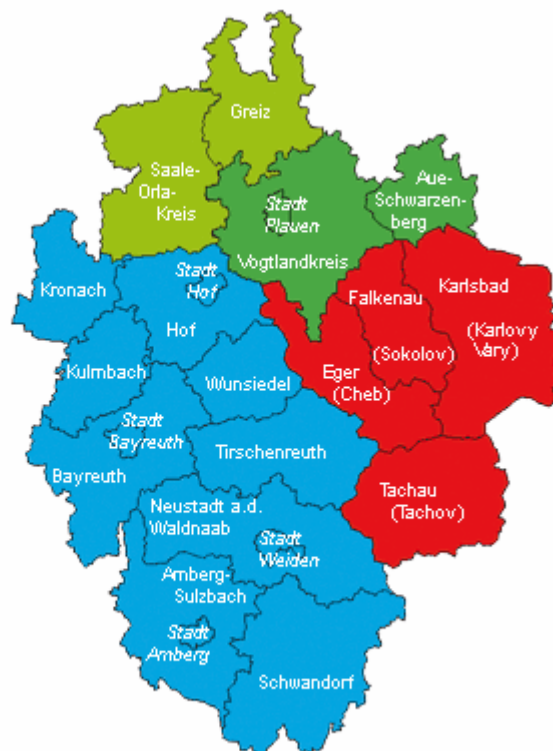
Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	1104	1104	1103	1104	1103	1100	1096	1091	1084	1077
Am, KS	43	43	44	44	44	45	45	45	45	44
We, KS	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
Am-Su	107	108	109	109	109	109	109	109	108	107
N a.d. W	100	101	101	101	101	101	101	100	100	99
Sch	142	143	143	144	145	145	145	145	145	144
Ti	81	81	80	80	80	79	79	78	77	77
Ba, KS	74	74	74	74	74	75	75	74	74	73
Ho, KS	52	51	51	51	50	50	49	49	48	48
Ba	108	109	109	109	109	109	109	109	108	108
Ho	110	110	109	109	108	108	107	106	105	104
Kr	76	76	76	76	75	75	74	74	73	73
Ku	79	79	79	79	78	78	78	77	77	76
W i. F.	88	87	86	86	85	84	83	82	81	80
Sasko	425	421	417	412	408	403	398	394	389	384
Pl	66	72	72	71	71	70	70	69	69	68
Vo	213	206	204	202	199	197	195	193	190	187
Au-Sch	145	144	142	139	137	135	134	132	130	128
Durynsko	227	226	224	221	219	216	214	211	208	205
Sa-Or	101	100	99	98	97	96	95	94	93	91
Gr	126	126	125	123	122	120	119	117	115	114
ČR	356	356	356	355	355	356	355	356	356	358
CH	90	90	90	92	92	92	92	93	94	94
KV	120	120	120	119	119	118	118	118	118	118
So	95	95	95	93	93	93	93	93	93	93
Ta	51	51	51	51	51	51	51	52	52	52

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland

2 Příloha ke kapitole 3

Obr. 3.1 Mapa okresů (NUTS4) Euregia Egrensis s vyznačenými regiony, 2005

Zdroj: Internetové stránky Euregia Egrensis, dostupné z WWW: <http://www.euregio-egrensis.org/>

3 Příloha ke kapitole 4

Tab. 4.2 Index stáří v okresech Euroregia Egrensis v letech 2003 až 2007

Okres/Region	2003	2004	2005	2006	2007	Index změny
Bavorsko	166,0	170,5	174,9	180,6	187,3	1,1
Amberg, Kreisfreie Stadt	188,9	194,3	198,4	206,3	211,6	1,1
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	180,9	186,2	189,1	195,1	200,4	1,1
Amberg-Weizbach	133,5	139,0	144,7	149,9	156,3	1,2
Neustadt a.d. Waldnaab	132,9	136,0	140,3	144,3	150,5	1,1
Schwandorf	144,6	146,9	150,5	154,7	160,3	1,1
Tirschenreuth	153,1	159,0	164,1	169,8	177,2	1,2
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	207,2	212,6	215,0	219,9	223,7	1,0
Hof, Kreisfreie Stadt	213,4	221,5	223,0	230,2	238,3	1,1
Bayreuth	147,7	151,5	156,0	161,5	168,5	1,1
Hof	190,9	196,6	201,0	208,8	217,4	1,1
Kronach	180,3	183,1	189,2	196,5	204,1	1,1
Kulmbach	174,7	179,8	182,6	189,0	194,2	1,1
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	217,3	223,6	227,7	235,1	245,1	1,1
Sasko	277,6	295,3	305,6	306,2	304,5	1,1
Plauen	284,4	303,4	312,1	308,5	304,6	1,1
Vogtlandkreis	287,2	305,3	316,1	318,0	316,6	1,1
Aue-Schwarzenberg	260,7	277,2	287,5	288,5	287,4	1,1
Durynsko	254,1	272,0	285,5	288,5	288,3	1,1
Saale-Orla	239,2	254,7	267,1	270,1	270,4	1,1
Greiz	266,7	286,7	301,2	304,2	303,6	1,1
ČR	75,4	78,8	82,9	86,3	88,8	1,2
Cheb	76,1	78,3	82,2	84,6	86,4	1,1
KV	92,0	95,4	99,4	103,0	105,0	1,1
Sokolov	62,6	66,5	71,3	75,7	79,0	1,3
Tachov	63,8	67,9	71,7	74,3	76,9	1,2

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2006 ku 2003.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.3 Složení obyvatelstva podle hlavních věkových skupin, okresy s nejvyšším indexem stáří v roce 2007, 2003-2007, v %

Věk	2003	2004	2005	2006	2007
Vogtlandkreis					
0-14	10,5	10,1	9,8	9,8	10,0
15-59	59,4	59,2	59,3	59,1	58,5
60+	30,1	30,7	30,9	31,1	31,5
Plauen					
0-14	10,6	10,2	9,9	10,1	10,3
15-59	59,4	59,0	59,1	58,9	58,3
60+	30,0	30,8	31,0	31,0	31,4
Greiz					
0-14	10,6	10,1	9,7	9,7	9,8
15-59	61,1	61,0	61,2	60,9	60,4
60+	28,3	28,9	29,2	29,5	29,8
Aue-Schwarzenberg					
0-14	10,9	10,5	10,2	10,2	10,4
15-59	60,5	60,3	60,5	60,4	59,9
60+	28,5	29,1	29,3	29,4	29,8
Saale-Orla					
0-14	11,2	10,8	10,3	10,3	10,4
15-59	61,9	61,9	62,2	62,0	61,5
60+	26,9	27,4	27,5	27,8	28,1

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.4 Složení obyvatelstva podle hlavních věkových skupin, okresy s nejnižším indexem stáří v roce 2007, 2003-2007, v %

Věk	2003	2004	2005	2006	2007
Tachov					
0-14	16,8	16,3	15,8	15,6	15,2
15-59	72,4	72,7	72,8	72,8	73,1
60+	10,7	11,0	11,3	11,6	11,7
Sokolov					
0-14	17,1	16,8	16,3	15,8	15,6
15-59	72,1	72,1	72,1	72,2	72,0
60+	10,7	11,1	11,6	12,0	12,4
Cheb					
0-14	15,8	15,6	15,2	14,9	14,8
15-59	72,1	72,3	72,4	72,4	72,4
60+	12,0	12,2	12,5	12,6	12,8
Karlovy Vary					
0-14	15,0	14,7	14,4	14,1	13,9
15-59	71,2	71,3	71,4	71,5	71,5
60+	13,8	14,0	14,3	14,5	14,6
Neustadt a.d. Waldnaab					
0-14	17,2	16,8	16,2	15,8	15,4
15-59	60,0	60,3	61,0	61,3	61,5
60+	22,8	22,9	22,8	22,9	23,1

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.5 Index závislosti I v okresech Euroregionu Egrensis v letech 2003 až 2007

Okres/Region	2003	2004	2005	2006	2007	Index změny
Bavorsko	26,0	25,4	24,5	23,8	23,2	0,9
Amberg, Kreisfreie Stadt	24,1	23,3	22,5	21,7	21,4	0,9
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	25,2	24,7	24,2	23,8	23,3	0,9
Amberg-Weizbach	28,9	27,7	26,4	25,4	24,6	0,9
Neustadt a.d. Waldnaab	28,6	27,9	26,6	25,9	25,0	0,9
Schwandorf	27,0	26,6	25,6	25,0	24,3	0,9
Tirschenreuth	28,1	27,0	25,9	25,1	24,4	0,9
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	19,1	18,8	18,4	18,1	18,1	1,0
Hof, Kreisfreie Stadt	23,6	22,9	22,5	21,9	21,5	0,9
Bayreuth	27,4	26,8	25,7	25,0	24,3	0,9
Hof	26,4	25,8	25,0	24,1	23,6	0,9
Kronach	24,8	24,4	23,4	22,6	21,9	0,9
Kulmbach	25,2	24,8	24,2	23,4	23,1	0,9
Wunsiedel i. Fichtelgebirge	24,5	24,0	23,4	22,8	22,2	0,9
Sasko	17,8	17,2	16,7	16,8	17,2	1,0
Plauen	17,8	17,2	16,8	17,1	17,7	1,0
Vogtlandkreis	17,7	17,0	16,5	16,6	17,0	1,0
Aue-Schwarzenberg	18,1	17,4	16,8	16,9	17,3	1,0
Durynsko	17,7	16,9	16,1	16,2	16,6	0,9
Saale-Orla	18,2	17,4	16,5	16,6	16,9	0,9
Greiz	17,4	16,5	15,8	15,9	16,3	0,9
ČR	22,3	21,8	21,2	20,8	20,5	0,9
Cheb	21,9	21,5	21,0	20,6	20,4	0,9
KV	21,1	20,6	20,1	19,7	19,4	0,9
Sokolov	23,8	23,2	22,5	22,0	21,7	0,9
Tachov	23,2	22,4	21,7	21,5	20,8	0,9

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2006 ku 2003.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.6 Index závislosti II v okresech Euroregia Egrensis v letech 2003 až 2007

Okres/Region	2003	2004	2005	2006	2007	Index změny
Bavorsko	43,2	43,3	42,9	43,0	43,5	1,0
Amberg, Kreisfreie Stadt	45,5	45,2	44,7	44,8	45,3	1,0
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	45,7	45,9	45,8	46,4	46,7	1,0
Amberg-Weizbach	38,6	38,5	38,2	38,1	38,4	1,0
Neustadt a.d. Waldnaab	38,0	38,0	37,4	37,3	37,6	1,0
Schwandorf	39,1	39,2	38,6	38,7	38,9	1,0
Tirschenreuth	43,0	43,0	42,5	42,7	43,3	1,0
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	39,6	39,9	39,6	39,8	40,5	1,0
Hof, Kreisfreie Stadt	50,5	50,7	50,3	50,5	51,2	1,0
Bayreuth	40,4	40,6	40,1	40,3	41,0	1,0
Hof	50,4	50,8	50,2	50,4	51,2	1,0
Kronach	44,7	44,6	44,2	44,5	44,8	1,0
Kulmbach	44,0	44,6	44,1	44,3	44,8	1,0
Wunsiedel i. Fichtelgebirge	53,2	53,6	53,3	53,5	54,3	1,0
Sasko	49,5	50,8	50,9	51,4	52,5	1,1
Plauen	50,5	52,3	52,4	52,7	53,8	1,1
Vogtlandkreis	50,7	52,0	52,1	52,7	53,9	1,1
Aue-Schwarzenberg	47,1	48,3	48,3	48,7	49,7	1,1
Durynsko	45,1	46,0	46,1	46,8	47,7	1,1
Saale-Orla	43,4	44,3	44,1	44,8	45,7	1,1
Greiz	46,4	47,4	47,7	48,4	49,4	1,1
ČR	16,8	17,2	17,6	17,9	18,2	1,1
Cheb	16,7	16,8	17,2	17,5	17,7	1,1
KV	19,4	19,6	20,0	20,3	20,4	1,1
Sokolov	14,9	15,5	16,1	16,6	17,2	1,2
Tachov	14,8	15,2	15,6	16,0	16,0	1,1

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2006 ku 2003.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.7 Index ekonomického zatížení v okresech Euroregia Egrensis v letech 2003 až 2007

Okres/Region	2003	2004	2005	2006	2007	Index změny
Bavorsko	69,2	68,8	67,4	66,8	66,7	1,0
Amberg, Kreisfreie Stadt	69,6	68,5	67,2	66,5	66,7	1,0
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	70,9	70,6	70,0	70,1	70,0	1,0
Amberg-Weizbach	67,5	66,2	64,5	63,5	63,0	0,9
Neustadt a.d. Waldnaab	66,6	65,9	64,0	63,2	62,6	0,9
Schwandorf	66,1	65,8	64,2	63,7	63,1	1,0
Tirschenreuth	71,0	70,0	68,4	67,8	67,7	1,0
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	58,8	58,7	58,1	57,9	58,6	1,0
Hof, Kreisfreie Stadt	74,1	73,6	72,8	72,4	72,7	1,0
Bayreuth	67,8	67,3	65,9	65,3	65,4	1,0
Hof	76,8	76,6	75,2	74,6	74,8	1,0
Kronach	69,5	69,0	67,6	67,1	66,7	1,0
Kulmbach	69,2	69,4	68,3	67,7	67,9	1,0
Wunsiedel i. Fichtelgebirge	77,7	77,6	76,7	76,3	76,5	1,0
Sasko	67,3	68,0	67,5	68,1	69,7	1,0
Plauen	68,3	69,5	69,2	69,8	71,5	1,1
Vogtlandkreis	68,4	69,0	68,6	69,3	70,9	1,0
Aue-Schwarzenberg	65,2	65,7	65,2	65,6	67,0	1,0
Durynsko	62,8	62,9	62,2	63,0	64,3	1,0
Saale-Orla	61,6	61,7	60,6	61,4	62,7	1,0
Greiz	63,8	64,0	63,5	64,3	65,6	1,0
ČR	39,2	38,9	38,8	38,7	38,6	1,0
Cheb	38,6	38,4	38,2	38,1	38,1	1,0
KV	40,5	40,2	40,1	39,9	39,8	1,0
Sokolov	38,7	38,7	38,6	38,6	38,9	1,0
Tachov	38,1	37,6	37,3	37,4	36,8	1,0

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2006 ku 2003.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.8 Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti v okresech, 1998-2007, v ‰

Okres	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007	Index změny
Amberg (Krfr.St)	7,4	7,2	7,5	8,0	1,0
Weiden i.d.OPf. (Krfr.St)	8,5	9,1	8,6	10,1	1,0
Amberg-Sulzbach (Lkr)	6,7	6,8	6,5	6,9	1,0
Neustadt a.d.Waldnaab (Lkr)	7,1	7,2	7,2	7,5	1,0
Schwandorf (Lkr)	7,0	7,2	7,1	7,2	1,0
Tirschenreuth (Lkr)	8,3	9,2	8,1	8,0	1,0
Bayreuth (Krfr.St)	7,1	7,0	7,8	7,5	1,1
Hof (Krfr.St)	9,2	9,7	10,9	12,0	1,2
Bayreuth (Lkr)	7,1	7,4	7,9	7,9	1,1
Hof (Lkr)	8,9	9,4	10,0	9,6	1,1
Kronach (Lkr)	9,7	8,3	8,7	9,4	0,9
Kulmbach (Lkr)	7,4	7,7	7,7	9,0	1,0
Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr)	11,2	10,8	10,5	11,0	0,9
Plauen	9,1	10,5	10,0	10,5	1,1
Vogtlandkreis	10,5	10,0	10,0	10,5	1,0
Aue-Schwarzenberg	9,8	9,8	8,8	10,1	0,9
Saale-Orla	8,3	8,2	8,0	9,4	1,0
Greiz	8,6	8,3	8,4	9,4	1,0
Cheb	10,3	10,6	10,4	9,0	1,0
KV	10,5	11,0	10,7	10,7	1,0
Sokolov	9,3	10,2	10,1	10,2	1,1
Tachov	9,6	9,6	9,9	9,9	1,0

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2004-2006 ku 1998-2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.9 Kojenecká úmrtnost v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, v ‰

Okres/Region	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007	Index změny
Bavorsko	4,4	4,3	4,1	3,6	0,9
Amberg (Krfr.St)	4,4	1,8	1,9	0,0	0,4
Weiden i.d.OPf. (Krfr.St)	1,6	4,1	5,9	0,0	3,8
Amberg-Sulzbach (Lkr)	2,7	5,1	3,6	5,0	1,3
Neustadt a.d.Waldnaab (Lkr)	5,9	5,9	4,3	1,3	0,7
Schwandorf (Lkr)	3,7	4,9	4,9	1,8	1,3
Tirschenreuth (Lkr)	5,1	5,7	2,9	11,8	0,6
Bayreuth (Krfr.St)	4,6	5,6	5,5	5,6	1,2
Hof (Krfr.St)	8,1	6,4	6,3	0,0	0,8
Bayreuth (Lkr)	6,0	2,1	4,0	2,5	0,7
Hof (Lkr)	5,4	3,9	3,2	9,1	0,6
Kronach (Lkr)	3,5	2,7	2,4	2,1	0,7
Kulmbach (Lkr)	3,3	4,0	1,8	1,9	0,5
Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr)	3,4	2,7	6,8	4,0	2,0
Sasko	4,0	4,5	2,9	4,1	0,7
Plauen	5,3	3,8	2,0	3,8	0,4
Vogtlandkreis	3,5	3,1	3,6	5,6	1,0
Aue-Schwarzenberg	4,1	6,8	2,5	2,2	0,6
Durynsko	5,9	3,5	2,2	2,2	0,4
Saale-Orla	5,8	3,1	2,1	0,0	0,4
Greiz	5,9	3,9	2,3	4,1	0,4
ČR	5,1	5,1	3,8	5,2	0,7
Cheb	7,0	5,3	3,9	5,5	0,6
Karlovy Vary	5,6	4,6	3,9	6,2	0,7
Sokolov	3,7	5,4	4,2	5,8	1,1
Tachov	3,4	5,4	2,3	1,7	0,7

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2004-2006 ku 1998-2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.10 Naděje dožití v okresech Euregia Egrensis, 2007, v letech

Okresy	obě pohlaví	muži	ženy
Amberg, Kreisfreie Stadt	78,7	78,5	83,9
Amberg-Sulzbach	79,0	79,5	83,2
Aue-Schwarzenberg	77,7	78,3	82,4
Bayreuth	79,1	79,2	84,0
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	79,1	80,5	82,1
Greiz	78,3	78,8	82,8
Hof	78,1	78,5	82,8
Hof, Kreisfreie Stadt	77,4	78,1	82,2
Kronach	77,8	78,3	82,8
Kulmbach	78,9	79,3	83,4
Neustadt a.d. Waldnaab	78,4	79,4	82,5
Plauen	77,8	77,3	83,5
Saale-Orla	78,0	78,5	82,8
Schwandorf	78,5	78,8	83,1
Tirschenreuth	77,2	77,5	82,1
Vogtlandkreis	78,2	78,0	83,5
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	77,9	77,9	83,1
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	77,7	78,3	82,6
Cheb	76,2	.	.
Karlovy Vary	75,9	.	.
Sokolov	74,9	.	.
Tachov	75,6	.	.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.11 Standardizovaná obecná míra plodnosti v okresech Euregia Egrensis, 1998-2007, v ‰

Okres	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007	Index změny
Amberg (Krfr.St)	46,8	42,6	36,6	28,8	0,8
Weiden i.d.OPf. (Krfr.St)	60,2	47,6	38,8	34,0	0,6
Amberg-Sulzbach (Lkr)	59,3	47,1	38,6	29,5	0,7
Neustadt a.d.Waldnaab (Lkr)	61,3	48,2	39,9	29,6	0,7
Schwandorf (Lkr)	58,3	47,3	41,0	30,3	0,7
Tirschenreuth (Lkr)	56,2	45,6	37,9	25,6	0,7
Bayreuth (Krfr.St)	37,0	28,3	25,4	21,4	0,7
Hof (Krfr.St)	53,2	46,0	38,9	32,4	0,7
Bayreuth (Lkr)	55,1	44,9	40,1	31,6	0,7
Hof (Lkr)	54,6	41,8	36,3	25,7	0,7
Kronach (Lkr)	46,9	43,4	36,2	26,1	0,8
Kulmbach (Lkr)	49,1	42,1	36,5	27,5	0,7
Wunsiedel i.Fichtelgebirge (Lkr)	45,2	41,6	35,0	26,3	0,8
Plauen	34,4	36,8	38,2	36,6	1,1
Vogtlandkreis	30,6	31,0	36,5	32,3	1,2
Aue-Schwarzenberg	31,2	33,7	40,0	35,1	1,3
Saale-Orla	30,2	30,5	32,0	29,2	1,1
Greiz	28,5	30,5	31,6	29,4	1,1
Cheb	.	.	47,7	46,1	.
KV	.	.	39,2	44,5	.
Sokolov	.	.	44,6	45,7	.
Tachov	.	.	45,7	46,6	.

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2004-2006 ku 1998-2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.12 Úhrnná plodnost v okresech Euregia Egrensis, 1998-2007, v dětech na 1 ženu

Okres	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007	Index změny
Amberg Stadt	1,4	1,3	1,3	1,3	1,0
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	1,5	1,4	1,3	1,4	0,9
Amberg-Sulzbach	1,5	1,4	1,4	1,4	0,9
Neustadt a.d. Waldnaab	1,5	1,4	1,4	1,3	0,9
Schwandorf	1,5	1,4	1,4	1,3	0,9
Tirschenreuth	1,5	1,4	1,3	1,3	0,9
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	1,2	1,1	1,1	1,1	0,9
Hof, Kreisfreie Stadt	1,5	1,4	1,3	1,3	0,9
Bayreuth	1,4	1,4	1,4	1,4	1,0
Hof	1,5	1,4	1,3	1,3	0,9
Kronach	1,4	1,4	1,3	1,3	1,0
Kulmbach	1,4	1,3	1,3	1,3	0,9
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	1,4	1,4	1,3	1,3	1,0
Plauen	1,2	1,3	1,3	1,4	1,1
Vogtlandkreis	1,2	1,3	1,4	1,4	1,1
Aue-Schwarzenberg	1,2	1,3	1,4	1,4	1,1
Saale-Orla	1,2	1,2	1,3	1,3	1,1
Greiz	1,1	1,2	1,3	1,4	1,1
Cheb	1,2	1,2	1,4	1,5	1,2
Karlovy Vary	1,2	1,2	1,2	1,5	1,0
Sokolov	1,2	1,3	1,3	1,5	1,1
Tachov	1,2	1,2	1,4	1,5	1,2

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2004-2006 ku 1998-2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4. 13 Úhrnná plodnost a specifické plodnosti u okresů s největšími indexy změny z Euregia Egrensis

Věk	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt										
-19	0,10	0,08	0,10	0,12	0,12	0,10	0,06	0,06	0,08	0,06
20-24	0,33	0,33	0,33	0,37	0,33	0,32	0,30	0,27	0,31	0,33
25-29	0,45	0,50	0,39	0,50	0,41	0,42	0,41	0,40	0,40	0,38
30-34	0,48	0,38	0,47	0,41	0,32	0,35	0,34	0,37	0,36	0,35
35-39	0,19	0,15	0,15	0,15	0,12	0,15	0,15	0,14	0,16	0,19
40+	0,03	0,03	0,02	0,03	0,02	0,01	0,03	0,05	0,01	0,04
úp	1,57	1,47	1,48	1,57	1,33	1,35	1,28	1,29	1,32	1,36
Vogtlandkreis										
-19	35,27	44,08	51,00	39,16	52,31	59,80	45,19	41,89	66,99	53,30
20-24	270,46	250,77	252,84	277,40	275,35	235,02	286,02	278,90	287,38	265,96
25-29	477,81	519,78	609,30	537,48	492,96	520,93	523,66	529,88	481,59	541,04
30-34	236,66	273,09	301,43	265,27	342,90	342,41	356,42	389,23	400,15	364,52
35-39	69,80	93,50	84,64	87,05	83,73	104,30	110,21	117,88	121,75	145,70
40+	14,78	15,73	16,50	16,20	11,74	13,73	10,49	13,31	18,27	24,09
úp	1,11	1,20	1,32	1,22	1,26	1,28	1,33	1,37	1,38	1,40
Aue-Schwarzenberg										
-19	30,98	37,93	52,25	50,57	57,83	57,13	65,00	60,38	54,35	70,58
20-24	281,52	275,50	251,57	302,57	252,65	300,41	311,68	305,42	311,98	273,63
25-29	524,08	541,55	533,29	550,17	542,23	474,38	517,46	519,60	522,57	528,57
30-34	275,13	287,91	311,41	294,12	333,33	310,20	351,18	390,24	354,86	382,17
35-39	73,38	89,22	97,16	94,61	104,63	107,33	104,91	117,15	139,30	132,18
40+	14,20	10,95	19,11	17,97	13,87	20,80	16,48	15,99	11,32	27,67
úp	1,20	1,24	1,27	1,31	1,31	1,27	1,37	1,41	1,39	1,42
Greiz										
-19	48,51	37,73	46,71	46,71	80,85	64,68	64,68	75,46	82,64	84,44
20-24	228,46	257,17	267,24	237,61	268,79	280,37	243,24	246,36	273,07	248,25
25-29	477,41	437,94	463,24	526,00	567,49	448,09	461,77	460,45	456,78	483,50
30-34	256,41	279,55	285,14	286,46	273,57	329,11	322,47	356,87	339,81	389,17
35-39	70,62	88,90	87,28	83,99	77,96	114,69	123,38	122,29	105,70	142,49
40+	17,71	12,17	14,07	20,12	9,01	14,04	20,11	5,10	24,83	12,74
úp	1,10	1,11	1,16	1,20	1,28	1,25	1,24	1,27	1,28	1,36

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.14 Migrační saldo v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007, v počtech osob

Okres/Region	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007	Index změny
Bavorsko	1985	1352	-1851	-2 280	-0,93
Amberg Stadt	310	382	89	-3	0,29
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	-8	22	103	132	-12,88
Amberg-Sulzbach	555	100	-208	-367	-0,37
Neustadt a.d. Waldnaab	215	86	-270	-225	-1,26
Schwandorf	585	671	174	32	0,30
Tirschenreuth	-38	-95	-301	-218	7,92
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	297	423	-177	-176	-0,60
Hof, Kreisfreie Stadt	-158	-108	-182	-125	1,15
Bayreuth	357	307	-60	-265	-0,17
Hof	-68	44	-296	-266	4,35
Kronach	-26	-83	-215	-225	8,27
Kulmbach	197	-62	-135	-117	-0,69
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	-233	-336	-371	-457	1,59
Sasko	-1315	-2107	-2279	-2 886	1,73
Plauen	90	-51	-149	-434	-1,66
Vogtlandkreis	-363	-845	-1133	-1 209	3,12
Aue-Schwarzenberg	-1041	-1212	-998	-1 243	0,96
Durynsko	-722	-1437	-1707	-1 697	2,36
Saale-Orla	-438	-628	-659	-684	1,50
Greiz	-285	-809	-1048	-1 013	3,68
ČR	-125	43	80	3 103	-0,64
Cheb	-134	250	318	1 220	-2,37
Karlovy Vary	171	-59	-38	1 335	-0,22
Sokolov	-149	-147	-208	-226	1,40
Tachov	-13	-2	9	774	-0,69

Pozn. Index změny je počítán jako poměr hodnot z let 2004-2006 ku 1998-2000.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

4.15 Index migračního salda v okresech a regionech Euregia Egrensis, 1998-2007

Okres/Region	1998-2000	2001-2003	2004-2006	2007
Aue-Schwarzenberg	-0,18	-0,21	-0,19	-0,23
Greiz	-0,04	-0,12	-0,17	-0,18
Durynsko	-0,06	-0,13	-0,17	-0,17
Saale-Orla	-0,10	-0,15	-0,17	-0,17
Vogtlandkreis	-0,04	-0,10	-0,15	-0,16
Sasko	-0,07	-0,11	-0,13	-0,17
Wundsiedel i. Fichtelgebirge	-0,05	-0,07	-0,10	-0,12
Sokolov	-0,08	-0,06	-0,09	-0,09
Tirschenreuth	-0,01	-0,03	-0,09	-0,06
Kronach	-0,01	-0,03	-0,07	-0,07
Hof	-0,01	0,01	-0,05	-0,05
Neustadt a.d. Waldnaab	0,04	0,01	-0,05	-0,04
Kulmbach	0,04	-0,02	-0,04	-0,03
Hof, Kreisfreie Stadt	-0,03	-0,02	-0,04	-0,02
Plauen	0,02	-0,01	-0,03	-0,10
Amberg-Sulzbach	0,07	0,01	-0,03	-0,06
Bavorsko	0,02	0,02	-0,03	-0,03
Bayreuth, Kreisfreie Stadt	0,02	0,03	-0,02	-0,02
Karlovy Vary	0,07	-0,01	-0,01	0,23
Bayreuth	0,05	0,04	-0,01	-0,04
Tachov	-0,01	0,00	0,00	0,29
ČR	-0,02	0,00	0,01	0,20
Amberg Stadt	0,06	0,08	0,02	0,00
Weiden i.d.OPf., Kreisfreie Stadt	0,00	0,00	0,02	0,03
Schwandorf	0,08	0,09	0,02	0,00
Cheb	-0,09	0,08	0,10	0,29

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.16 Přirozený přírůstek v okresech Euroregia Egrensis v letech 1998 až 2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	-1569	-1977	-2353	-2605	-3295	-3655	-3734	-4251	-4288	-4490
Am, KS	-129	-98	-76	-98	-120	-127	-188	-121	-159	-176
We, KS	-30	-99	-94	-94	-167	-152	-170	-177	-149	-188
Am-Su	90	85	-8	-10	-119	-183	-137	-175	-269	-245
N a.d. W	103	35	-20	-67	-107	-159	-144	-242	-240	-254
Sch	7	22	-61	-99	-200	-275	-155	-409	-320	-350
Ti	-90	-91	-256	-195	-324	-313	-280	-274	-321	-337
Ba, KS	-84	-164	-150	-142	-228	-227	-256	-251	-272	-235
Ho, KS	-112	-265	-189	-258	-218	-256	-324	-291	-327	-323
Ba	-51	-116	-22	-206	-237	-197	-305	-360	-315	-339
Ho	-297	-328	-486	-553	-511	-588	-670	-649	-673	-663
Kr	-293	-287	-261	-194	-266	-299	-275	-375	-363	-395
Ku	-134	-135	-180	-183	-223	-291	-276	-332	-280	-371
W i. F.	-549	-536	-550	-506	-575	-588	-554	-595	-600	-614
Sasko	-2910	-2751	-2551	-2577	-2776	-2781	-2510	-2485	-2231	-2479
Pl	-349	-376	-404	-410	-484	-426	-415	-454	-342	-384
Vo	-1600	-1516	-1383	-1369	-1435	-1460	-1369	-1322	-1254	-1312
Au-Sch	-961	-859	-764	-798	-857	-895	-726	-709	-635	-783
Durynsko	-1213	-1092	-1049	-1068	-995	-1221	-1014	-1182	-1112	-1190
Sa-Or	-506	-427	-371	-399	-405	-531	-375	-484	-464	-500
Gr	-707	-665	-678	-669	-590	-690	-639	-698	-648	-690
ČR	61	-68	-62	-160	149	-205	-94	102	349	652
CH	-53	-29	22	-33	57	-55	-19	43	121	248
KV	-95	-154	-237	-200	-108	-228	-136	-160	-14	76
So	159	103	102	26	149	75	38	148	118	194
Ta	50	12	51	47	51	3	23	71	124	134

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.17 Migrační přírůstek v okresech Euroregia Egrensis v letech 1998 až 2007, absolutní počty

Okres/Region	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	1829	2031	2094	3195	897	-37	-364	-2027	-3162	-2280
Am, KS	61	365	503	521	346	280	185	145	-64	-3
We, KS	-115	-36	127	135	-83	15	260	76	-28	132
Am-Su	598	528	539	194	80	26	35	-450	-210	-367
N a.d. W	330	21	293	99	509	-349	-310	-151	-349	-225
Sch	564	599	592	1126	581	307	278	257	-14	32
Ti	125	-67	-172	6	-121	-171	-197	-389	-318	-218
Ba, KS	131	423	336	508	267	495	-13	-296	-221	-176
Ho, KS	-227	-44	-203	171	-286	-209	-197	-143	-205	-125
Ba	533	287	251	331	290	299	121	-131	-169	-265
Ho	-85	31	-149	271	-35	-103	-202	-261	-426	-266
Kr	11	-35	-53	61	-154	-156	-31	-208	-407	-225
Ku	193	208	190	32	-185	-34	-108	-78	-220	-117
W i. F.	-290	-249	-160	-260	-312	-437	-185	-398	-531	-457
Sasko	-675	-1259	-2010	-2263	-2134	-1925	-1916	-2299	-2622	-2886
Pl	155	124	-10	22	-136	-39	-233	-84	-129	-434
Vo	127	-651	-565	-931	-776	-827	-790	-1111	-1497	-1209
Au-Sch	-957	-732	-1435	-1354	-1222	-1059	-893	-1104	-996	-1243
Durynsko	-149	-712	-1306	-1366	-1306	-1639	-1312	-1786	-2023	-1697
Sa-Or	-220	-396	-697	-625	-560	-698	-503	-746	-727	-684
Gr	71	-316	-609	-741	-746	-941	-809	-1040	-1296	-1013
ČR	-138	170	-408	-795	445	478	264	-71	47	3103
CH	-208	-58	-137	-35	262	524	225	226	502	1220
KV	192	300	20	77	165	-419	383	-482	-15	1335
So	-83	-170	-193	-554	-19	132	-152	-89	-384	-226
Ta	-39	98	-98	-283	37	241	-192	274	-56	774

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.

Tab. 4.18 Celkový přírůstek v okresech Euroregionu Egrensis v letech 1998 až 2007, absolutní počty

Okres	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bavorsko	260	54	-259	590	-2398	-3692	-4098	-6278	-7450	-6770
Am, KS	-68	267	427	423	226	153	-3	24	-223	-179
We, KS	-145	-135	33	41	-250	-137	90	-101	-177	-56
Am-Su	688	613	531	184	-39	-157	-102	-625	-479	-612
N a.d. W	433	56	273	32	402	-508	-454	-393	-589	-479
Sch	571	621	531	1027	381	32	123	-152	-334	-318
Ti	35	-158	-428	-189	-445	-484	-477	-663	-639	-555
Ba, KS	47	259	186	366	39	268	-269	-547	-493	-411
Ho, KS	-339	-309	-392	-87	-504	-465	-521	-434	-532	-448
Ba	482	171	229	125	53	102	-184	-491	-484	-604
Ho	-382	-297	-635	-282	-546	-691	-872	-910	-1099	-929
Kr	-282	-322	-314	-133	-420	-455	-306	-583	-770	-620
Ku	59	73	10	-151	-408	-325	-384	-410	-500	-488
W i. F.	-839	-785	-710	-766	-887	-1025	-739	-993	-1131	-1071
Sasko	-3585	-4010	-4561	-4840	-4910	-4706	-4426	-4784	-4853	-5365
Pl	-194	-252	-414	-388	-620	-465	-648	-538	-471	-818
Vo	-1473	-2167	-1948	-2300	-2211	-2287	-2159	-2433	-2751	-2521
Au-Sch	-1918	-1591	-2199	-2152	-2079	-1954	-1619	-1813	-1631	-2026
Durynsko	-1362	-1804	-2355	-2434	-2301	-2860	-2326	-2968	-3135	-2887
Sa-Or	-726	-823	-1068	-1024	-965	-1229	-878	-1230	-1191	-1184
Gr	-636	-981	-1287	-1410	-1336	-1631	-1448	-1738	-1944	-1703
ČR	-77	102	-470	-955	594	273	170	31	396	3755
CH	-261	-87	-115	-68	319	469	206	269	623	1468
KV	97	146	-217	-123	57	-647	247	-642	-29	1411
So	76	-67	-91	-528	130	207	-114	59	-266	-32
Ta	11	110	-47	-236	88	244	-169	345	68	908

Pozn. Zkratky v tabulce viz pozn. u tab. 1.1.

Zdroj: ČSÚ, Publikace Demografická ročenka okresů v letech 1998 až 2007, 2008, databáze Regionaldatenbank Deutschland a vlastní výpočty.